

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alexei Drozdov

Associationsrättsliga spörsmål kring lagerbolag

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare:
Per Samuelsson

Associationsrätt

VT 2010

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund och terminologi	7
1.2 Syfte och problemställning	8
1.3 Metod och material	8
1.4 Rättspolitiska utgångspunkter	9
1.5 Avgränsningar	10
1.6 Disposition	11
1.7 Att bilda ett aktiebolag	11
1.8 Bildningsförfarande	12
1.8.1 Allmänt om bildningsförfarande	12
1.8.2 Stiftelseurkund	12
1.8.3 Aktieteckning och betalning av aktierna	13
1.8.4 Avslutande steg i aktiebolagsbildningen	14
1.8.4.1 Undertecknande av stiftelseurkunden	14
1.8.4.2 Bolagets rättshandlingsförmåga	14
1.8.4.3 Registrering	15
2 LAGERBOLAG	16
2.1 Lagerbolag och lagerbolagsbildare	16
2.2 Att bilda ett lagerbolag	17
2.2.1 Lagerbolag i jämförelse med andra aktiebolag	17
2.2.2 Stiftare av lagerbolag	18
2.3 Stiftelseurkund i lagerbolag	18
2.3.1 Teckningskurs och information om styrelserepresentanter	18
2.3.2 Särskilt om revisor och revisionsplikt	18
2.4 Bolagsordning i lagerbolag	21
2.5 Betalning för aktierna i lagerbolag	23

3	APPORTEGENDOM I LAGERBOLAG	26
3.1	Förutsättningar för apportbetalning	26
3.2	Avskiljande	26
3.3	Nyttorekvisitet	28
3.3.1	Nyttorekvisitets grundkomponent	28
3.3.2	Apportering av fordringar	29
3.3.3	Nyttokravet vid apportering av aktier	30
3.4	Värderingsproblem kring apportegendomen	31
3.5	Apportbildning i ljust av ett hovrättsavgörande	33
3.5.1	Bakgrund	33
3.5.2	Ärendets prövning i lägre instanser	34
3.5.3	Avgörandet i hovrätten	36
3.6	Slutsatser för apportbildning i lagerbolag	37
3.6.1	Ett stopp för apport i lagerbolag?	37
3.6.2	Prövningstillstånd i HD och avgörandets prejudikatvärde	38
3.6.3	Reflektioner kring nyttorekvisitet	39
3.6.4	De praktiska konsekvenserna av hovrättsavgörandet	41
4	KAPITALSKYDDSREGLER I LAGERBOLAG	43
4.1	Allmänt om kapitalskydd enligt ABL	43
4.2	Minimumaktiekapital och kapitalbrist	43
4.2.1	Regelstruktur	43
4.2.2	Grunder för upprättande av en kontrollbalansräkning	44
4.2.3	Kontrollbalansräkning och tvångslikvidation	46
4.2.4	Funktionaliteten av reglerna i 25 kap. 13 – 20 §§ ABL i förhållande till lagerbolag	48
5	LÅNERFÖRBUDSREGLERNA	52
5.1	Det allmänna låneförbudet	52
5.1.1	Bakgrund	52
5.1.2	Närståendebegreppet och låneförbudets innebörd	53
5.1.3	Undantagsbestämmelser	54
5.1.4	Koncernbegreppet	54
5.1.5	Förvärvslåneförbudet	56
5.1.5.1	Förvärvslåneförbudets innehåll	56
5.1.5.2	Lån som medges efter ett fullbordat förvärv	57
5.1.5.3	Förvärvsrekvisitet	58
5.1.6	Kringgåenden av förvärvslåneförbudet	58
5.1.7	Rättsföljderna vid förbjudna lån	60
5.2	Låneförbudsreglernas betydelse för lagerbolag	61
5.2.1	Låneförbudsreglerna och lagerbolagsbildare	61
5.2.1.1	Utgångspunkter	61
5.2.1.2	Klassificering av låneförbindelsen	61
5.2.1.3	En utvidgad tolkning av koncernbegreppet	63

5.2.2	Lånets giltighet i förhållande till ABL:s bestämmelser om värdeöverföringar	63
5.2.2.1	Ekobrottsmyndighetens synpunkter	63
5.2.2.2	Olovliga värdeöverföringar i oregistrerade aktiebolag	63
5.2.2.3	Om reglerna om olovliga värdeöverföringar ändå gäller	65
5.2.3	Låneförbudsreglerna och köpare av lagerbolag	67
5.2.3.1	Reglering av köpeskillingen	67
5.2.3.2	Tillåtna former för betalning av aktierna i lagerbolag	67
6	SAMMANFATTANDE ANALYS	69
6.1	Allmänt om lagerbolagsverksamheten i Sverige	69
6.2	Normativ konsekvensanalys av det befintliga regelsystemet	70
6.2.1	Inbetalning av aktiekapitalet	70
6.2.2	Aktiekapitalet under bildningsfasen	70
6.2.3	Aktiekapitalet efter registreringen	71
6.2.4	Aktiekapitalet vid avyttringen av lagerbolaget	72
6.2.5	Kapitalskydd och behov av reformer	72
6.3	Tänkbara åtgärder	74
6.3.1	Bolagsverket som bolagsbildare	74
6.3.2	Reglering av bolagsbildarverksamheten	75
6.3.3	Registrering av lagerbolagsbildare	75
6.4	Avslutning	76
	Bilaga A	77
	Bilaga B	79
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	80
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	88

Summary

The primary purpose of this thesis is to examine the theoretical and practical importance of the regulations of the Swedish Companies Act regarding newly formed shelf companies. The secondary purpose is to review the practical solutions that are used by the founders of the shelf companies. This thesis also reviews the need of the specific regulations for the shelf companies. The importance of the Swedish Companies Registration Office, company formation agents and auditors in formation and registration of the shelf companies, as well as in discouraging of frivolous enterprise and counteracting of economic crimes, are also reviewed in this thesis.

“Shelf company” is a generic term for a company or corporation that has had no previous activity. In most cases, shelf companies are formed as limited companies. The most common reason for buying a shelf company today is to save the time involved in taking the steps to create a new limited company. One of the principle characteristics of a limited company is that the creditors have recourse only to the company’s assets. Therefore, many of the rules in the Swedish Companies Act are intended to protect the margin between the company’s assets and its liabilities. There are a number of crucial moments when the regulations on company’s equity have to be taken into consideration. These moments are when the company is formed and when the company is purchased by a third party. The ground rule is that a shelf company is sold with equity equal to the registered share capital, which is often SEK 100,000. In that case the purchase price is SEK 100,000, plus suppliers mark-up. However, in practice the shelf company often provides a loan of SEK 100,000 to its parent company, right after the shelf company is created. In that case, the property used in formation of the shelf company is returned to the company formation agent, which in its turn issues a debt security for the shelf company. When the shelf company is purchased by a third party, the share capital of the company is sometimes less than SEK 100,000. If the buyer does not pay back the share capital to the shelf company, a lack of coverage for the share capital is at hand.

The activity of the serious company formation agents has some benevolent effects on the commercial and industrial life. The modern Swedish company formation agents are using some unique concepts in creating their shelf companies. These concepts are very useful and effective in practice and enable to create a large number of shelf companies in a short period of time and with limited capital investments. Unfortunately, the regulations of the Swedish Companies Act are misinterpreted by some of the company formation agents.

The fact that a considerable number of shelf companies lack the coverage for the share capital indicates that the protection of the share capital in these companies is insufficient. The more extensive protection of the share capital would, however, most certainly damage the commercial and industrial life.

Therefore, the creditors and the fiscal interests should be protected by some other mechanisms, rather than the extensive protection of the share capital.

Sammanfattning

Det primära syftet med denna uppsats är att utreda vilken teoretisk och praktisk betydelse ABL:s regler om nybildning och kapitalskydd har vad gäller lagerbolag. Det sekundära syftet är att redogöra för och granska de praktiska lösningarna som används i lagerbolagsverksamheten. Det ska även utredas om det finns ett behov av särregleringar vad gäller lagerbolag. I uppsatsen analyseras Bolagsverkets, bildarbolagens och revisorernas roll i bildnings- och registreringsförfarandet samt i motverkande av oseriöst företagande och bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten.

Lagerbolag är ett samlingsbegrepp för alla typer av bolag som köps färdigtbildade, dvs. aktiebolag, handels- och kommanditbolag, europabolag osv. Det absolut vanligaste är emellertid att lagerbolag är ett aktiebolag.

Idag köps lagerbolag i väldigt stor utsträckning av dem som önskar starta rörelse i aktiebolagsform och snabbt vill komma igång med sin verksamhet eller utöka den. Det som är typiskt för aktiebolag är reglerna om bolagets bundna förmögenhet. Det finns ett antal kritiska tidpunkter då reglerna om bolagsförmögenhet aktualiseras. Detta sker främst vid nybildningen av lagerbolag samt vid framtida avyttringar av lagerbolag till externa köpare. Grundregeln är att lagerbolaget bildas och överläts med förmögenhet motsvarande aktiekapitalet. I dessa fall måste den externa aktieköparen erlagga en köpeskilling som motsvarar aktiekapitalet plus leverantörens pålägg. Den egendom som använts vid nybildning av lagerbolag återgår emellertid oftast till bildarbolaget, mot att lagerbolaget erhåller en fordran på bildarbolaget. Vid en framtida försäljning förekommer det att lagerbolag som bildats på det sistnämnda sättet överläts utan intakt aktiekapital. Om aktiekapitalet inte hålls täckt uppstår en kapitalbrist.

Idag fyller seriösa bolagsbildare en viktig samhällsfunktion som på ett påtagligt sätt gynnar näringslivet. Lagerbolagsbildare bygger upp sin verksamhet kring unika bildningskoncept. Dessa bildningskoncept är väldigt praktiska och effektiva och gör det möjligt att bilda långa serier av aktiebolag på en kort tid och med begränsade resurser. Dessvärre tolkas bestämmelserna i ABL av vissa bolagsbildare på ett felaktigt sätt. Många av de praktiska lösningarna som används av bolagsbildarna ligger i aktiebolagsrättens gråzon. Lagerbolagsverksamheten väcker därför många associationsrättsliga spörsmål.

Det faktum att vissa lagerbolag tillhandahålls utan intakt aktiekapital tyder på att det kapitalskyddet som erbjuds av ABL inte är tillräckligt för lagerbolag. En utökning av kapitalskyddet för lagerbolag skulle drabba det seriösa näringslivet samtidigt som nyttan av ett utökat kapitalskydd skulle vara begränsad. Andra åtgärder som kan tillförsäkra ett tillräckligt borgenärsskydd och tillse fiskala intressen är därför att föredra.

Förord

Jag vill utnyttja detta förord till att tacka ett antal personer som haft en del i uppsatsens tillkomst. Utan er hade detta arbete aldrig kunnat påbörjas och slutföras. Först och främst vill jag rikta ett varmt tack till personalen på Baker & McKenzie Advokatbyrå KB i Stockholm som har hjälpt till med materialinsamling och bidragit med praktisk erfarenhet. Jag vill särskilt tacka advokat Carl Svernlöv som har uppmuntrat mitt ämnesval och hjälpt till med att identifiera problem och formulera frågeställningar. Jag vill även tacka Anders Larsson på Bolagsrätt Sundsvall AB för hans stora bidrag i form av branschkunskap och praktisk inblick. Jag vill även rikta ett tack till Per Nordström, chefsjuristen på Bolagsverket, vars värdefulla synpunkter och kunskaper var till stor nytta under arbetets gång. Mitt allra varmaste tack vill jag rikta till min tålmodige handledare, professor Per Samuelsson, som försett mig med goda synpunkter och råd.

Lund, den 24 januari 2009

Alexei Drozdov

Förkortningar

AB	Aktiebolag
ABF	Aktiebolagsförordningen (2005:559)
ABL 44	Lagen (1944:705) om aktiebolag
ABL 75	Aktiebolagslagen (1975:1385)
ABL 05	Aktiebolagslagen (2005:551)
ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
EBM	Ekobrottsmyndigheten
EU	Europeiska Unionen
EtikU	Etikuttalande
FAR SRS	Branschorganisationen för revisorer
HD	Högsta domstolen
KBR	Kontrollbalansräkning
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
PRV	Patent- och registreringsverket
RB	Rättegångsbalken
RegR	Regeringsrätten
RF	Regeringsformen
RH	Rättsfall från hovrätterna
RN	Revisorsnämnden
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFS	Svensk författningssamling

VD

Verkställande direktör

ÅRL

Årsredovisningslagen (1995:1554)

1 Inledning

1.1 Bakgrund och terminologi

”Lagerbolag”, ”portföljbolag”, ”vilande bolag” eller ”skrivbordsbolag” – det är bara några benämningar som syftar på en och samma typ av bolag, nämligen ett bolag som köps färdigbildat. Lagerbolag bildas oftast i serier om exempelvis 10-20 nya lagerbolag åt gången. Lagerbolag tillhandahålls av speciella ombud som kallas lagerbolagsbildare. Dessa ombud har specialiserat sig på bildningsformalia och tillhandahåller lagerbolag inom ramen för sin näringsverksamhet (lagerbolagsverksamheten). Tiden fram till avyttringen av lagerbolaget kallas lagerhållningstiden. Bolagsbildare kan idag delas in i två grupper. I den ena gruppen ingår seriösa bolagsbildare som hanterar och tillämpar regelverken på ett korrekt sätt. I den andra gruppen ingår oseriösa bolagsbildare som bildar och lagerhåller aktiebolag utan att aktiekapitalet hålls intakt.

Lagerbolag är ett samlingsbegrepp för olika typer av bolag som köps färdigbildade, dvs. aktiebolag, handels- och kommanditbolag och europabolag. Det absolut vanligaste är emellertid att lagerbolag är ett aktiebolag.¹ När begreppet ”lagerbolag” används i detta arbete, avser jag således ett vilande aktiebolag.

I den svenska aktiebolagslagen behandlas lagerbolag och andra aktiebolag lika. Materiellt finns det stora skillnader mellan lagerbolag och andra aktiebolag. Dessa olikheter vållar stora betänkligheter, såväl teoretiska som praktiska.

Idag köps lagerbolag i väldigt stor utsträckning av dem, som önskar starta rörelse i aktiebolagsform och snabbt vill komma igång med sin verksamhet eller utöka den. Det som är typiskt för aktiebolag är reglerna om bolagets bundna förmögenhet. Det finns ett antal kritiska tidpunkter då reglerna om bolagsförmögenhet aktualiseras. Detta sker främst vid nybildningen av lagerbolag samt vid framtida avyttringar av lagerbolag till externa köpare. Grundregeln är att lagerbolaget bildas och överläts med förmögenhet motsvarande aktiekapitalet. I dessa fall måste den externa aktieköparen erlagga en köpeskilling som motsvarar aktiekapitalet plus leverantörens pålägg. Den egendom som använts vid nybildning av lagerbolag, återgår emellertid oftast till bildarbolaget mot att lagerbolaget erhåller en fordran på bildarbolaget.² Vid en framtida försäljning förekommer det att lagerbolag som bildats på det sistnämnda sättet överläts utan intakt aktiekapital. Tanken är i dessa fall att kunden på egen hand ska göra en fyllnadsutbetalning, så att aktieka-

---

¹ Information från Bolagsverket (2009-12-07; 15:33).

² EBM, s. 6.

pitalet kan hållas täckt. Om aktiekapitalet inte hålls täckt uppstår en kapitalbrist.³

1.2 Syfte och problemställning

Det primära syftet med denna uppsats är att utreda vilken teoretisk och praktisk betydelse ABL:s regler om nybildning och kapitalskydd har vad gäller lagerbolag. Det sekundära syftet är att redogöra för och granska de praktiska lösningarna som används i lagerbolagsverksamheten. Det ska även utredas om det finns ett behov av särregleringar vad gäller lagerbolag. Slutligen ska jag analysera Bolagsverkets, bildarbolagens och revisorernas roll i bildnings- och registreringsförfarandet, motverkande av oseriöst företagande och bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten.

Dessa frågor ska besvaras i det följande:

1. Hur bildas ett lagerbolag?
2. Hur vanligt förekommande är ett lagerbolag och vilka är de potentiella köparna?
3. Vilken egendom kan användas vid nybildning av lagerbolag?
4. Vilka kapitalskyddsregler aktualiseras under bildningsfasen, lagerhållningstiden och i samband med avyttring av lagerbolag?
5. Erbjuder ABL ett tillräckligt kapitalskydd i lagerbolag?
6. Finns det behov av särregleringar avseende lagerbolagsverksamheten?
7. Hur kan oseriös bolagsbildning bekämpas?

1.3 Metod och material

Arbetet är författat i enlighet med den rättsdogmatiska metoden, vilket innebär en genomgång och analys av gällande rätt.⁴ I uppsatsen tar jag även hänsyn till vissa samhällsekonomiska överväganden. De rättskällor som används är lag, förarbeten, praxis och doktrin. Aktiebolagsrätten är ett av de rättsområden där även betydligt äldre förarbeten och praxis har en betydande inverkan på tolkningen och tillämpningen av de rättsnormer som gäller idag. Av utrymmesskäl har jag emellertid valt att fokusera på den gällande ABL och motiv till denna och endast i undantagsfall och i den mån det är erforderligt valt att gå till ABL 75 och ABL 44 och äldre förarbeten och praxis.

Doktrinen och praxis kring lagerbolag och lagerbolagsverksamheten är väldigt knapphändig och behandlar mestadels frågor av skatterättslig karaktär. Associationsrättsliga problem och frågor, som uppkommer i samband

---

³ Sandström I, s. 72.

⁴ Jareborg, s. 1 ff.

med lagerbolagsverksamheten, har hittills inte uppmärksammats i den rättsliga doktrinen. Den enda skriftliga framställning som behandlar associationsrättsliga problem i lagerbolagsverksamhet har utarbetats och publicerats av EBM under namnet "Lagerbolag och ekonomisk brottslighet".

Då associationsrättsliga frågor kring lagerbolag inte uppmärksammats i den rättsliga doktrinen, har jag valt att i min uppsats utgå från hur lagerbolag i praktiken används. Utöver de traditionella rättskällorna utgörs uppsatsmaterialet av avtal, styrelseprotokoll och diverse dokument som jag erhållit i samband med min praktik hos Baker & McKenzie Advokatbyrå KB i Stockholm.

Lagerbolagsverksamhet och dess förhållande till aktiebolagsrätten kan i sin tur analyseras utifrån ett flertal olika perspektiv. Den kan exempelvis analyseras utifrån bolagsbildarperspektivet, köarperspektivet eller EBM:s perspektiv. Valet av perspektiv för analysen beror till stor del på författarens uppfattning om vilka intressen som är särskilt skyddsvärda eller vilka mål som är särskilt eftersträvansvärda.

1.4 Rättspolitiska utgångspunkter

Utgångspunkten för mitt arbete är att effektiv (snabb, enkel, låg kostnad) bolagsbildning gynnar företagande och näringslivet i stort.⁵ Det finns därför ett samhällsekonomiskt intresse av att bolagsbildning sker på ett effektivt sätt. Önskemål om att stimulera företagandet samt att ha en låg tröskel för att starta ett företag och förenkla bildningsförfarandet har legat bakom det pågående arbetet med förenklingar av aktiebolagslagen.⁶ Jag anser att det borde vara möjligt för företagare att snabbt komma igång med sin verksamhet eller utöka den utan att ådra sig allt för stora eller onödiga kostnader. När verksamheten kan uppstartas eller utökas med kort varsel, gör företagaren en tidsvinst, som ofta är svår att mäta i pengar. Det kan tänkas att tidsvinsten utgör en icke-försumbar kostnadsbesparing för företagaren och företaget. Vinsten torde i varje fall uppväga den kostanden i form av förmedlingsavgifter, som ett köp av lagerbolag innebär. I annat fall hade efterfrågan på lagerbolag varit ytterst begränsad. En företagare, som köper ett lagerbolag, minskar därmed sina fasta kostnader på kort sikt. De totala kostnaderna för företaget blir också mindre. Företagets kostnader har ett nära samband med de priser som det kan ta ut för sina varor, produkter.⁷ På en fri marknad skapar lägre företagskostnader och lägre produktpriser en större välfärd, vilket utgör ett ekonomiskt argument för en effektiv bolagsbildning.⁸

---

⁵ Nohagen, s. 170.

⁶ SOU 2009:43, s. 159.

⁷ Perloff, s. 252 ff.

⁸ Ibid, s. 374 ff.

Önskemålet om att ha en effektiv bolagsbildning torde även ligga i linje med den grundlagsstadgade näringsfriheten, vilket utgör ett rättsligt argument för effektivisering av bolagsbildningen.⁹ Samtidigt inser jag att bolagsbildning måste följa vissa i lagen angivna regler, som ska tillförsäkra att vissa skyddsvärda intressen, t.ex. borgenärsintressen, fiskala intressen eller aktieägarintressen inte försummas.¹⁰ Lagen utgör därmed en yttersta ram för vilka aktiebolagsrättsliga lösningar som är tillåtna.¹¹

De normativa delarna av min analys syftar till att bedöma om de praktiska lösningarna, som används i lagerbolagsverksamheten, är förenliga med den nuvarande lagstiftningen. Jag analyserar också om lagen i sin tur tillgodoser önskemålet om att ha en effektiv bolagsbildning.

Jag är medveten om det pågående arbetet med att förenkla den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen i Sverige.¹² Bortsett från prop. 2009/10:61 där det föreslås att minimumaktiekapitalet sänks till 50 000 kronor, finns det ännu inga bestämda reformplaner. Jag har även valt att ta hänsyn till ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten i Sverige, då reformen är av väsentlig betydelse för lagerbolagsverksamheten. Arbetet innehåller även resonemang som bygger på den nuvarande rättsordningens konsekvenser. Dessa diskussionen gäller inte associationsrättsliga reformer i stort, utan endast de specifika problem, som är signifikativa för lagerbolag och lagerbolagsverksamheten. Fokus ligger delvis på samhällsekonomiska överväganden. Att det är just ekonomiska överväganden som är centrala i min analys beror till stor del på rättsområdets karaktär.

1.5 Avgränsningar

Lagerbolag används och bildas i väldigt många länder. Det finns emellertid påtagliga skillnader mellan de olika länders associationsrättsliga lagstiftningar. Jag har därför valt att begränsa mig till den svenska rätten och analyserat mina frågeställningar utifrån den svenska aktiebolagsrätten. Fördelen med en sådan avgränsning är att det går att få en bättre och mer heltäckande bild av de problem, som är knutna till lagerbolag och bolagsbilarverksamheten i en viss rättsordning, i detta fall den svenska. Uppsatsen har vidare begränsats till att enbart omfatta svenska lagerbolag, som är aktiebolag enligt svensk rätt. Jag är medveten om förekomsten av andra former av lagerbolag, t.ex. lagerbolag som är handelsbolag, kommanditbolag eller Europabolag, men dessa har av utrymmesskäl hamnat utanför ramen för uppsatsen.

Arbetet fokuserar på lagerbolag, vilka har bildats som privata aktiebolag med minsta tillåtna aktiekapital och som "ligger" på lager. Denna typ av

---

⁹ 2 kap. 20 § RF.

¹⁰ Samuelsson I, s. 26; Hydén, s. 90 ff.

¹¹ Lehrberg I, s. 75 f.

¹² SOU 2009:34; prop. 2009/10:61.

lagerbolag är den absolut vanligaste¹³ och är således den mest representativa och intressanta typen av lagerbolag ur min synpunkt.

Det finns naturligtvis fler problem knutna till lagerbolag och lagerbolagsverksamhet än dem som behandlas i detta arbete. Det kan exempelvis handla om spörsmål kring generalfullmaktens giltighet samt upprättande av arbetsordning i lagerbolag. Jag har emellertid valt att i mitt arbete fokusera på reglerna om förmögenhetstillskott och kapitalskydd samt på tillämpning av dessa regler i lagerbolag. Jag har vidare valt att enbart fokusera på de associationsrättsliga spörsmål som är knutna till lagerbolagsverksamheten.

1.6 Disposition

Arbetet inleds med en allmän redogörelse för bildningsformalia gällande aktiebolag. Syftet med det första kapitlet är att det ska utgöra en grund att hänföra sig till i den fortsatta framställningen.

Det andra kapitlet innehåller en redogörelse för reglerna som gäller vid nybildning av lagerbolag. I kapitlet framhålls skillnader i nybildningsprocessen i vanliga aktiebolag och lagerbolag. Det andra kapitlet innehåller även en redogörelse för tre modeller som används vid nybildning av lagerbolag.

I tredje kapitlet ligger fokus på de problem och spörsmål, som uppkommer i samband med användning av apportegendom vid nybildning av lagerbolag.

Fjärde och femte kapitel ägnas åt att analysera de problem som uppkommer i lagerbolagsverksamhet till följd av kapitalskydds- och låneförbudsreglerna i ABL. Båda dessa kapitel börjar med en kortfattad deskriptiv del, där utgångspunkterna för diskussionen tas upp. De aktuella regelverken appliceras vidare på lagerbolagsverksamhet och enklare fall och spörsmål diskuteras. Kapitlen avslutas med en fördjupande analys, som innehåller diskussioner kring de mer komplicerade fallen samt diskussioner kring de praktiska lösningarna.

Det sista kapitlet ägnas åt att sammanfatta, diskutera och analysera de synpunkter och slutsatser som jag har kommit fram till tidigare i arbetet.

1.7 Att bilda ett aktiebolag

Aktiebolag hör, till skillnad från exempelvis enkla bolag eller ideella föreningar, till de mer utvecklade och avancerade bolagsformerna.¹⁴ Om några personer önskar starta ett handelsbolag, görs detta genom att personer i fråga först diskuterar ett förslag till bolagsavtal, för att därefter underteckna detta

---

¹³ Information från Bolagsverket (2009-12-07; 15:33).

¹⁴ Sandström I, s. 66.

avtal. Aktiebolagsbildning är däremot en procedur som tar längre tid och är mer formaliserad.¹⁵

ABL 44 och ABL 75 grundades på synsättet att ett aktiebolag skulle bildas successivt. Förfarandet innebar att stiftarna inte från början visste om bolaget kunde bildas eller ej. I praktiken bildades aktiebolag ofta simultant av en eller ett flertal stiftare, som redan från början bestämt sig för att bilda bolaget.¹⁶ ABL 05 skulle anpassas till hur bolag brukade bildas i realiteten.¹⁷ Lagen bygger enbart på den simultana bildningsformen som dessutom har förenklats bl.a. genom att den tidigare obligatoriska konstituerade stämman har slopats. Aktiebolagsbildningen utgör dock fortfarande en omständlig och tidskrävande procedur.¹⁸

1.8 Bildningsförfarande

1.8.1 Allmänt om bildningsförfarande

Bildningsförfarandet regleras i 2 kap. ABL. Bolagsbildningen beslutas av en eller flera stiftare som spelar en central roll vid bolagsbildningen. Stiftarnas uppgift är att i enhällighet besluta om bildningen av aktiebolaget, dvs. upprätta stiftelseurkund, teckna samtliga aktier och betala dem. Det åvilar stiftarna att se till att själva bildningen har gått rätt till. Om det har förekommit oegentligheter vid bolagsbildningen ska de, som lidit skada till följd av dessa oegentligheter, kunna stämma in stiftarna vid en domstol för att göra sina ekonomiska anspråk gällande.¹⁹

Bildningsförfarandet beskrivs stegvis i 2 kap. 3 § ABL. Samtliga steg måste genomföras för att bolagsbildningen ska vara giltig. I första hand måste stiftarna upprätta utkast till en stiftelseurkund i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 5-10 §§ ABL.

1.8.2 Stiftelseurkund

Stiftelseurkunden utgör det grundläggande dokumentet beträffande bolagsbildning och reglerar främst frågor rörande den förmögenhet som stiftarna ska tillskjuta för varje aktie.²⁰

I stiftelseurkunden regleras även vilka personer som ska sitta i bolagets styrelse och vem som är bolagets revisor samt i förekommande fall vilka som kommer att vara styrelsesuppleanter, revisorsuppleant och lekmannarevisor. Enligt 2 kap. 10 § ABL måste stiftelseurkunden innehålla bolagsordningen

---

¹⁵ Skog, s. 27.

¹⁶ Alvstam, s. 73 f.

¹⁷ Danelius och Svensson, s. 27.

¹⁸ Sandström I, s. 67.

¹⁹ Ibid, s. 68.

²⁰ Ibid.

som i sin tur utgör ett grundläggande dokument för bolagets framtida verksamhet.²¹

Det obligatoriska innehållet av bolagsordningen preciseras i 3 kap. ABL. En bolagsordning innehåller sällan mer än vad som krävs enligt lagen.²² Bolagsordningar är som regel neutralt utformade, vilket kan förklaras med ABL:s många tvingande regler samt den offentlighet och tidspillan som är förenad med gransknings- och registreringsförfarandet hos Bolagsverket. I flertalet fall kan aktieägarnas olika intressen istället tillgodoses genom upprättande av aktieägaravtal.²³

1.8.3 Aktieteckning och betalning av aktierna

Efter det att utkastet till stiftelseurkunden är färdigställt, ska aktierna tecknas av stiftarna som således blir bolagets första aktieägare. Teckningsförfarandet regleras i 2 kap. 12 § ABL. Aktierna ska tecknas på stiftelseurkunden eller en bilaga till denna.²⁴

Aktieteckningen åtföljs av aktiebetalningen. Betalningen får enligt 2 kap. 15 § ABL inte understiga aktiernas kvotvärde, dvs. aktiens andel i aktiekapitalet. Om det föreskrivs i bolagsordningen att aktiekapitalet ska uppgå till minst 100 000 kr och det tecknas 1 000 aktier, får aktiernas kvotvärde uppgå till minst 100 kr per aktie. Om betalning för aktierna understiger 100 000 kr, måste en fyllnadsbetalning ske.²⁵

De olika sätten att betala aktierna regleras i 2 kap. 16 – 21 §§ ABL. Av 2 kap. 16 § ABL framgår att aktierna ska betalas i pengar eller, om en bestämmelse om detta finns i stiftelseurkunden, med apportegendom. En av de viktiga förutsättningarna för apportering, är att apportegendomen är eller kan antas vara till nytta för bolaget.²⁶ Apportegendomen ska dessutom ha tillförts bolaget samt inte tagits upp till högre värde än det verkliga värdet för bolaget, vilket framgår av 2 kap. 19 § första stycket första och tredje punkterna ABL. Bestämmelserna innebär att det ställs vissa krav på dem som vill betala för sina aktier med apportegendom. Problematiken med användning av apportegendom vid nybildning lagerbolag avhandlas i kapitel 3.

---

²¹ Skog, s. 28.

²² Danelius och Svensson, s. 30.

²³ Sandström I, s. 73.

²⁴ Skog, s. 30 f.

²⁵ Ibid, s. 31.

²⁶ 2 kap. 19 § andra punkten ABL.

1.8.4 Avslutande steg i aktiebolagsbildningen

1.8.4.1 Undertecknande av stiftelseurkunden

Undertecknande av stiftelseurkunden utgör ett ytterst viktigt moment i aktiebolagsbildningen. Efter det att aktierna har tecknats och betalats, måste stiftare färdigställa och skriva under stiftelseurkunden. Utgångspunkten i 2 kap. ABL är att stiftelseurkunden färdigställs och undertecknas först när betalning för samtliga aktier har skett. Aktieteckningen blir emellertid bindande redan genom undertecknandet av stiftelseurkunden, oavsett om full betalning av aktierna har erlagts eller ej.²⁷

1.8.4.2 Bolagets rättshandlingsförmåga

Även om bolaget anses vara bildat när stiftelseurkunden har fastställts och undertecknats, erhåller bolaget enligt huvudregeln sin rättshandlingsförmåga först i och med registreringen hos Bolagsverket. Från denna huvudregel finns emellertid ett undantag intaget i 2 kap. 25 § ABL, där det stadgas att styrelsemedlemmar redan före registreringen, kan i eget namn men för bolagets räkning föra talan i mål som rör bolagsbildning och vidta andra åtgärder för att kräva in tecknade aktiebelopp eller andra utfästa tillskott. I sådana tvister är det enligt huvudregeln styrelseledamöterna själva som blir ansvariga för rättegångskostnader. De har emellertid rätt att använda inbetalt aktiekapital för täckning av kostnaderna.²⁸

I 2 kap. 26 § ABL regleras situationen då någon, exempelvis en styrelseledamot, vidtar rättshandlingar i bolagets namn, men innan bolaget är registrerat. De som beslutat eller på annat sätt deltagit i åtgärden svarar solidariskt för förpliktelser som uppkommer i samband med sådant rättshandlande fram tills bolaget har registrerats. Efter det att registreringen är genomförd, övergår ansvaret på bolaget. Detta sker emellertid under förutsättningen att förpliktelsen antingen följer av stiftelseurkunden eller har kommit till efter det att bolaget bildats.

Om det har slutits avtal i bolagets namn före registreringen, har tredje man som inte känt till det faktum att bolaget ännu inte registrerats, en rätt att frånträda avtalet till dess att bolaget faktiskt blivit registrerat.²⁹ En ondtröende avtalspart kan likaledes frånträda avtalet till dess att registrering har skett, om sådan rätt har avtalats mellan honom och representanten för bolaget.

---

²⁷ Skog, s. 32.

²⁸ Danelius och Svensson, s. 36.

²⁹ 2 kap. 27 § ABL.

1.8.4.3 Registrering

Enligt 2 kap. 22 § ABL ska styrelsen i det nybildade bolaget senast sex månader efter det att stiftelseurkunden blivit undertecknat, inlämna en skriftlig anmälan för registrering till Bolagsverket. Anmälan ska förses med ett antal bilagor i form av bl.a. stiftelseurkund, bolagsordning samt bank- respektive revisorsintyg avseende inbetalningen av aktiekapitalet. Därefter kontrollerar Bolagsverket om samtliga förutsättningar för registrering i 2 kap. 23 § ABL är uppfyllda. Det som underkastas kontrollen är framför allt om full och godtagbar betalning har erlagts för samtliga tecknade aktier samt att bolagsbildningen även i övrigt har skett i enlighet med ABL och andra författningar.

Om registrering inom den föreskrivna tiden inte sker till följd av dröjsmål från stiftarnas sida eller om Bolagsverket inte går med på att registrera bolaget, faller frågan om bolagsbildningen. Huvudkonsekvensen av en misslyckad bolagsbildning blir att stiftarna eller styrelsens ledamöter blir solidariskt ansvariga för återbetalning av den tillskjutna förmögenheten.³⁰ Om stiftarna fortfarande vill bilda ett bolag, får de börja om från början.³¹

---

³⁰ 2 kap. 24 § andra stycket ABL.

³¹ Danelius och Svensson, s. 37.

2 Lagerbolag

2.1 Lagerbolag och lagerbolagsbildare

Även om den nya ABL enbart bygger på den simultana bolagsbildningen, är bildningsförfarandet fortfarande något omständligt och kan ta relativt lång tid, vilket har visats i kapitel 1. Många företagare som snabbt vill komma igång med sin verksamhet eller utöka den väljer därför att köpa ett färdigbildat bolag som oftast går under benämning lagerbolag.³² Köp av ett lagerbolag gör det möjligt att komma igång med verksamheten samma dag. Bolagen tillhandahålls ofta med samtliga erfordrade dokument och bolagsordning med förbehållsklausuler, vilket utgör ytterligare en fördel med att köpa lagerbolag.³³

Lagerbolag definieras av Bolagsverket som företag som bildas enbart för att säljas vidare.³⁴ Lagerbolag är i lagens mening ett vanligt aktiebolag, dvs. en juridisk person med organisationsnummer som bildas, granskas och registreras enligt samma procedur som gäller för andra aktiebolag.³⁵

Enligt Bolagsverkets statistik är lagerbolag vanligt förekommande. År 2008 nyregistrerades totalt 18 000 lagerbolag i Sverige. Antalet nyregistrerade lagerbolag år 2009 väntas bli något lägre, då det totala antalet nyregistrerade lagerbolag fram till december 2009 är 13 000.³⁶ Det totala antalet nyregistrerade aktiebolag i Sverige år 2008 var 27 555.³⁷ Mer än hälften av alla nyregistrerade aktiebolag i Sverige år 2008 var därmed lagerbolag. Lagerbolag ombildas kontinuerligt till vanliga aktiebolag. År 2008 ombildades 18 000 lagerbolag till vanliga aktiebolag. Det totala antalet av lagerbolag som ombildats till aktiebolag under alla år är därmed svårt att fastställa. Siffrorna från Bolagsverket tyder emellertid på att en mycket stor andel av alla befintliga aktiebolag har börjat som lagerbolag.

Lagerbolag skapas och förmedlas av speciella ombud ("lagerbolagsbildare") som kan definieras som företag som yrkesmässigt och inom ramen för sin näringsverksamhet bildar och registrerar aktiebolag. De som ägnar sig åt sådan verksamhet är ofta specialistombud, advokatbyråer, redovisningskonsulter eller revisionsbyråer. Det har funnits diskussioner om att lagerbolag skulle kunna tillhandahållas av Bolagsverket. Bolagsverkets uppfattning är emellertid att lagerbolagsverksamheten är av kommersiell karaktär och därmed oförenlig med Bolagsverkets roll som myndighet.³⁸

---

³² Sandström I, s. 72.

³³ <http://www.bolagsratt.se/lagerbolag.htm> (2009-09-12; kl. 11:42).

³⁴ <http://www.bolagsverket.se/foretag/ab/lagerbolag/index.html> (2009-03-11; kl. 17:11).

³⁵ EBM, s. 4.

³⁶ Information från Bolagsverket (2009-12-07).

³⁷ http://bolagsverket.se/om_bolagsverket/statistik/index.asp (2009-12-07; 15:13).

³⁸ E-post korrespondens med Per Norström, (2009-12-09).

Det är svårare att fastställa vilka som är de potentiella köparna av lagerbolag. Vissa lagerbolagsbildare har inriktat sig på att sälja lagerbolag till en begränsad kundkrets som advokatbyråer och revisionsbyråer,³⁹ som i sin tur agerar för en kunds räkning. Lagerbolag kan i princip köpas av vem som helst, dvs. privatpersoner, mindre och större företag. Det enda kravet som oftast uppställs är att köparen erlägger den erfordrade köpeskillingen.⁴⁰

Den statistiska undersökningen som genomfördes av EBM år 2003 indikerade att väldigt många lagerbolag hade ekonomiska problem, vilket i sin tur delvis berodde på att vissa bolagsbildare inte följde de relevanta reglerna om kapitalskydd. Problemet bestod också i att vissa lagerbolag förvärvades av oseriösa köpare som använde bolagen för ekonomisk brottslighet en kortare tid, för att sedan lämna bolagen åt ”deras öde”. Den ekonomiska brottsligheten innefattade bl.a. bokförings- och skattebrott. Av EBM:s studie framgick att av 399 undersökta lagerbolag i en lagerbolagskedja, hade 235 bolag försatts i konkurs efter endast några år. Studien utvisade även att av 117 av de undersökta bolagen saknade styrelseledamot eller suppleant och 206 bolag saknade registrerad revisor. Samma bild var även kännetecknande för ett antal andra lagerbolagskedjor, som i vissa fall utvisade konkursfrekvenser på 71 och 89 procent.⁴¹ Frågan är hur dessa problem med lagerbolag kan uppstå samt var dessa problem har sitt ursprung.

2.2 Att bilda ett lagerbolag

2.2.1 Lagerbolag i jämförelse med andra aktiebolag

I lagens mening utgör lagerbolag vanliga aktiebolag, varför reglerna i ABL och aktiebolagsförordningen gäller fullt ut även för lagerbolag.⁴² Lagerbolag bildas och registreras därför enligt samma förfarande som gäller för övriga aktiebolag. Det som kännetecknar lagerbolag är att dessa oftast inregistreras med minsta tillåtna aktiekapital på 100 000 kr. Andra faktorer som är karaktäristiska för ett lagerbolag, är en neutral verksamhetsbeskrivning (”förvaltning”) samt ett minimalt antal inregistrerade organledamöter.⁴³ Det finns således faktiska olikheter mellan lagerbolag och andra aktiebolag i praktiken. Vissa av dessa olikheter och dess betydelse ska på ett utförligt sätt beskrivas och behandlas i detta arbete.

---

³⁹ <http://www.bolagsratt.se/lagerbolag.htm> (2009-09-23; 08:45).

⁴⁰ <http://www.bolagsratt.se/lagerbolag.htm> (2009-10-05; 11:23);

<http://www.standardbolag.se/produkter/lagerbolag/aktiebolag/> (2009-10-05; 11:24);

http://www.lagerbolag.se/kopa_lagerbolag.htm (2009-10-05; 11:24).

⁴¹ EBM, s. 3 f.

⁴² Ibid, s. 4.

⁴³ Sandström I, s. 72.

2.2.2 Stiftare av lagerbolag

Lagerbolag bildas av lagerbolagsbildare som i sin tur utgör stiftare i lagens mening.⁴⁴ Det är lagerbolagsbildare som ska upprätta och skriva under en dagtecknad stiftelseurkund som i likhet med stiftelseurkund i andra aktiebolag, måste innehålla uppgifter om tidpunkten för betalning av aktierna.⁴⁵ Lagerbolagsbildare tar även hand om aktieteckning och aktiebetalning samt registrering hos Bolagsverket.

2.3 Stiftelseurkund i lagerbolag

2.3.1 Teckningskurs och information om styrelserepresentanter

Stiftelseurkunden i ett lagerbolag måste innehålla de uppgifter som anges i 2 kap. 5 § ABL. Urkunden måste bl.a. innehålla teckningskursen, dvs. en bestämmelse om hur mycket som ska betalas för varje aktie. Teckningskursen i lagerbolag brukar sättas till 1 krona per aktie, vilket också blir aktiernas kvotvärde.⁴⁶ Bolagsbildare måste vid en sådan teckningskurs ge ut 100 000 aktier, för att kravet på minsta aktiekapital för privata aktiebolag ska vara uppfyllt. Stiftelseurkunden innehåller inga bestämmelser som anger aktiekapital. Aktiekapitalet regleras istället i bolagsordningen.⁴⁷

Enligt 2 kap. 5 § första stycket andra punkten ABL ska stiftelseurkunden innehålla diverse uppgifter om styrelseledamöter, suppleanter samt revisorer som ska granska aktiebolaget. Ett privat aktiebolag ska enligt 8 kap. 1 § ABL ha en styrelse med en eller flera ledamöter. Lagerbolag brukar enbart ha ett minsta antal organledamöter och andra funktionärer, då tanken är att bolaget ska vara vilande fram tills det förvärvas av en extern köpare. Det är också då en ny och mer detaljerad bolagsordning kan upprättas. Styrelsen i lagerbolag brukar bestå av en ledamot.⁴⁸ Lagen kräver i dessa fall att minst en suppleant ska utses.⁴⁹

2.3.2 Särskilt om revisor och revisionsplikt

Utöver krav avseende styrelseledamöterna innehåller ABL bestämmelser om minsta antal revisorer. Enligt 9 kap. 1 § ABL ska ett aktiebolag ha minst en kvalificerad revisor som granskar räkenskaperna. Denna bestämmelse gäller för samtliga aktiebolag och således även för lagerbolag.

---

⁴⁴ 2 kap. 1 § ABL.

⁴⁵ EBM, s. 9.

⁴⁶ Material från BMK.

⁴⁷ 3 kap. 1 § fjärde punkten ABL.

⁴⁸ Material från BMK.

⁴⁹ ABL 8 kap. 3 §.

Det har länge förts diskussioner om slopad revisionsplikt för mindre aktiebolag och det har funnits argument både för och emot avskaffandet.⁵⁰ En allmän revisionsplikt för aktiebolag infördes för att motverka skatteundandragande samt för att minska möjligheterna till användning av små aktiebolag för ekonomisk brottslighet.⁵¹ Det framhölls särskilt att revisionsplikten skulle omfatta alla nystartade aktiebolag.⁵² Det som många är överens om är att revisionsplikten inte tillför samma nytta hos olika intressenter. Samhället är den intressenten som har mest att vinna på revisionsplikten då kostnaderna för revisionen primärt drabbar företagen. Ägarna och ledningen i små företag som ofta är en och samma person, har många gånger ingen eller endast en begränsad nytta av revisionsplikten. Den begränsade nyttan som revisionsplikten ger ett mindre företag, uppväger många gånger inte de kostnader som drabbar bolaget.⁵³ Det finns emellertid studier som visar på att företagen i allmänhet inte uppfattar revision som en ekonomisk börda för rörelsen eller som en onödig tidsåtgång för företagsledning.⁵⁴

Den pågående debatten om revisionsplikten resulterade bl.a. i att regeringen beslutade att tillsätta en särskild utredare för att se över de svenska reglerna om revisionsplikten. Arbetet med frågor kring revisionsplikten har hittills resulterat i delbetänkandet *Avskaffande av revisionsplikten för små företag* (SOU 2008:32). Enligt den uppsatta planeringen skulle regeringen komma med en proposition gällande revisionsplikten någon gång under 2009. Planeringen har emellertid inte kunnat följas. Istället kommer förslaget lämnas på remiss till lagrådet runt årsskiftet 2009-2010 och propositionen väntas senast i mars 2010 för att de nya bestämmelserna ska kunna träda i kraft den 1 juli 2010.⁵⁵

Delbetänkandet tar avstamp i det arbetet som pågår inom EU med att förenkla regler för företag. Förenklingsarbete syftar till att minska de administrativa bördorna, göra de europeiska företagen mer konkurrenskraftiga samt stimulera den europeiska ekonomin.⁵⁶ Vad gäller revisionsplikten inom EU, har kommissionen särskilt framhållit att de små och medelstora företagen skulle gagnas av förenklade regler om revision, då redovisningskostnaderna många gånger är allt för betungande för företagen av den aktuella storleken.⁵⁷

De lagstiftningsåtgärder som föreslås i delbetänkandet är bl.a. slopande av revisionsplikten för många aktiebolag, avskaffande av förvaltningsrevisionen och en kortare mandattid för revisorer.⁵⁸ Vad gäller avskaffande av revisionsplikten föreslås att plikten endast ska omfatta aktiebolag som uppfyller mer än ett av följande villkor: har 41,5 miljoner kronor i balansomslut-

---

⁵⁰ Nilsson, s. 29 f.; Nyquist, s. 620 ff.; Noteringar, s. 7.

⁵¹ Prop. 1979/80:143 s. 78 f.; prop. 1981/82:171 s. 8 f.; SOU 1983:36.

⁵² Prop. 1979/80:143 s. 79.

⁵³ Nyquist, s. 624.

⁵⁴ Svanström, s. 31.

⁵⁵ Information från justitiedepartementet, (2009-09-18).

⁵⁶ SOU 2008:32 s. 177.

⁵⁷ KOM(2007) 394.

⁵⁸ SOU 2008:32 s. 13.

ning, 83 miljoner i nettoomsättning, har fler än 50 anställda. Detta skulle innebära att revisionsplikten endast skulle omfatta knappt fyra procent av aktiebolagen i dag, vilket i sin tur skulle leda till att företagens kostnader för revision skulle minska med 5,8 miljarder kronor om året.⁵⁹

Lagerbolag är vilande bolag som inte bedriver någon aktiv verksamhet i egentlig mening. Lagerbolag har därmed ingen omsättning och i det närmaste inga anställda. Om de föreslagna lagändringarna kommer till stånd, kommer således samtliga eller i alla fall en klar majoritet av svenska lagerbolag att bli undantagna revisionsplikten. Men kommer avskaffandet av revisionsplikten innebära att lagerbolagsbildare inte längre kommer att använda sig av revisorer?

Det finns mycket som tyder på att seriösa lagerbolagsbildare kommer att gå över till frivillig revision om revisionsplikten avskaffas. Till en början är det viktigt att understryka att revisionsplikten i princip inte kostar något för lagerbolagsbildarna själva, under förutsättningen att lagerbolag som bildas och underkastats revisionen blir avyttrade i ett senare skede. Revisionskostnaden ingår nämligen i den klumpsumman eller provisionen som betalas till lagerbolagsbildare av dem som köper lagerbolag. Ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten kommer således primärt inte medföra några ekonomiska fördelar för lagerbolagsbildare själva. Vid första anblick kan det emellertid verka som om köpare av lagerbolag kan vinna på avskaffandet av revisionsplikten, då köparna kommer att få erlægga en lägre förmedlingsavgift till lagerbolagsbildare som tillhandahåller bolag som inte underkastats kvalificerad revision. Det kan förefalla att lagerbolagsbildare som inte anlitar kvalificerade revisorer för sina lagerbolag, kommer att erhålla en konkurrensfördel, då de kan tillhandahålla sina lagerbolag till en lägre förmedlingsavgift. Mycket tyder emellertid på att resonemanget ovan är felaktigt och att situationen blir den omvända. Det finns nämligen skäl som talar för att seriösa köpare kommer att föredra lagerbolag som har varit granskade av en kvalificerad revisor och kommer att därmed vara villiga att erlægga en något högre förmedlingsavgift för dessa bolag.

Det första skälet är att revisionen underlättar för Skatteverket att kontrollera verksamheten i aktiebolag. Skatteverket har varit negativt inställda till avskaffandet av revisionsplikten och avstyrkt utredningens huvudförslag. Skatteverket ansåg att avskaffandet av revisionsplikten skulle leda till ett ökat antal av såväl medvetna som omedvetna fel i räkenskaperna. Enligt Skatteverket skulle avskaffandet av revisionsplikten i varje fall behöva kombineras med en rad kompenserande åtgärder för att motverka att redovisningsgraden sjunker och att antalet felaktiga deklARATIONER ökar. En av de föreslagna kompensationsåtgärderna skulle vara en allmän bokföringskontroll som skulle kunna ske oanmält och kopplas till någon form av sanktion. En annan kompensationsåtgärd skulle bestå i en utvidgad upplysningsskyldighet för företagen. Upplysningsskyldigheten skulle göra det möjligt för Skatteverket att löpande kontrollera bokföringens status.⁶⁰

⁵⁹ SOU 2008:32 s. 187.

⁶⁰ Skatteverket 2008-06-23.

Det finns således en påtaglig risk för att lagerbolag som överläts utan att räkenskaperna ha granskats av en kvalificerad revisor kommer att underställas en noggrannare prövning från Skatteverkets sida, vilket på sikt kan innebära ökade kostnader för köpare av lagerbolag. Det är väldigt sannolikt att den lägre förmedlingsavgiften som betalas för ”ogranskade” lagerbolag inte kompenserar för de kostnader som uppstår till följd av Skatteverkets noggrannare prövning av verksamheten och bokföringen i företaget. Företagen som frivilligt anlitar revisorer skulle däremot löpa mindre risk för att bli underkastade allmän bokföringskontroll och inte tvingas att lika ofta lämna uppgifter om sin bokföring till Skatteverket.⁶¹

Det faktum att ett lagerbolag har granskats av en kvalificerad revisor utgör dessutom ett säkerhetsmoment för seriösa köpare som kan vara säkra på att någon näringsverksamhet inte bedrivits i lagerbolaget och att bokföringen i målbolaget är korrekt.⁶² Dessa faktorer talar för att en köpare som vill förvärva ett lagerbolag kommer att föredra bolag som har underkastats granskning av en kvalificerad revisor. Detta kommer i sin tur att innebära en konkurrensfördel för lagerbolagsbildare som frivilligt anlitar kvalificerade revisorer för sina lagerbolag.

Enligt Anders Larsson på Bolagsrätt Sundsvall AB kommer det dessutom många gånger vara dyrare för externa köpare att anlita en ny revisor för lagerbolaget, än att bara låta den gamla revisorn ”följa med” på köpet.⁶³ Att låta den gamla revisorn ”följa med” på köpet, kommer således många gånger innebära en direkt kostnadsbesparing för köpare. Även detta talar således för frivillig revision i lagerbolag i framtiden.

2.4 Bolagsordning i lagerbolag

Stiftelseurkunden i lagerbolag måste i likhet med det som gäller för andra aktiebolag innehålla en bolagsordning, vilket framgår av 2 kap.10 § ABL. Bolagsordningens lagstadgade innehåll återfinns i 3 kap.1 § ABL, där det anges att en bolagsordning bl.a. måste innehålla föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art. Detta krav fyller en viktig funktion i vanliga aktiebolag då verksamhetsbeskrivningen utgör en yttersta gräns för aktieägarnas samverkan. Av detta följer att en aktieägare inte behöver tolerera åtgärder som uppenbart ligger utanför ramen för den i bolagsordningen angivna verksamhetsbeskrivningen.⁶⁴ Kravet verkar inte fylla någon praktisk funktion i lagerbolag under lagerhållningstiden då aktieägarkretsen och styrelsen oftast representeras av en och samma person. Det finns således inga intresser i aktieägarkretsen under lagerhållningstiden, som skulle vilja väcka talan om att lagerbolaget i fråga ägnat sig åt verksamhet som inte korre-

---

⁶¹ Telefonintervju med Anders Larsson, (2009-09-10).

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Sandström I, s. 74.

sponderar med den i bolagsordningen angina verksamheten. Däremot fyller kravet en viktig funktion för dem som köper lagerbolag, då köparna måste vara säkra på att någon annan verksamhet än förvaltningsverksamhet inte bedrivits i bolaget. Det aktieöverlåtelseavtalet som upprättas i samband med avyttringen av lagerbolaget brukar innehålla en klausul, som garanterar att målbolaget (lagerbolaget) inte bedrivit någon verksamhet.⁶⁵

I praktiken uppfylls kravet avseende verksamhetsbeskrivningen genom att lagerbolagsbildare i stiftelseurkunden hänvisar till verksamhetsbeskrivningen i ett upprättat förslag till bolagsordning. I bolagsordningen anges i sin tur lagerbolagets verksamhet som förvaltning av bolagets kapital.⁶⁶

Att verksamheten i lagerbolag enbart ska avse förvaltning är till och med nödvändig med hänsyn till att lagerbolag, särskilt de i samma serie, har väldigt likalydande firmanamn, exempelvis Grundbulten 1, Grundbulten 2, Grundbulten 3 osv. Bolagsverket skulle inte tillåta bolagen att bedriva någon annan verksamhet än ägande eller förvaltning i bolag med så lika namn.⁶⁷ När lagerbolaget säljs vidare till en köpare som avser att bedriva aktiv verksamhet i bolaget och styrelsebyte sker, anses det vara erforderligt att det sålda lagerbolaget byter namn för att någon annan typ av verksamhet än förvaltning ska vara möjlig att bedriva.⁶⁸

Bolagsordningen i lagerbolag ska enligt lagen innehålla ett antal andra punkter som bolagets firma, sätesorten, antalet aktier, omfattningen av räkenskapsåret osv.⁶⁹ En viktig punkt enligt 3 kap. 1 § första stycket punkten 4 ABL som måste finnas med i en bolagsordning, ska ange aktiekapitalet i bolaget.⁷⁰ Aktiekapitalet kan regleras direkt genom angivande av ett visst belopp i bolagsordningen, exempelvis 100 000 kronor. Aktiekapitalet kan även anges indirekt, genom att bestämma minimi- och maximigränserna för aktiekapitalet, exempelvis lägst 100 000 kronor och högst 400 000 kronor.⁷¹ Ett rörligt aktiekapital används ofta i praktiken. Detta möjliggör en nedsättning eller ökning av aktiekapitalet inom den i bolagsordningen angivna ramen, utan att bolagsordningen behöver ändras. Det torde också vara det vanligaste sättet att ange aktiekapitalet i lagerbolag.⁷² Ibland ställer borgenärerna vissa krav som sätter stopp för aktiekapital på miniminivån. Då lagerbolag oftast inte har några borgenärer under lagerhållningstiden, torde sådana borgenärskrav aldrig förekomma i praktiken.

---

⁶⁵ Material från BMK.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ <http://bolagsverket.se/foretag/ab/lagerbolag/index.html> (2009-09-21, kl. 17:17); Svensson, s. 42.

⁶⁸ EBM, s. 4.

⁶⁹ 3 kap. 1 § ABL.

⁷⁰ 3 kap. 1 § fjärde punkten ABL.

⁷¹ Sandström I, s. 103.

⁷² Material från BMK.

2.5 Betalning för aktierna i lagerbolag

Som framgått tidigare i uppsatsen, måste stiftelseurkunden innehålla bestämmelser om teckningskurs för aktier. Bolagsordningen måste i sin tur innehålla bestämmelser om aktiekapitalet samt antalet aktier. Varje nybildat aktiebolag, inklusive lagerbolag, ska tillföras aktiekapitalet, vilket måste styrkas genom bankintyg eller revisorsintyg.⁷³ Även i detta sammanhang spelar revisorer således en viktig roll. Aktiekapitalet kan i vissa fall inbetalas med annan egendom än pengar, dvs. apportegendom. Detta förutsätter i sin tur att bestämmelsen om apportbetalning finns intagen i stiftelseurkunden.⁷⁴

EBM har i sin rapport 2003:3 *Lagerbolag och ekonomisk brottslighet* redovisat tre olika modeller för betalning av aktiekapitalet i lagerbolag. Samtliga modeller användes i praktiken vid tidpunkten för utredningen.⁷⁵ Modellerna illustreras i bilaga A.

Typfall 1

Som framkommit tidigare bildas lagerbolagen ofta i serier. I typfall 1 öppnar bolagsbildaren bankkonton för samtliga bolag i en serie, varefter aktiekapitalet, oftast 100 000 kronor, överförs från bolagsbildaren till vart och ett av de nyöppnade bankkontona. Aktiekapitalet får därmed anses vara till fullo inbetalt och förfarandet kan således inte ifrågasättas ur ett aktiebolagsrättsligt perspektiv.⁷⁶ Den stora nackdelen med denna modell för nybildning av lagerbolag är att det krävs stora reserver av likvida medel. Även om bolagsbildaren som bildar sina lagerbolag enligt typfall 1 har mycket kapital, behövs dessa medel till nybildning av andra lagerbolagsserier. Bankmedlen finns därför kvar på lagerbolagens konto typiskt sätt i 8 – 10 dagar, varefter de likvida medlen lyfts för att återgå till bolagsbildarens konto.⁷⁷

Typfall 2

Det förekommer det att vissa bolagsbildare enbart har 100 000 kronor i likvida medel till sitt förfogande för nybildning av lagerbolagsserier. För att uppfylla kravet på inbetalning av aktiekapitalet för samtliga lagerbolag i en serie, måste dessa likvida medel passera genom samtliga nybildade lagerbolag i en serie. För att åstadkomma detta öppnas ett bankkonto för det första bolaget i serien dit aktiekapitalet på 100 000 kronor överförs. När banken har utfärdat ett bankintyg, som bl.a. styrker att några uttag från bankkontot inte har skett, tas hela beloppet ut och kontot avslutas.⁷⁸ Dessa likvida medel sätts därefter in på ett bankkonto för nästa lagerbolag i serien och kvar-

---

⁷³ EBM, s. 5.

⁷⁴ 2 kap. 16 § ABL.

⁷⁵ EBM, s. 5 f.

⁷⁶ Ibid., s. 6.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Material från BMK.

ligger där till dess att ett nytt bankintyg har utfärdats. Förfarandet upprepas tills lagerbolagsbildare har erhållit bankintyg för samtliga bolag i serien. Beloppet återförs därefter till lagerbolagsbildarens konto och används för bildning av nya serier av lagerbolag.⁷⁹ Ett bankintyg för respektive lagerbolag är nödvändigt, då ett sådant intyg utgör en av förutsättningarna för en giltig registrering hos Bolagsverket.⁸⁰

Att lagerbolagsbildare kan förfara på det ovan beskrivna sättet med aktiekapitalet förefaller vara märkligt. Ett sådant förfarande torde emellertid inte strida mot kravet på inbetalning av aktiekapitalet i 2 kap. 17 § ABL, så länge hela beloppet jämte 100 000 kronor sätts in på ett konto hos ett kreditinstitut och stiftelseurkunden skrivs under innan pengarna lyfts från det aktuella kontot.⁸¹ Dessa förutsättningar är inte särskilt svåra att uppfylla i praktiken, då lagerbolagsbildare förfogar över hela beloppet på 100 000 kronor, som kan sättas på kontot med en gång. Lagerbolagsbildare brukar då simultant med penninginsättningen skriva under stiftelseurkunden, föra in bildarbolaget i aktieboken och lyfta pengarna för insättning på ett konto som är avsett för ett annat lagerbolag utan att registreringen av det nybildade lagerbolaget äventyras i praktiken.⁸² Det faktum att beloppet motsvarande aktiekapitalet återgår till bildarbolaget kan, i alla fall enligt EBM mening, vara problematiskt ur aktiebolagsrättsligt perspektiv.⁸³ Problemställningen diskuteras i kapitel 4 och 5.

Som framkommit ovan kan nybildning ske genom att apportegendom tillskjuts bolaget. Vid apportbildning förekommer det att bolagsbildaren låter samma apportegendom passera genom samtliga bolag i en serie. Förfarandet liknar därmed nybildning med likvida medel som sker på det sättet som beskrivits ovan i typfall 2. Apporten i dessa fall kan exempelvis bestå av reverser, premieobligationer eller börsnoterade aktier till ett sammanlagt värde på 100 000 kronor. Vidare måste en auktoriserad eller godkänd revisor utfärda ett intyg som styrker att all apportegendom har tillförts bolaget, att apportegendomen är till nytta för bolaget samt att apporten inte har tagits upp till ett högre värde än det verkliga värdet för bolaget.⁸⁴ Egendomen tas därefter ut och tillskjuts nästa bolag i serien. Apporten brukar återgå till bolagsbildaren efter det att revisorsintyg ha utfärdats för sista lagerbolaget i serien.

En av grundförutsättningarna för att apportegendom ska kunna användas som betalning för aktierna, är att egendomen måste anses ha avskiljts för att ingå i bolagets egendomsmassa. En annan förutsättning är att apportegendomen ska vara till nytta för bolaget.⁸⁵ När det kommer till lagerbolag blir

---

⁷⁹ EBM s. 6.

⁸⁰ 2 kap. 23 § tredje punkten ABL.

⁸¹ prop. 2004/05:85 s. 238 f. samt s. 528; Nerep och Samuelsson I, s. 138; Andersson, m.fl. I, s. 2:25.

⁸² Material från BMK; telefonintervju med Anders Larsson, (2009-12-07); jfr. även 2 kap. 23 § ABL;

⁸³ EBM, s. 11 och 16.

⁸⁴ 2 kap. 6 § och 19 § första stycket ABL.

⁸⁵ 2 kap. 18 § och 19 § första och andra stycken ABL.

förfarandet med apportbildning problematiskt, både ur ett associationsrättsligt och ett sakrättsligt perspektiv. Problematiken vidareutvecklas i kapitel 3.

Typfall 3

I typfallen 1 och 2 är bildarbolaget ett moderbolag för samtliga lagerbolag. Det förekommer emellertid bildningsförfaranden där lagerbolagen äger varandra i en kedja. Det är också det som kommer att vara typfall 3.

I typfall 3 sker nybildning genom att aktier i det närmast föregående bolaget tillskjuts som apport i nästa bolag i serien. Lagerbolagsbildaren äger således alltid aktier i ett lagerbolag, vars aktier i sin tur tillskjuts som apport till det första bolaget i en ny lagerbolagsserie. Lagerbolag 2 äger således aktier i lagerbolag 1, lagerbolag 3 äger aktier i lagerbolag 2 o.s.v. Bolagsbildaren blir på så sätt alltid ägare till det sista lagerbolaget i serien, fram till dess att en ny serie bolag bildas.⁸⁶ Aktiekapitalet i de nybildade lagerbolagen kommer därmed att utgöras av aktier i bolag som ännu inte blivit registrerade hos Bolagsverket.

Sammanfattningsvis kan noteras att i både typfall 1 och 2, återgår den egendom som tillskjutits lagerbolagen till bolagsbildaren.⁸⁷ Detta sker antingen omgående eller efter en kortare tid. Konsekvensen blir att bolaget som ägnar sig åt bolagsbildning, äger aktier i sina lagerbolag, men har en sammanlagd skuld till bolagen på en summa som motsvarar bolagens aktiekapital. Lagerbolagens enda tillgång utgörs således av en fordran på bolagsbildaren. Fordran ska oftast motsvara ett värde på 100 000 kronor, då lagerbolag bildas med det minsta tillåtna aktiekapitalet.

Typfall 3 skiljer sig från de andra så till vida att lagerbolagen äger varandra i en kedja. När ett lagerbolag avyttras i ett senare skede till en köpare, överläts aktierna i bolaget till bolagsbildaren, mot att denne utfärdar en revers på en summa som motsvarar aktiekapitalet. På så sätt uppstår en skuldförbindelse mellan bolagsbildaren och lagerbolaget, med bolagsbildaren som gäldenär och lagerbolaget som borgenär.⁸⁸

Enligt EBM väcker samliga typfall för betalning av aktierna en del frågeställningar. Det stora problemet består i att lagerbolagsbildare inte finansierar sitt lager på ett sätt som är normalt i annan handelsverksamhet.⁸⁹ Som typfallen utvisar, byggs verksamheten upp med hjälp av koncerninterna lån och olika koncernstrukturer istället för vedertagna betalningsflöden och krediter. Frågan är enligt min mening om beskrivna bildningskoncept kan anses vara förenliga med den gällande aktiebolagsrätten, då de likvida medel eller apporten tas ut och ersätts med en fordran på moderbolaget. Problematiken avhandlas i kapitel 3, 4 och 5.

---

⁸⁶ EBM, s. 6.

⁸⁷ Se bilaga B.

⁸⁸ EBM, s. 7.

⁸⁹ Ibid., s. 4.

3 Apportegendom i lagerbolag

3.1 Förutsättningar för apportbetalning

Som framkommit i avsnitt 1.7.3 kan aktierna betalas i pengar eller med apportegendom. Lagerbolag särbehandlas inte i ABL. En naturlig följd av detta torde därmed vara att aktierna i ett lagerbolag också kan betalas med apport. I detta kapitel ställs problematiken med apportbetalningar i lagerbolag på sin spets. Frågan är hur bestämmelsen i 2 kap. 18 § ABL ska tolkas och tillämpas avseende lagerbolag.

Apportbetalning förutsätter att vissa lagstadgade krav är uppfyllda. För det första måste rätten eller skyldigheten att betala aktier med andra medel än pengar tas in i stiftelseurkunden.⁹⁰ Det är viktigt att redovisa bestämmelser om apport på rätt sätt, då oriktigt angivna bestämmelser kommer att sakna verkan mot bolaget. Detta innebär att bolaget inte är skyldigt att acceptera apport om bestämmelserna om hur apportegendomen ska redovisas inte har iakttagits. I en sådan situation kan kontantbetalning ej heller utkrävas.⁹¹

3.2 Avskiljande

En annan förutsättning för en giltig apportbetalning är att egendomen ska ha avskiljts för att ingå i bolagets förmögenhetsmassa.⁹² Denna lagbestämmelse är en nyhet som infördes i ABL 05 men torde stå i överensstämmelse med äldre rätt.⁹³ Bestämmelsen syftar i första hand till att skydda bolagets borgenärer och i andra hand aktieägarna. Enligt kommentaren till ABL torde begreppet *avskiljd* vara synonymt med begreppet *tillförd*.⁹⁴ Begreppet *tillförd* förekommer i lagmotiv och förarbeten i fråga om revisorsintyg, som ska styrka att apportegendomen har tillkommit bolaget.⁹⁵

Redan i förarbetena till ABL 75 uttalades det att det som normalt krävs i fråga om avskiljande är att aktietecknaren ska ha vidtagit sådana åtgärder avseende apportegendomen som i allmänhet fordras för att en äganderättsövergång ska ha verkan mot tredje man.⁹⁶ Frågan om avskiljande av apportegendomen har även blivit behandlad i motivet till den nya ABL. Det huvudsakliga momentet i egendomsavskiljande är att överlåtelsen får en sakrättslig verkan. Karaktären av åtgärder som behöver vidtas för en giltig övergång av egendomsmassan bestäms utifrån de sakrättsliga regler och

---

⁹⁰ 2 kap. 5 § andra stycket första punkten ABL.

⁹¹ Danelius och Svensson, s. 28 f.

⁹² 2 kap. 18 § ABL.

⁹³ Prop. 1975:103 s. 309.

⁹⁴ Nerep och Samuelsson I, s. 140.

⁹⁵ Prop. 1975:103; SOU 1997:22.

⁹⁶ Prop. 1975:103 s. 309.

principer som gäller för det ifrågavarande slaget av apportegendomen. Överlåtelse av lösöre (bl.a. värdepapper) förutsätter normalt en besittningsövergång till den tillträdande styrelsen och för bolagets räkning. Tradition förutsätter med andra ord ett avskärande i förhållande till överlåtaren.⁹⁷ I fråga om fordringar (reverser) räcker det med denuntiation, medan överlåtelse av fastigheter och immaterialrätter kräver att ett giltigt överlåtelseavtal har ingåtts.⁹⁸

Tidsfaktorn kan vara avgörande i fråga om uppfyllelse av de sakrättsliga rekvisiten. Om apportegendom tillförs bolaget innan stiftelseurkunden har undertecknats enligt 2 kap. 4 § ABL, får det antas att det sakrättsliga skyddet mot aktietecknarens borgenärer uppkommer i och med undertecknandet. Om undertecknandet sker först efter det att apportegendomen överlåtits till bolaget, uppkommer det sakrättsliga skyddet först i och med undertecknandet.⁹⁹

I vissa fall, t.ex. när det gäller enmansaktiebolag, där aktieägaren också är ensam firmatecknare i bolaget, kan det vara svårt att åstadkomma ett sådant rådgivningsavskärande som erfordras för att ett giltigt sakrättsligt skydd ska uppkomma. I 2 kap. 20 § ABL klargörs emellertid att ett sakrättsligt skydd uppkommer även i dessa fall, om ett riktigt avskiljande från aktietecknarens övriga egendom har skett. Uppkommande av ett sakrättsligt skydd förutsätter även i dessa fall att stiftelseurkunden blir undertecknad.¹⁰⁰

Enligt de ovan beskrivna principerna torde det räcka att bolagsbildare tillför apportegendom det aktuella lagerbolaget (tradition eller denuntiation beroende av apportens karaktär) och att stiftelseurkunden undertecknas. När dessa förutsättningar är vid handen, torde rekvisitet *avskiljd* anses vara uppfyllt.

Det går naturligtvis att diskutera om en senare återgång av apportegendomen till bolagsbildaren, som enligt EBM ofta inträffar i praktiken, påverkar det sakrättsliga skyddet.¹⁰¹ Problemet blir ännu tydligare om återgången sker endast en kort tid efter tillförseln av apportegendomen. Revisorn som utfärdar intyg avseende apport, torde bedöma tillskott utifrån förutsättningarna vid tiden för utfärdande av intyget, dvs. innan apporten återgår till bildarbolaget. Om återgången av apporten sker en väldigt kort tid efter tillförseln, torde förfarandet med apporttillskott i vissa fall utgöra en skenrättshandling. Problematiken diskuteras i avsnitt 3.6.

---

⁹⁷ Prop. 2004/05:85 s. 293 och s. 527.

⁹⁸ Håstad, s. 29, 221 ff., 255 ff.

⁹⁹ Nerep och Samuelsson I, s. 142 f.

¹⁰⁰ Prop. 2004/05:85 s. 527.

¹⁰¹ EBM, s. 6.

3.3 Nyttorekvisitet

3.3.1 Nyttorekvisitets grundkomponent

En annan förutsättning för betalning av aktierna med annat än likvida medel är att egendomen är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet. Apportegendomen ska vara användbar i bolagets rörelse och objektivt sett ha en påtaglig betydelse för bolagets verksamhet.¹⁰² I annat fall kan egendomen inte betraktas som apportegendom.¹⁰³

Nyttorekvisitet är en följd av principen om att ett aktiebolag inte får ägna sig åt andra typer av verksamhet än de som finns intagna i bolagsordningen.¹⁰⁴ Nyttokravet är sålunda nära sammankopplat med det verksamhetsföremål som finns angivet i bolagsordningen. Bolagsordningens bestämmelser är emellertid fakultativa och kan ändras om samtliga aktieägare är överens. En naturlig följd av en sådan konsensus mellan aktieägare blir att ingen kommer att klandra beslutet, men bolagsordningen måste ändå ändras innan den nya verksamheten kan påbörjas. En sådan ändring blir ej heller giltig förrän den har registrerats, så att alla intressenter får insyn i det nya föremålet för bolagets verksamhet.¹⁰⁵ Vid tolkningen av bolagsordningens bestämmelser gällande verksamhetsföremålet måste dessutom ett visst tolkningsutrymme ges, som får antas vara densamma som vid prövningen av gränserna för bolagsledningens befogenhet. Vissa paralleller kan dras till NJA 1987 s. 394 där en ideell förening hade beslutat att träffa avtal om kollektiv hemförsäkring för sina medlemmar. Rättsfrågan gällde möjligheterna för föreningsmedlemmar att genom klandertalan få prövat det ovannämnda beslutet som i sin tur ansågs strida mot föreningens stadgar. En analog tolkning av rättsfallet kan möjligen leda till slutsatsen att en viss transaktion får anses ligga utanför ramen för bolagsledningens befogenhet endast om transaktionen uppenbart står i strid med verksamhetsföremålet.¹⁰⁶ Därmed skulle ett godkännande av apportbetalningen kunna ogiltigförklaras endast om det är uppenbart att egendomen inte är till nytta för bolaget, då bolaget inte kan använda sig av egendomen i sådan verksamhet som finns angivet i bolagsordningen.

Det finns även ett antal andra faktorer som ger ett visst spelutrymme för bolagsorganen när det gäller tolkningen av verksamhetsbeskrivningen. Detta gäller inte minst den låga konkretiseringsgraden av verksamhetsbeskrivningen i bolagsordningen.¹⁰⁷ Det kan även vara svårt att bedöma den omedelbara nyttan för verksamheten när det gäller vissa investeringar. Resonemanget gäller i första hand moderna former av kapitalförvaltning och likvidhantering.¹⁰⁸ Tolkningsutrymmet för verksamhetsbeskrivningen är emel-

---

¹⁰² Prop. 1975:103 s. 293.

¹⁰³ 2 kap. 6 § ABL.

¹⁰⁴ Hemström, s. 75.

¹⁰⁵ Svensson, s. 42.

¹⁰⁶ Nerep och Samuelsson I, s. 115 f.

¹⁰⁷ Ibid.; Svensson, s. 41 f.

¹⁰⁸ Nerep och Samuelsson I, s. 115 f.

lertid inte helt obegränsat. Om apportegendomen vid en extensiv tolkning av verksamhetsföremålet inte är eller kan antas vara till nytta för bolaget, kan nyttorekvisitet inte anses vara uppfyllt även om bolagets samtliga stiftare är av annan uppfattning. Detta följer av att nyttorekvisitets obligatoriska del i första hand syftar till att skydda bolagets borgenärer och inte stiftarna.¹⁰⁹

Det som framstår som helt uppenbart är att lösören av personlig karaktär inte är till nytta för bolaget, varför dessa normalt inte godkänns som apportegendom.¹¹⁰ I allmänhet gäller att tillgångar som kan upptas på bolagets balansräkning anses utgöra apportegendom, varför aktier och fordringar generellt kan användas för apportbetalning. Däremot finns det ingen generell presumtion för att alla tillgångar som kan tas upp i balansräkningen kan användas som apportegendom.¹¹¹

3.3.2 Apportering av fordringar

I många fall kan apportegendomen utgöras av fordringar av diverse slag. Tre huvudsakliga typer av fordringar kan identifieras. Apporten kan dels bestå av fordringar på aktietecknaren själv eller på en annan aktietecknare. En fordran kan även vara utställt av bolaget, dvs. det är bolaget självt som är gäldenär. Slutligen kan fordran vara ställt på tredje man.¹¹² Fordringar hos de apporttillskottspliktiga aktietecknarna accepteras normalt inte vid apportbildning. Godtagande av fordringar av sådan karaktär skulle anses strida mot kontanttillskottsplikten, som förbjuder att i samband med nybildning lämna kredit till aktietecknaren.¹¹³ I doktrinen har det framförts uppfattningar om att det finns ett sätt att kringgå bestämmelsen i 2 kap. 23 § ABL genom aktietecknaren utfärdar ett skuldebrev till en utomstående borgenär som i sin tur i utbyte utfärdar en revers som senare används vid fullgörande av apporttillskottsplikten.¹¹⁴ Det ovannämnda förfarandet har emellertid ifrågasatts av Wickenberg som menar att den typen av kringgåenden av lagstiftningen borde kunna ogiltigförklaras. Dessutom torde en sådan transaktion inte kunna leda till att nyttorekvisitet blir uppfyllt.¹¹⁵ För min del är jag beredd att hålla med Wickenberg om att transaktioner som syftar till att kringgå lagens bestämmelser inte borde få förekomma. Å andra sidan måste det finnas någon som kan bevisa att den aktuella transaktionen utgör en skenrättshandling. Den aktuella intressenten måste vidare klandra apportbildningen för att apporttillskottet ska kunna ogiltigförklaras.

Det är likaledes tveksamt att en fordran som någon har på bolaget kan användas som apportegendom. Det finns nämligen vissa invändningar som kan göras mot användning av sådana fordringar för apportbetalning. Aktie-

---

¹⁰⁹ Nerep och Samuelsson I, s. 116.

¹¹⁰ Prop. 1975:103 s. 293 f.

¹¹¹ Danielsson, s. 137 f; Nerep och Samuelsson I, s. 115.

¹¹² Wickenberg, s. 30.

¹¹³ 2 kap. 23 § ABL e contrario; Nerep och Samuelsson I, s. 117, Danielsson, s. 143.

¹¹⁴ Nerep, s. 93 f.

¹¹⁵ Wickenberg, s. 30.

bolagslagen innehåller förvisso en bestämmelse i 13 kap. 24 § ABL om kvittningsemission, som möjliggör betalning av aktier genom kvittning av bolagets skulder till aktietecknaren. Någon motsvarande bestämmelse om kvittning vid nybildning finns emellertid inte i ABL. Lagstiftarens syfte torde därmed vara att kvittning enbart skulle användas i situationer som omfattas av 13 kap. 24 § ABL. För det andra kan det återigen ifrågasättas om nyttorekvisitet blir uppfyllt om en fordran på bolaget självt apporteras in.¹¹⁶

Det torde däremot inte föreligga några generella hinder mot att använda fordringar på annan än aktietecknaren som apportegendom. Vid värdering av en sådan fordran måste emellertid betalningsdugligheten hos gäldenären beaktas.¹¹⁷ Problem som är sammankopplade med nyttokravet kan återigen aktualiseras. Fordringar torde generellt anses vara till nytta för bolaget, om verksamhetsföremålet utgörs av agerande på en kreditmarknad. Ett annat fall kan tänkas vara att bolaget genom att erhålla en fordran på tredje man kan säkerställa sina affärsmässiga intressen.¹¹⁸ Det råder vidare en viss oklarhet om en fordran ska vara förfallen till betalning eller ej. För det fall fordran är förfallen, skulle det vara rimligt att aktietecknaren inkasserar fordran och istället använder likvida medel för aktiebetalningen. En fordran som inte kan inkasseras vid apporteringsögonblicket, kan innebära ett medgivande av kredit vid aktieteckningen, vilket strider mot 2 kap. 23 § ABL e contrario. Enligt Wickenberg torde ledningen återigen sökas i nyttorekvisitets utformning. Apportering av den förfallna fordringen måste vara till nytta för bolaget, i annat fall får betalningen erläggas i kontanta medel.¹¹⁹ Den generella slutsatsen som kan dras beträffande användningen av fordringar till apportbetalningar är att utrymmet för sådana transaktioner är tämligen begränsat.

3.3.3 Nyttokravet vid apportering av aktier

Det finns inget generellt förbud mot att använda aktier för apportbetalning. Aktier som tillskjuts kan vara olika till sin karaktär. Aktier kan exempelvis representera andelar i ett aktiebolag (t.ex. börsnoterade aktiebolag) som inte har något ekonomiskt samband med det bolaget som kommer att bildas.

I många fall utgörs apportegendomen av en hel rörelse eller delar av en rörelse. I dessa fall kan man välja mellan att apportera inkråmet eller apportera aktier i den aktuella rörelsen. Aktier som apporteras in, kan ha ett ägarmässigt samband med det nybildade bolaget, om den rörelsen som används som apport ägs av aktietecknaren. Om aktierna utgörs av andelar i enmans – eller fåmansbolag, uppstår ett mycket nära samband mellan aktierna, aktietecknaren och aktiebolaget. De sakrättsliga problem som kan uppkomma vid användning av sådana aktier har tangerats i avsnitt 3.2. Användning av sådana aktier men även börsnoterade aktier för apportering kan vålla betydande

---

¹¹⁶ Wickenberg, s. 30.

¹¹⁷ Nerep, s. 93.

¹¹⁸ Wickenberg, s. 30.

¹¹⁹ Ibid., s. 31.

svårigheter för den som ska värdera tillgången för att få fram ett verkligt ekonomiskt värde för bolaget. Problematiken behandlas närmare i avsnitt 3.4.

3.4 Värderingsproblem kring apportegendomen

Utöver kravet på att apporten ska vara till nytta för bolaget erfordras att egendomen ska ha värderats korrekt, vilket inbjuder till en rad komplicerade bedömningsfrågor. Egendomen som apporteras vid nybildning, ska ha ett ekonomiskt värde för bolaget. Ekonomisk värdering av apportegendomen har ett nära samband med redovisningsprinciper, bl.a. om upptagande av tillgångar i balansräkningen. Generellt gäller att apportegendom ska kunna upptas som tillgång i balansräkningen, i annat fall saknar egendomen ett ekonomiskt värde. Som framkommit i avsnitt 3.3.1 finns det emellertid ingen presumtion på att alla tillgångar som kan upptas i balansräkningen också har ett ekonomiskt värde.¹²⁰ Det gäller framför allt bolagets egna aktier, men också apportegendom i form av moderbolagets aktier vid fullgörande av tillskottsplikten i dotterbolag, vilket framgår av 4 kap. 14 § ÅRL. Alla tillgångar med ekonomiskt värde kan heller inte alltid anses vara tillförda bolaget.¹²¹ Underlåtenhet att uppfylla de erforderliga sakrättsmomenten kan således få betydelse vid värderingen av vissa tillgångar, vilket exempelvis gäller vid övertagande av ned- eller avskrivningar.¹²²

Värdet av apportegendomen får inte sättas högre än det verkliga värdet för bolagets verksamhet. Lagen nämner uttryckligen att åtagande att utföra arbete eller tillhandahålla tjänst inte får jämföras med apportegendom.¹²³ Betydande svårigheter och problem med värderingen kan uppkomma när apportegendom utgörs av en rörelse eller aktier. Det ovannämnda förbudet mot att jämföra arbete och tjänster med apportegendom kan vara svårt att upprätthålla i praktiken när apporten utgörs av en hel rörelse.¹²⁴ För det fall apporten utförs av aktier i en rörelse torde samtliga resurser i bolaget ingå i värdering av aktierna.¹²⁵ Ett företags värde utgörs många gånger av immateriella tillgångar, goodwill, konsultverksamhet o.d. Om aktietecknaren dessutom är en nyckelperson, blir aktietecknaren och rörelsen väldigt intimt sammanlänkade, vilket gör att rörelsens värde blir helt beroende av aktietecknarens framtida medverkan. Detta gör det ytterst svårt att värdera apportegendom som utgörs av enskild firma, handelsbolag eller fåmansbolag.¹²⁶

---

¹²⁰ Nerep, s. 106.

¹²¹ Se avsnitt 3.3.1.

¹²² Nerep, s. 106.

¹²³ 2 kap. 6 § ABL.

¹²⁴ Wickenberg, s. 29.

¹²⁵ Nerep, s. 98 och s. 106.

¹²⁶ Nerep och Samuelsson I, s. 119 f.

Om en hel rörelse ska apporteras kan både förfallna och icke förfallna fordringar ingå i apporten. Fordringar kan utgöra den huvudsakliga tillgången i vissa företag, exempelvis finans- och leasingbolag. Frågan blir således om rörelsen i sådana bolag kan användas som apport.¹²⁷ Nerep anser att det förefaller högst naturligt att fordringar som överläts i samband med överlåtelse av rörelse, ska utgöra apportegendom, oavsett att de inte omedelbart förfaller till betalning.¹²⁸

Värderingsproblematiken är nära sammanlänkad med det apportintyg som ska utfärdas av en revisor. Revisorn ska enligt 2 kap. 19 § första stycket ABL styrka att apportegendomen inte blivit övervärderad. Revisorn ska vidare ange vilken värderingsmetod som har använts samt redogöra för eventuella svårigheter som kan ha funnits vid uppskattningen av det verkliga värdet på apporten.¹²⁹ Värderingsmetoder som används av revisorer kan grundas på diverse data, exempelvis substansvärdet, avkastningsvärdet eller marknadsvärdet. Det är naturligtvis mycket enklare att fastställa värdet på en börsnoterad aktie än värdet på aktier i ett icke-noterat fåmansbolag, då en börsnoterad aktie redan har ett av "marknaden" bestämt pris.

Värderingstidpunkten kan många gånger vara avgörande för huruvida tillskottsplikten ska anses vara uppfylld eller ej. Värderingstidpunkten är transaktionsdagen, som vid nybildning är dagen för bolagsbildningsbeslutet. Detta innebär att revisor i sitt yttrande ska ta hänsyn till framtida värden på apportegendom.¹³⁰ Svårigheter kan uppkomma vid exempelvis värdering av aktier i kunskapsintensiva företag, där framtidsförväntningarna kan spela en avgörande roll för värdering av tillgångar. Vad gäller aktier i allmänhet, brukar det bokförda värdet motsvara det belopp för vilket aktierna har köpts in. Enligt Wickenberg torde värdet på andra tillgångar än aktier inte kunna inkludera framtidsförväntningarna på grund av regler om det verkliga värdet. Wickenbergs uppfattning är att problem kan uppstå vid inkråmsöverlåtelser eftersom värdering av inkråmet ofta görs utifrån avkastningsvärdemetoden, som innebär en värdering av de vinster som förväntas genereras i framtiden genom granskning av tidigare års resultat och åtaganden om framtida händelser.¹³¹

Bestämmelsen om att apportegendomen inte får övervärderas är ett utflöde av underkursförbudet.¹³² Om det finns en positiv skillnad mellan det fastställda och det verkliga värdet på apporten, kan inte denna sättas i överkursfond, då bestämmelserna i 3 kap. 5 a § ÅRL inte tillämpas vid undervärdering av apportegendom. Frågan om undervärdering av apportegendom regleras inte särskilt i ABL. Parter som är överens om att tillgångar ska apporteras till ett lägre värde än det verkliga värdet, kan göra detta utan hinder, då

---

¹²⁷ Wickenberg, s. 30.

¹²⁸ Nerep, s. 94.

¹²⁹ Nerep och Samuelsson I, s. 122.

¹³⁰ Nerep, s. 155.

¹³¹ Wickenberg, s. 34.

¹³² 2 kap. 15 § ABL.

en sådan typ av apportering inte tillfogar någon skada för vare sig bolaget, bolagets borgenärer eller övriga aktieägare.¹³³

ABL förutsätter med andra ord inte att apporttillskottet åsätts ett bestämt värde. Det som erfordras är emellertid att apporten har ett värde som minst motsvarar det verkliga värdet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att vissa värderingsproblem kan uppkomma i samband med apportering enligt typfall 2 om apporten utgörs av aktier, fordringar eller av en hel rörelse eller delar av den. I de fall apporten utgörs av börsnoterade aktier, torde det vara tämligen enkelt att fastställa apportens värde. I typfall 3 utgörs apporten av aktier i det närmast bildade lagerbolaget. Ett lagerbolag har i princip aldrig några andra tillgångar än själva aktiekapitalet. Då aktierna i ett lagerbolag ska, i alla fall i teorin, ha ett förmögenhetsvärde på 100 000 kronor, borde de också åsättas det värde. Värderingsproblem kan emellertid uppkomma i typfall 3, då aktierna i ett lagerbolag har ett ägarmässigt samband med det lagerbolag som ska bildas. Redogörelsen i avsnitt 2.5 visar även att apporten i typfall 3 utgörs av aktier i lagerbolag som ännu inte blivit registrerade hos Bolagsverket. Det borde innebära att det faktiska värdet av en sådan apport blir väldigt svårt att fastställa. För den som ska värdera apporten gäller det att fastställa att det faktiska värdet på aktierna är minst 100 000 kronor.

3.5 Apportbildning i ljuset av ett hovrättsavgörande

3.5.1 Bakgrund

Eftersom ABL inte särskiljer lagerbolag från andra aktiebolag torde det generellt inte föreligga några lagliga hinder mot att använda apport som betalning för aktier vid nybildning av ett lagerbolag.¹³⁴ ABL 05 innehåller inga uttryckliga förbud mot apportbildning av lagerbolag, förutsatt att egendomen är till nytta för bolaget, apportegendomen är korrekt värderad och att den har tillförts bolaget i behörig ordning. Ett avgörande från Svea hovrätt från den 22 februari 2008 tyder emellertid på att apportbildning av lagerbolag kan vara rättsstridigt. I det aktuella avgörandet dömde hovrätten en revisor för grovt osant intygande eftersom tillförande av aktierna i ett apportbolag till de nybildade bolagen utgjorde en skenrättshandling. Den 19 mars 2008 överklagades målet till HD, som i sin tur fattade beslut om att inte meddela prövningstillstånd. Svea hovrätts dom stod därmed fast.¹³⁵

Målet gällde i huvudsak frågan om styrelseledamöter, en revisor och en bokförare i aktiebolagen Falu Bergslags Industrier AB och dess rörelsedrivande

---

¹³³ Wickenberg, s. 34.

¹³⁴ EBM, s. 6.

¹³⁵ Information från Svea hovrätt, inhämtad 2009-11-04.

dotterbolaget Allards Verkstäder AB hade gjort sig skyldiga till bokföringsbrott och försvårande av skattekontroll, genom att brista i sin bokförings-skyldighet avseende såväl löpande redovisning i bolagen som årsredovisningar för åren 2000 till 2003. Den åtalpunkt som är relevant för problematiken med apportbildning av lagerbolag var helt fristående från de övriga åtalpunkterna i målet.¹³⁶ I åtalpunkten behandlades intyg som utfärdades av en revisor i samband med bildandet av nya lagerbolag.

3.5.2 Ärendets prövning i lägre instanser

Det förfarande som blev föremål för prövning i Svea hovrätt prövades redan den 20 augusti 2002 av Revisorsnämnden, som fattade ett beslut om att inte vidta några ytterligare åtgärder avseende revisorn i Falu Bergslags Industrier AB. Ärendet avskrevs därmed från vidare handläggning.

Revisorn åtalades därefter i första hand för svindleri och i andra hand för grovt osant intygande i 49 fall. Åtalet gällde bl.a. osant intygande avseende tillförande av egendomen de bildade bolagen samt osant intygande avseende nyttan för bolagen.¹³⁷ Det är också dessa yrkanden som är de mest intressanta för denna uppsats. Målet prövades av Falu tingsrätt.

Tingsrätten ogillade åtalet i juni 2005. I domskälen konstaterades att den åtalade inträtt som godkänd revisor i ett antal lagerbolag samt medverkat vid bildande av dessa bolag. Den åtalade revisorn hade vid bildandet av dessa bolag utfärdat intyg i enlighet med 2 kap. 9 § andra stycket fjärde punkten ABL 75 (numera 2 kap. 19 § ABL). Bolagsbildningen i rättsfallet hade tillgått på ett sätt som liknar bildningsförfarandet enligt typfall 2.¹³⁸ Ett aktiebolag Q & T Bolag AB med aktiekapital på 100 000 kronor och det egna kapitalet på cirka 100 000 kronor hade vid nybildning av lagerbolagsserier tillskjutit apportegendom i form av aktierna i apportbolaget (Q & T Bolag Holding AB), varefter det nybildade bolaget (lagerbolaget) överlätit de inrapporterade aktierna tillbaka till Q & T Bolag AB. Aktierna i det senare bolaget användes därefter som apportegendom vid bildning av nya lagerbolag. Varje gång apportegendomen återgick till Q & T Bolag AB påtog bolaget sig en skuld motsvarande apportegendomens värde, som i sin tur motsvarade aktiekapitalet på 100 000 kronor. Lagerbolag som bildats på det beskrivna sättet hade således enbart en enda tillgång, dvs. en fordran på Q & T Bolag AB motsvarande 100 000 kronor. Det beskrivna bildningsförfarandet ledde i sin tur till uppkomsten av en koncern med Q & T Bolags AB som moderbolag och apportbolag samt de nybildade lagerbolag som dotterbolag.¹³⁹

Revisorn för de aktuella lagerbolagen hade utfärdat apportintyg för samtliga bolag med samma lydelse. Under rättegången hade revisorn uppgett att han

¹³⁶ Åtalpunkt 7, Svea hovrätt, dom 2008-02-22, mål nr B 5095-05.

¹³⁷ Falu tingsrätt, dom 2005-06-01, mål nr B 2576- 03, B 2512-04, s. 318.

¹³⁸ Se avsnitt 2.5.

¹³⁹ Falu tingsrätt, dom 2005-06-01, mål nr B 2576- 03, B 2512-04, s. 319.

inte hade några värderingsproblem vid utfärdande av sina apportintyg, då det i varje nybildat lagerbolag fanns intakta medel motsvarande 100 000 kronor i form av ett banktillgodohavande. Revisorn ansåg att de olika lagerbolagens reversfordringar på Q & T Bolag AB inte utgjorde något problem i aktiebolagsrättslig mening, då dessa skuldförbindelser hörde till koncerninterna angelägenheter. Frågan om skuldförbindelsen aktualiserades enligt revisorn först vid avyttring av de olika lagerbolagen till tredje man. Enligt aktieöverlåtelseavtalet förband sig emellertid köparen att reglera skulden till det köpta lagerbolaget och tillse att aktiekapitalet är intakt genom att tillskjuta likvida medel eller apportera in tillgångar med verkligt värde som skulle motsvara minst 100 000 kronor.¹⁴⁰

I sina domskäl angav tingsrätten att kravet på att apportegendom ska vara tillförd bolaget är uppfyllt i det ögonblick då apportöverlåtelsen antecknats i aktieboken. I det aktuella fallet hade tillgångar motsvarande 100 000 kronor tillförts bolaget i behörig ordning och vid rätt tidpunkt. Tingsrätten ansåg att det bildningsförfarandet som Q & T Bolag AB använde sig av var allmänt känt och accepterades på marknaden, även om livliga diskussioner hade förekommit beträffande förfarandets lagenlighet. Tingsrätten betonade särskilt att Revisionsnämnden som prövat frågan tidigare hade avskrivit ärendet från vidare handläggning och funnit att revisorns agerande inte stred mot god revisions sed.

Tingsrätten uppmärksammade särskilt de rekvisit som ska vara uppfyllda för ett giltigt apporttillskott. Domstolen fann att revisorn vid tecknanden av intygen har haft tillgång till aktieboken för apportbolaget samt för respektive lagerbolag. Aktieboken utvisade i sin tur att lagerbolagen i fråga innehåft apportbolaget med en kassa till ett värde som motsvarade 100 000 kronor i kontanta medel, som var placerade på en bank vid tidpunkten för utfärdande av intygen. Med bakgrund av dessa fakta fann tingsrätten att egendomen motsvarande 100 000 kronor kunde anses ha tillförts bolagen.

Vad gäller nyttorekvisitet anförde tingsrätten att redan tillåtande av apporttillskott vid lagerbolagsbildning gör att nyttokravet endast blir illusoriskt i det enskilda fallet, vilket beror på att man inte med säkerhet kan säga vilken typ av verksamhet lagerbolaget ifråga kommer att bedriva i framtiden. Tingsrätten fastställde att lagens krav på nytta för bolaget måste anses vara uppfyllt, då det funnits värden motsvarande aktiekapitalet i bolagets ägo vid tidpunkten då revisorsintyg utfärdades. Vidare fann tingsrätten att några värderingsproblem inte funnits vid tidpunkten för apporteringen. Domstolen ansåg därmed att ABL:s rekvisit för en giltig apportering var uppfyllda, vilket i sin tur ledde till slutsatsen att revisorn inte kunde ha gjort sig skyldig till osant intygande. Talan mot revisorn i Q & T Bolag AB ogillades avseende grovt osant intygande. Även talan avseende svindleri ogillades.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Falu tingsrätt, dom 2005-06-01, mål nr B 2576- 03, B 2512-04, s. 320 ff.

¹⁴¹ Ibid., s. 327 f.

3.5.3 Avgörandet i hovrätten

Den friande domen från Falu tingsrätt överklagades till Svea hovrätt. Åtalet mot revisorn inskränktes till att endast omfatta osant intygande. Domen meddelades den 22 februari 2008.

I hovrätten dömdes revisorn för osant intygande. Eftersom revisorns agerande var systematiskt och innebar missbrukande av ställning som revisor var brotten att anse som grova.¹⁴² Hovrätten ansåg i huvudsak att transaktionerna med apporttillskott i det aktuella fallet skulle betraktas som skenrättshandlingar. Hovrätten konstaterade att det uppenbarligen aldrig varit avsikten att aktierna i apportbolaget skulle tillföras de nybildade lagerbolagen. Till grund för resonemanget låg det faktum att aktierna återgick till moderbolaget kort tid efter det att aktierna tillskjutits respektive bolag och att detta skett i ett större antal fall. Bolagsbildarna hade således aldrig planerat att den tillskjutna apporten skulle stanna i de nybildade bolagen. Avsikten har istället varit att låta aktiekapitalet i de nybildade lagerbolagen bestå av en fordran på 100 000 kronor på apportbolaget. Arrangemanget med bolagsbildning genom apporttillskott syftade således, enligt hovrättens mening, enbart till att dölja den ursprungliga avsikten med transaktionerna. Anledningen till att bolagsbildarna ville dölja transaktioners egentliga innebörd fick, enligt hovrätten, ansågs vara risken för att det använda sättet för bolagsbildning kunde komma i konflikt med förbudet mot penninglån i den då gällande aktiebolagslagen (1975:385).¹⁴³

Hovrätten ansåg således att när revisorn intygande att aktierna hade tillförts respektive lagerbolag var detta inte sant, då apporttillskotten enbart utgjorde skenrättshandlingar. Hovrätten menade vidare att samma skäl talade mot att apporttillskott i form av aktier kunde anses vara eller var till nytta för bolaget. Revisorintyg utfärdades för att de nya lagerbolagen skulle bildas och lämnades till PRV för registrering. Detta innebar enligt hovrätten att revisorns åtgärder utgjorde en fara i bevishänseende.¹⁴⁴

Mot bakgrund av de transaktioner och ageranden som förekommit i målet, kunde hovrätten döma den aktuella revisorn för grovt osant intygande. Hovrätten accepterade därmed inte synsättet att revisorsintyg enbart skulle vara sanna i förhållande till det ögonblicket då intygen utfärdades. Intyget måste således omfatta och ta hänsyn även till sådant som händer med apportegendomen kort tid efter intygets utfärdande, i varje fall när revisorn är medveten om att det i praktiken aldrig var meningen att aktierna skulle tillföras bolaget. Sammanfattningsvis ansåg hovrätten att om apportegendomen är avsedd att användas på något annat sätt än i den verksamheten som ska bedrivas i bolaget enligt bestämmelser i bolagsordningen, utgör apporttillskottet en skenrättshandling och kan därmed inte vara till nytta för bolaget.

---

¹⁴² Svea hovrätt, dom från 22 februari 2008, mål nr B 5095-05, s. 45.

¹⁴³ Ibid., s. 44.

¹⁴⁴ Ibid.

3.6 Slutsatser för apportbildning i lagerbolag

3.6.1 Ett stopp för apport i lagerbolag?

Som framkommit i avsnitt 2.5 förekommer apportbildning av lagerbolag i typfall 2 och 3. I typfall 2 används apportegendomen på samma sätt som vid tillskapande av flera bolag i en serie mot likvida medel. I typfall 2 utgörs apporten typiskt sett av aktier i börsnoterade bolag, premieobligationer eller reverser. I typfall 3 utgörs apporten av aktier i det närmast föregående bildade lagerbolaget i en serie av nya lagerbolag. ABL innehåller inga särskilda regler vad gäller apportbildning av lagerbolag, varför det rent formellt inte föreligger några hinder mot att använda apport i lagerbolag.¹⁴⁵

Det mest förekommande i praktiken är att lagerbolag bildas genom kontantemission på 100 000 kronor.¹⁴⁶ Vissa lagerbolagsbildare ställer t.o.m. ut en garanti om att deras lagerbolag bildats med kontanter.¹⁴⁷ Apportbildning av lagerbolag förekom i praktiken, i varje fall tidigare.¹⁴⁸ Frågan blir emellertid om hovrättens avgörande från den 22 februari 2008 kan få någon praktisk betydelse för användning av apportegendom vid nybildning av lagerbolag.

Kammaråklagaren vid EBM, Stig Åström, som representerade den klagande parten i det ovannämnda hovrättsavgörandet, har efter domen författat en artikel med namnet ”Stopp för apportegendom vid bildande av lagerbolag”.¹⁴⁹ I sin artikel bekräftar Åström att det rent formellt inte föreligger några hinder mot användning av apportegendom vid bildande av lagerbolag. Åström påstår emellertid att revisorer torde sakna möjligheter att på objektiva grunder avge det revisorsintyg avseende apporttillskott i lagerbolag som erfordras för en giltig registrering hos Bolagsverket. Anledning till det, enligt Åström, är att en revisor saknar kunskap om vilken verksamhet som kommer att bedrivas i lagerbolaget efter försäljningen. Åström bygger sitt resonemang på det aktuella avgörandet från Svea hovrätt som, enligt Åström, borde innebära ett stopp för användning av apport vid nybildning av lagerbolag i praktiken. Det skulle i sin tur innebära att apportbildning av lagerbolag enligt typfall 2 och 3 inte längre var möjlig.

---

¹⁴⁵ Åström, s. 24.

¹⁴⁶ E-post korrespondens med Anders Lasson, (17-11-2009); <http://www.lagerbolagdirekt.se/att-kopa-lagerbolag-av-oss> (2009-11-24; kl. 11:06); <http://www.standardbolag.se/produkter/lagerbolag/aktiebolag/> (2009-11-24; kl. 14:01).

¹⁴⁷ <http://www.standardbolag.se/produkter/lagerbolag/aktiebolag/> (2009-11-24; kl. 14:09)

¹⁴⁸ EBM, s. 6; <http://www.ekobrottsmyndigheten.se/upload/broschyre/A5%20Lagerbolag.pdf> (2009-09-30; kl. 16:24).

¹⁴⁹ Åström, s. 22.

3.6.2 Prövningstillstånd i HD och avgörandets prejudikatvärde

Huruvida Åström har fog för sitt resonemang om användning av apportegendom i lagerbolag kan, enligt min mening, diskuteras. Ett avgörande från hovrätten innebär inte i sig att någon fast rättspraxis har etablerats på området. Det faktum att HD vägrat medge prövningstillstånd kan i sin tur tala för att den aktuella domen från Svea hovrätt är materiellt riktig. Det finns emellertid ett antal andra skäl som kan grunda en vägran att meddela prövningstillstånd. Enligt 54 kap. 10 § RB får prövningstillstånd meddelas endast om: 1) det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller 2) det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag. Att prövningstillstånd i det aktuella målet inte kunde meddelas på grund av synnerliga skäl förefaller vara rimligt. Min analys av avgörandet samt avsaknaden av relevanta diskussioner i doktrinen tyder på att några sådana synnerliga skäl att ompröva hovrättens dom inte funnits beträffande det aktuella målet. Det är därför av intresse att analysera, varför prövningstillstånd inte kunde meddelas på den första grunden. Diskussionen blir ännu mer intressant mot bakgrund av att några liknande mål, där apportering i lagerbolag diskuteras, inte avgjorts i någon överinstans.¹⁵⁰ Det finns även väldigt lite prejudikat avseende apportbildning av aktiebolag i allmänhet, vilket kan förklaras med att det är väldigt svårt att dra några generella slutsatser om att en viss typ av apportegendom kan vara till nytta för olika typer av aktiebolag.¹⁵¹ Det som enligt min mening är anmärkningsvärt är att prejudikatdispens inte kunde meddelas, trots att de lägre instanserna kom fram till olika domslut beträffande revisorns agerande. Det bör emellertid beaktas att prövningstillstånd i vissa fall inte behöver meddelas, trots att hovrättsavgörandet är felaktigt. Motivet bakom denna princip är att någon parts enskilda intressen av att vinna målet inte får ligga bakom ett beslut om att meddela prövningstillstånd. Målet får således omprövas endast om det har ett prejudikatvärde.

En annan förklaring till varför HD inte meddelade prövningstillstånd kan vara att den faktiska rättsfrågan i åtalspunkten 7 inte gällde just apportbildning av lagerbolag som bildningskoncept. Åtalspunkten gällde frågan om osant intygande och det som skulle bevisas var att revisorns agerande inneburit en fara i bevishänseende. Det saknas inte rättspraxis där frågor kring osant intygande behandlas.¹⁵² Prövningstillstånd kunde därmed ha vägrats till följd av att målet inte hade något prejudikatvärde avseende rättsfrågor om osant intygande.

---

¹⁵⁰ E-post korrespondens med Per Norström, (2009-11-26);

http://bolagsverket.se/aktuellt/2009/091002_apportegendom.html (2009-11-26; kl. 13:42); jfr. även dom i Länsrätten i Stockholms län, mål nr 25969-07 (avgörandet har vunnit laga kraft information från Länsrätten i Stockholms län (2009-12-11)).

¹⁵¹ NJA 1987 s. 394, NJA 1943 s. 55.

¹⁵² NJA 1979 s. 715; NJA 1981 s. 392.

Det är således väldigt svårt att fastställa varför HD inte meddelat prövnings-tillstånd i det aktuella avgörandet. Det kan emellertid konstateras att frågan om användning av apportegendom i lagerbolag ännu inte har prövats i sak, varken i HD eller RegR. Ett avgörande från hovrätten saknar prejudikatvärde. Det är vidare oklart om den rättsfråga som behandlats av Svea hovrätt handlat enbart om osant intygande eller om apportbildning av lagerbolag i allmänhet. Avgörandets rättsliga innebörd är således svår att utläsa. Rättsläget kan därmed på goda grunder fortfarande betecknas som oklart.

3.6.3 Reflektioner kring nyttorekvisitet

Som framkommit i avsnitt 3.3.1 är det bara löften att utföra arbete eller tjänst som är generellt undantagna som apportegendom. I övrigt är lagstiftningen förhållandevis liberal vad gällde godtagbara typer av apport.¹⁵³ Det finns i varje fall inga bestämmelser i lagen som innehåller ett generellt förbud mot att använda apportegendom vid nybildning av lagerbolag. Det bör också tilläggas att konceptet för bolagsbildning som användes i rättsfallet sedan länge varit allmänt känt. Lagstiftaren har emellertid inte vidtagit några lagstiftningsåtgärder, som skulle kunna sätta stopp för användningen av det aktuella bildningskonceptet.

Även om avgörandet från Svea hovrätt inte utgör något prejudikat, kan det möjligen ge viss vägledning när det gäller tolkningen av nyttorekvisitet. Problemet är att domskälen i det aktuella avgörandet är väldigt knapphändiga. Svårigheter uppstår därmed när avgörandets principiella innebörd ska utrönas. Svea hovrätt konstaterade bl.a. att det i det aktuella fallet aldrig var meningen att aktierna i apportbolaget skulle tillföras de nybildade lagerbolagen, då aktierna en kort tid efter tillskottet togs ut och fördes över till moderbolaget. Nyttorekvisitet kunde således inte anses vara uppfyllt när det rörde sig om rena skenrättshandlingar. Frågan är om transaktionerna skulle bedömas på samma sätt om dessa inte utgjort rena skenrättshandlingar. Hur skulle transaktionerna bedömas om apporten stannade kvar i de nybildade bolagen en längre tid? Gäller resonemanget kring apportbildning för alla typer av apportegendom? Jag anser att det aktuella avgörandet väcker fler frågor än det besvarar.

Tolkningsdissens som råder när hovrättsavgörandets principiella innebörd ska utrönas, tyder på att några generella slutsatser beträffande användning av apport vid nybildning av lagerbolag inte kan dras enbart mot bakgrund av rättsfallet. Jag anser därmed att avgörandet in kan utgöra en rättslig grund för att sätta stopp för apportbildning av lagerbolag.

Det som måste klargöras är hur nyttorekvisitet ska tolkas vid apportionering av olika tillgångar i lagerbolag. Problemet består i att nyttorekvisitet är kopplat till verksamheten. Syftet med nyttorekvisitet är att säkerställa att den egendom som apportioneras in är användbar i bolagets rörelse och har en objektivt

---

¹⁵³ Sandström I, s. 110.

sett påtaglig betydelse för bolagets verksamhet.¹⁵⁴ Åström anser att man ska bedöma nyttan i förhållande till den framtida verksamheten, dvs. i förhållande till den verksamheten som ska bedrivas efter det att lagerbolaget avyttrats till en extern köpare.¹⁵⁵ Synsättet bygger på premissen att lagerbolag inte bedriver någon näringsverksamhet under lagerhållningstiden. Det som i viss mån talar mot det ovannämnda synsättet är att lagerbolag faktiskt har en verksamhetsbeskrivning även under lagerhållningstiden. Verksamheten i lagerbolag brukar anges som ”förvaltning” eller ”förvaltning av kapital”. Det faktum att lagerbolag har en verksamhetsbeskrivning innebär emellertid inte att lagerbolag också har en verksamhet. I praktiken är lagerbolag passiva under lagerhållningstiden. Då passivitet är motsatsen till verksamhet, blir det enligt min mening omöjligt att bedöma apportens nytta för verksamheten i lagerbolaget så länge bolaget är passivt. Det finns emellertid inget formellt förbud mot att använda apport vid nybildning av lagerbolag. Tillåtande av apporttillskott vid lagerbolagsbildning tyder därför på att nyttokravet avseende just verksamheten blir illusoriskt i det enskilda fallet, då lagerbolag per definition är ett vilande och passivt aktiebolag. Frågan om huruvida apporten är till nytta för verksamheten i lagerbolaget blir således irrelevant. Frågor som istället måste besvaras är på vilket sätt ett lagerbolag kan ha nytta av apportegendom samt vad som avses med nyttan i det enskilda fallet.

Vid prövningen av tillgångens nytta får man utgå från den verksamhetsbeskrivningen som upptagits i bolagsordningen. När verksamheten anges som ”förvaltning av kapital” torde nyttorekvisitet vara uppfyllt om apporten utgörs av en kapitaltillgång, som dessutom inte är allt för svårvärderad. Om apporten utgörs av kapitaltillgångar med ett säkert värde på minst 100 000 kronor borde nyttorekvisitet vara uppfyllt så till vida att lagerbolaget kan registreras och fortleva som ett aktiebolag. Kapitaltillgångar som utgörs av säkra fordringar, börsnoterade aktier, obligationer osv. borde enligt resonemanget ovan accepteras som apport i lagerbolag, då dessa tillgångar uppfyller den funktion som tillskrivs aktiekapitalet i skyddshänseende. Om apportbildning sker enligt typfall 2, borde nyttorekvisitet vara uppfyllt, förutsatt att apportering inte utgör en skenrättshandling. Om apporten stannar i det aktuella lagerbolaget permanent eller en längre tid, borde det vara svårare att bevisa att apporttransaktionen utgör en skenrättshandling. Det är svårare att uppfylla nyttorekvisitet vid nybildning enligt typfall 3. Som framkommit i avsnitt 3.3.3 är aktier i fåmansbolag som har ett ägarmässigt samband med det bolag som ska bildas svårvärderade. Konsekvensen blir att nyttorekvisitets uppfyllelse kan ifrågasättas vid apporteringen av aktier i andra lagerbolag, som dessutom ännu inte blivit registrerade hos Bolagsverket. Det som talar för att nyttorekvisitet i typfall 3 blir uppfyllt är det faktum att man låter apporten ligga kvar i respektive lagerbolag fram till avyttringen, varför agerandet inte borde utgöra en skenrättshandling.

Att bedöma tillgångens nytta i förhållande till den framtida verksamheten blir irrelevant enligt min mening, då verksamhetsbeskrivningen i lagerbolag ändras regelmässigt vid avyttringen för att anpassas till den nya verksamhe-

---

¹⁵⁴ Prop. 1975:103 s. 293.

¹⁵⁵ Åström, s. 24.

ten som ska bedrivas i det avyttrade lagerbolaget. Det ter sig därför paradoxalt att apportens nytta ska bedömas i förhållande till en verksamhetsbeskrivning som ännu inte finns. Det mest logiska är således att bedöma nyttan i förhållande till den verksamhetsbeskrivningen som är aktuell vid tidpunkten för apporteringen.

Det finns ytterligare ett skäl som talar för att nyttorekvisitet ska tolkas på det beskrivna sättet. Tanken med samtliga modeller för nybildning av lagerbolag är att köparen fyller på aktiekapitalet med likvida medel, alternativt reglerar den skulden som bildarbolaget har till lagerbolaget som ska avyttras innan den näringsverksamheten kan påbörjas. Om aktiekapitalet återställs innan den nya verksamheten startas upp, föreligger det inga betänkligheter ur kapitalskyddshänseende vid godkännande av apport i lagerbolag.

Sammanfattningsvis, anser jag att det i dag inte finns något formellt förbud mot att använda apport vid nybildning av lagerbolag. EBM:s råd och regler för köpare av lagerbolag indikerar att slutsatsen ovan är riktig.¹⁵⁶ Ett förbud mot att använda apport i lagerbolag saknar i dag stöd i lagen och i rättspraxis. Apportens nytta för bolaget får bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Nyttorekvisitet torde enligt min mening bedömas i förhållande till den passiva verksamheten under lagerhållningstiden. Generellt blir det svårare att uppfylla ABL:s krav på nytta av apporten vid nybildning enligt typfall 3, då aktier i andra, oregistrerade lagerbolag är svårvärderade. Vid nybildning enligt typfall 2 måste apporten stanna i respektive lagerbolag en längre tid för att frågor kring skenrättshandlingar inte ska kunna väckas.

3.6.4 De praktiska konsekvenserna av hovrättsavgörandet

Även om avgörandet från Svea hovrätt inte har något prejudikatvärde torde det sända starka signaler till revisorer i fråga om deras uppdrag i lagerbolag. Revisorer spelar naturligtvis en väldigt viktig roll vid nybildning av lagerbolag, då apporttillskott som inte godkänns av auktoriserade revisorer saknar den avsedda verkan i praktiken.

Det finns faktorer som tyder på att revisorer kommer att vara försiktigare och mer noggranna i sitt arbete med lagerbolag och bolagsbildare. Bl.a. har FAR SRS kommit med ett etikuttalande i december 2008, dvs. efter det aktuella avgörandet i Svea hovrätt, som uppmanar till större försiktighet i arbete med lagerbolag. Etikuttalandet syftar till att klargöra vad som är förenligt med god redovisningssed avseende arbete med nystartade aktiebolag.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ <http://www.ekobrottsmyndigheten.se/upload/broschyre/A5%20Lagerbolag.pdf> (2009-10-11; kl. 09:47).

¹⁵⁷ EtikU.

FAR SRS uppmanar alla revisionsföretag till att införa rutiner och riktlinjer som ska säkerställa att revisionsuppdrag utförs i enlighet med god revisions- sed och god revisorssed. Enligt FAR SRS måste en prövning göras innan varje kunduppdrag kan antas. Prövningen innebär bl.a. en granskning av affärsverksamheten i stort. Revisorer måste försäkra sig om att affärsidén är sund och om att ledningen förefaller ha ambitionen att följa de reglerverk som är aktuella för bolag. Särskilt när det gäller revision av lagerbolag, bör revisorn träffa en överenskommelse med bolagsledningen om att bli under- rättad om varje ägarbyte som sker i bolaget. Det ingår vidare i revisorns ansvar att utan dröjsmål söka kontakt med nya ägare av lagerbolaget samt genomföra de grundläggande kontroller som får anses vara i linje med god revisorssed och god revisions- sed. Revisorer kan normalt inte utnyttja sin möjlighet till förtida avgång utan att det föreligger godtagbara skäl för detta. FAR SRS menar emellertid att revisorer som efter en kortare tid inte lyckas få kontakt med företagets företrädare, bör se detta som en indikation på att företaget inte är seriöst och avsäga uppdraget som revisor, om det finns ob- jektiva skäl som talar för detta. Ett objektiva skäl i detta fall skulle vara att revisorn inte får tillgång till erforderlig information som krävs för en preli- minär utvärdering av bolagets verksamhet.¹⁵⁸

Avgörandet i Svea hovrätt har dessutom lett till att Bolagsverket den 2 ok- tober 2009 kommit med ett meddelade om nya riktlinjer avseende registre- ring av lagerbolag. I meddelandet anges att Bolagsverket under en längre tid varit tveksamma till bildningsförfarandet som beskrivits i typfall 2. Det som väckt betänkligheter hos Bolagsverket är det faktum att man låtit samma apportegendom passera genom samtliga lagerbolag i en serie, vilket i sin tur inneburit att apporten mer eller mindre direkt tagits ut ur de bildade lagerbo- lagen. Avgörandet från Svea hovrätt innebär, enligt Bolagsverket att förfä- randet nu prövats i sak. Bolagsverket godkänner därmed inte längre den typen av apportförfaranden.¹⁵⁹

I dag finns det således beaktansvärda praktiska skäl som talar mot att ap- portegendom används vid nybildning av lagerbolag enligt typfall 2. Det praktiska hindret mot apportbildning enligt typfall 2 består av att Bolags- verket inte längre registrerar bolag där ovannämnda apportförfaranden har förekommit. Dessutom kommer det att bli svårare att få revisorer att god- känna apportbetalningar i lagerbolag, då avgörandet från Svea hovrätt visar att revisorer kan drabbas av straffansvar för utfärdande av apportintyg avse- ende lagerbolag. Avgörandet från Svea hovrätt kan således resultera i att lagerbolag inte längre kan bildas enligt modeller i typfall 2 och 3.

---

¹⁵⁸ EtikU.

¹⁵⁹ http://bolagsverket.se/aktuellt/2009/091002_apportegendom.html (2009-11-20; 15:30).

4 Kapitalskyddsregler i lagerbolag

4.1 Allmänt om kapitalskydd enligt ABL

Aktiebolaget kännetecknas av att det inte finns något personligt betalningsansvar för aktieägare avseende bolagets förpliktelser utöver det av dem tillskjutna aktiekapitalet. Här bör emellertid den diskussion uppmärksammas som har förekommit i doktrin och praxis beträffande ett så kallat ansvarsge-nombrott, dvs. situationer där aktieägare kan blir personligt betalningsansvariga.¹⁶⁰

Ett aktiebolag måste ha ett eget bundet kapital, som ska säkerställa att borgenärer erbjuds ett visst skydd i form av tillgångar som kan tas i anspråk. Alla aktiebolag måste ha ett registrerat aktiekapital eller ett registrerat intervall mellan lägsta och högsta aktiekapital. ABL innehåller stränga krav på inbetalning av aktiekapitalet. Det är vidare av yttersta vikt, att aktiekapitalet hålls intakt, varför ABL innehåller en lång rad bestämmelser som ska säkerställa att aktiekapitalet inte urholkas eller används på ett sätt som kan äventyra borgenärsskyddet.¹⁶¹

Kapitalskyddsreglerna i ABL kan delas in i olika delar. Regelsystem om minimumaktiekapital, dess uppbyggnad i bildningsfasen samt vid eventuella framtida nyemissioner, tillsammans med övriga poster i bolagets bundna kapital utgör den första delen i det skydd som ABL erbjuder borgenärerna. Den andra delen i borgenärsskyddet utgörs av reglerna som tar sikte på värdeöverföringar till aktieägare och andra intressenter. I den delen ingår även bestämmelser om kapitalbrist i 25 kap. 13-20 §§ ABL.¹⁶²

4.2 Minimumaktiekapital och kapitalbrist

4.2.1 Regelstruktur

Aktiekapital i svenska aktiebolag måste uppgå till minst 100 000 kronor i privata och 500 000 kronor i publika bolag.¹⁶³ Ett aktiebolag kan naturligtvis ha ett högre aktiekapital än vad lagen kräver. Bolagets egna kapital blir ofta uppdelat i två kategorier: det fria kapitalet, som aktieägarna har rätt att disponera över och det bundna egna kapitalet som ska tillförsäkra borgenärerna ett tillbörligt skydd.¹⁶⁴ Med bundet eget kapital förstås den mängden

¹⁶⁰ NJA 1947 s. 647; Sandström I, s. 334 ff.; Johansson, s. 232 ff.; Andersson, s. 204 ff.

¹⁶¹ Sandström I, s. 312 f.

¹⁶² Andersson, s. 19.

¹⁶³ 1 kap. 5 och 14 §§ ABL.

¹⁶⁴ Jfr. 17 kap. 3 § första stycket ABL.

av eget kapital som binds till bolaget för att täcka de bundna posterna. Därutöver tillkommer viss ytterligare form av kapitalbildning till följd av den så kallade försiktighetsspärren, som finns intagen i 17 kap. 3 § andra stycket ABL. Terminologiskt brukar försiktighetsspärren inte tillåtas inverka på uppdelningen av bolagets egna kapital i fritt och bundet. Däremot påverkar försiktighetsspärren utdelningsbart kapital, som många gånger kan bli längre än fritt eget kapital.¹⁶⁵ Vad gäller värdeöverföringar generellt, så kan dessa i princip företas ned till minimumaktiekapitalet, men vid beaktande av försiktighetsspärren kan detta utrymme bli mindre.

Det registrerade aktiekapitalet sammanfaller många gånger med minimumkapitalet på 100 000 kronor som erfordras av lagen för privata aktiebolag och måste därmed hållas intakt. Lagstridiga transaktioner (olovliga värdeöverföringar) som minskar bolagets egna bundna kapital förekommer emellertid i praktiken. Bolagets bundna kapital kan även minskas genom förlustbringande verksamhet.¹⁶⁶ Lagstiftaren har därför ansett att det bör finnas en rimlig gräns för hur långt verksamheten får fortsätta innan den måste avbrytas för att borgenärsskyddet ska tillgodoses på ett tillbörligt sätt.¹⁶⁷ Denna gräns har lagts vid tidpunkten när det egna kapitalet (således inte bara det bundna kapitalet) understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet.¹⁶⁸ Beräkningen av kapitaltäckningen ska ske i enlighet med 25 kap. 14 § ABL. I den sistnämnda paragrafen stadgas att en kontrollbalansräkning ska upprättas i enlighet med ÅRL med de i 14 § medgivna justeringarna för tillgångar och skulder. Justeringarna medges i syfte att göra det möjligt för i och för sig livsdugliga bolag att undgå tvångslikvidation.¹⁶⁹

4.2.2 Grunder för upprättande av en kontrollbalansräkning

Skyldigheten att upprätta en KBR kan utlösas på olika grunder. Som nämnts ovan blir bestämmelsen i 25 kap. 13 § ABL aktuell då det finns skäl att anta att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Bestämmelser aktualiseras även vid resultatlösa utmättningsförsök enligt 4 kap. UB.¹⁷⁰

Det är naturligtvis lättare att konstatera att den andra grunden för upprättande av KBR är för handen. Resultatlösa utmättningsförsök torde i regler leda till slutsatsen att kapitalbristen i det aktuella bolaget är ett faktum samt indikera att kapitalbristen är kritisk. Skyldigheten att upprätta en KBR torde därmed uppstå redan enligt huvudregeln i 25 kap. 13 § första punkten ABL.¹⁷¹ Resultatlösa utmättningsförsök kan emellertid bero på andra fakto-

---

¹⁶⁵ Lindskog I, s. 15.

¹⁶⁶ Ibid., s. 16.

¹⁶⁷ SOU 1971:15 s 327; SOU 1999:36 s 91.

¹⁶⁸ ABL 25 kap. 13 §.

¹⁶⁹ Andersson, m.fl. III, s. 25:30.

¹⁷⁰ Nerep och Samuelsson III, s. 191.

¹⁷¹ Ibid., s. 193.

rer än den faktiska kapitalbristen i bolaget. Det kan exempelvis vara en konsekvens av Kronofogdemyndighetens bristande intresse för ärendet.¹⁷² Den aktivitetsplikt för bolagets styrelse som utlöses till följd av resultatlösa utmätningförsök förutsätter emellertid inte att den faktiska kapitalbristen är konstaterad. I dessa fall har styrelsen att upprätta en KBR även om det förefaller vara meningslöst, för att det personliga betalningsansvaret inte ska inträda.¹⁷³

Frågan om huruvida den första grunden för upprättande av KBR är för handen, dvs. om det finns skäl att anta att bolaget har en kapitalbrist enligt beräkningen i 14 §, är av större komplexitet än fallet med resultatlösa utmätningförsök. Det som utlöser styrelsens handlingsplikt är en misstanke om att det finns en kritisk kapitalbrist som skulle ha uppvisats vid upprättande av KBR. Kapitalbristen är kritisk i den meningen att det inte finns några övervärden i bolaget som kan täcka kapitalbristen. Det finns således ingen presumtion för att en årsredovisning som utvisar att bolagets egna kapital täcker mindre än halva aktiekapitalet utlöser en handlingsplikt från styrelsens sida. Det kan emellertid vara fördelaktigt att notera förekomsten av sådana övervärden i förvaltningsberättelsen, då det kan underbygga påståenden om att några skäl att anta att kapitalbrist inte är för handen.¹⁷⁴

Trots att rekvisitet ”skäl att anta” förefaller vara av subjektiv karaktär är tanken att det ska fungera som ett objektiva rekvisit.¹⁷⁵ I NJA 1988 s. 620 uttalas att bedömningen avseende den befarade kapitalbristen ska ske på objektiva grunder. Det ska inte vara avgörande, hur den ena eller andra styrelseledamoten subjektivt bedömt saken. Enligt Lindskog måste subjektiva förhållanden ändå vara bestämmande vad gäller styrelsens vetskap om de omständigheter som läggs till grund för misstanke om kapitalbristen, i annat fall kan bestämmelsen i 25 kap. 13 § första punkten ABL få oacceptabelt långtgående rättsverkningar.¹⁷⁶ I sammanhanget är det viktigt att notera att det åligger bolagsborgenärer att åberopa och bevisa de omständigheter som skulle ha utgjort skäl för erforderlig misstanke om kapitalbristens existens.¹⁷⁷ Bara om kändan i talan mot styrelsen uppfyller sin bevisbörda, uppkommer en skyldighet för styrelsen att exculpera sig.

Handlingsplikten förutsätter enligt Lindskog att styrelsen de facto haft eller borde ha haft vetskap om de omständigheter som normalt utlöser aktivitetsplikten. Utgångspunkten tas i den graden av aktsamhet som tillskrivs en ”normalt aktsam” styrelseledamot. Lagen förutsätter därmed att styrelseledamöter aktivt medverkar till att ta emot erforderlig information beträffande bolagets ekonomiska ställning. Den normala aktsamhetsgraden förutsätter eventuellt även en skyldighet för ledamöter att hålla sig underrättade. Det ankommer på styrelsen att kontrollera att rapporteringen om bolagets eko-

---

¹⁷² Lindskog I, s. 46.

¹⁷³ Ibid.; Nerep och Samuelsson III, s. 193.

¹⁷⁴ Lindskog I, s. 39 f; Nerep och Samuelsson III, s. 194.

¹⁷⁵ Prop. 1979/80:143 s. 186; NJA 1988 s. 620.

¹⁷⁶ Lindskog I, s. 43.

¹⁷⁷ Ibid., s. 40 f.

nomiska ställning fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det förutsätts således att styrelsen är ändamålsenligt organiserad. Bristande rapportering utgör därmed inte en ansvarsfrihetsgrund för styrelseledamöter avseende deras aktivitetsplikt.¹⁷⁸ Kontentan blir att styrelsen måste fortlöpande hålla sig underrättad om bolagets ekonomiska situation, varför det inte räcker med uppföljning enbart i samband med årsbokslut.¹⁷⁹

När omständigheterna kan anses vara tillräckliga för att det ska finnas skäl att anta kapitalbrist är avhängigt omständigheterna i det enskilda fallet. Ett allmänt antagande är att närheten till den kritiska kapitalbristgränsen kan ha en stor betydelse vid bedömningen av styrelsens agerande i det enskilda fallet. Om marginalen till den kritiska kapitalbristen med hänsyn till bolagets art och verksamhetsomfattningen är liten, måste VD och styrelse ha en nära uppföljning avseende utvecklingen av bolagets ekonomi. Enskilda misslyckade affärer som har en stor betydelse för bolagets ekonomi ökar också styrelsens uppföljningsplikt. Även vissa marknadsförändringar som i stor omfattning minskar värdet på bolagets tillgångar kan grunda en skyldighet för styrelsen att agera.¹⁸⁰ Information som används som uppföljningsunderlag behöver inte alltid manifesteras i en formell balansräkning. Styrelsen kan även göra översiktliga bedömningar med uppföljningsinformation som underlag. Om balansräkningen ändå upprättas, ses den inte som en formell balansräkning om styrelsen inte framtagit den på grund av en befarad kapitalbrist. Balansräkningar som upprättas på informella grunder kallas hypotetiska.¹⁸¹

Sammanfattningsvis kan det konstateras att både befarad kapitalbrist och resultatlösa utmätningförsök kan utlösa styrelsens aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten innebär i sin tur en skyldighet för styrelsen att upprätta en kontrollbalansräkning. I praktiken delegeras ofta denna skyldighet till bolagets företagsledning eller annan.

4.2.3 Kontrollbalansräkning och tvångslikvidation

Reglerna i 25 kap. 13-20 §§ ABL syftar till att sätta press på styrelsen som ska lösa kapitalbristen. Som framkommit i avsnitt 4.2.2 måste styrelsen upprätta en KBR i enlighet med 14 § när det finns skäl att anta att mer än halva aktiekapitalet har förbrukats. För att motverka fusk, måste KBR i sin tur granskas av en revisor och det är styrelsen som svarar för att en sådan granskning faktiskt sker. En utebliven granskning är att jämställa med att någon KBR aldrig har upprättats. Rättsföljden därav blir att styrelsen inte kan anses ha uppfyllt sin aktivitetsplikt.¹⁸²

---

¹⁷⁸ Nerep och Samuelsson III, s. 194.

¹⁷⁹ Oppenheimer, s. 24.

¹⁸⁰ Lindskog I, s. 41 f.

¹⁸¹ Oppenheimer, s. 25.

¹⁸² 25 kap. 15 § andra stycket ABL; Sandström I, s. 322 ff.

Om KBR utvisar att bolagets egna kapital inte understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, dvs. den kritiska kapitalbristen inte är för handen, upphör handlingsplikten för styrelsen.¹⁸³ För det fall den kritiska kapitalbristen påvisas, måste styrelsen snarast möjligt anordna en kontrollstämma som ska fatta beslut om bolagets fortsatta bestånd. Likvidationsbeslut är inget måste vid den tidpunkten, däremot får ägarna och styrelsen fundera över om verksamhet ska få fortsätta.¹⁸⁴ Aktieägarna och styrelsen måste även vidta åtgärder för anskaffande av den förmögenhetsmassan som saknas. Det finns ett flertal åtgärder som kan rädda det krisdrabbade företaget. Aktieägarna får överväga att tillskjuta ny förmögenhet till företaget i form av aktieägartillskott, vilket i sin tur förutsätter att tillskott ges i enlighet med de principer som har utvecklats i praxis och doktrin.¹⁸⁵ Ägarna kan även försöka föra en dialog med fordringsägare för att dessa ska efterskänka vissa av sina fordringar.

I vissa bolag förekommer det att det registrerade aktiekapital är högre än minimumaktiekapitalet enligt ABL. I sådana bolag kan minskning av aktiekapitalet användas för täckning av förlust.¹⁸⁶ Förlusten uttraderas bokföringsmässigt men inte ekonomiskt, genom att bolaget minskar aktiekapitalet till ett verkligt belopp. Aktiekapitalet minskas tills det egna kapitalet täcker det registrerade aktiekapitalet till 100 %. Minskingsbeslutet ska fattas i en viss i lagen angiven ordning. Beslut om minskning fattas normalt av bolagsstämman som enligt huvudregeln har att följa de bestämmelser och beloppsbegränsningar som finns i bolagets bolagsordning avseende minskning av aktiekapitalet. Minskingsförslag som står i strid med bestämmelser i bolagsordningen förutsätter att bolagsordningen ändras, innan förslaget kan bli prövad av stämman. Minskningen av aktiekapitalet som företas i syfte att täcka förluster kräver inte tillstånd från Bolagsverket eller allmän domstol. Minskingsbeslutet måste emellertid anmälas för registrering till Bolagsverket.¹⁸⁷

Exempel ovan visar att aktieägarna kan försöka rädda sitt bolag på ett flertal olika sätt. Om inget likvidationsbeslut fattas på den första kontrollstämman gäller en rådrumsfrist på högst 8 månader, varefter den andra kontrollstämman måste hållas. På den andra kontrollstämman ska en ny KBR presenteras. Även här ansvarar styrelsen för upprättande av KBR, revisorsgranskning samt anordnande av den andra bolagsstämman.¹⁸⁸ Den andra KBR ska utvisa att det egna kapitalet motsvarar minst hela det registrerade aktiekapitalet. I annat fall ska allmän domstol besluta om att bolaget ska gå i likvidation.¹⁸⁹ Det är bolagets styrelse som måste ansöka om likvidation av bolaget hos tingsrätten.

---

¹⁸³ 25 kap. 15 § ABL e contrario.

¹⁸⁴ Prop. 2000/2001:150 s. 95; Andersson, s. 196.

¹⁸⁵ NJA 1988 s. 620; Sandström I, s. 327 ff.

¹⁸⁶ 20 kap. 1 § första punkten ABL.

¹⁸⁷ 25 kap. 3,4 §§ samt 23, 34 §§ ABL; Andersson, s. 114 ff.

¹⁸⁸ 25 kap. 16 § andra stycket ABL.

¹⁸⁹ 25 kap. 17 § första stycket ABL.

I vissa situationer kan likvidationsförfarande initieras av en revisor i enlighet med 25 kap. 17 § ABL. Revisorns inbladning förutsätter emellertid att den andra kontrollstämman som hålls efter åttamånadersfristen inte fattar något likvidationsbeslut trots att den andra KBR som granskats av en revisor utvisar att aktiekapitalet inte är intakt. En ytterligare förutsättning för revisorns ansökan om likvidation är att en sådan ansökan inte har gjorts av styrelsen.¹⁹⁰

4.2.4 Funktionaliteten av reglerna i 25 kap. 13 – 20 §§ ABL i förhållande till lagerbolag

Som framkommit i avsnitt 2.5 består aktiekapitalet i lagerbolag oftast enbart av en tillgång, dvs. fordran på moderbolaget. Fodringsförhållandet kan ha uppstått på olika sätt, avhängigt av vilket bildningskoncept som har använts av bolagsbildare för nybildning av lagerbolag i den aktuella serien. Tanken är att den reversen som ställs ut av moderbolaget till lagerbolaget ska minst motsvara tillgångar till ett värde på 100 000 kronor, vilket utgör det minsta tillåtna aktiekapitalet för privata aktiebolag. Problemet består emellertid i att värdet på diverse fordringar ofta kan fluktuera beroende på gäldenärens faktiska betalningsförmåga. När kapitalet i form av apportegendom tillskjuts bolaget, måste en revisor yttra sig om egendomens värde, dvs. om att apporten motsvarar minst det aktiekapitalet som ska registreras. Om nybildning sker med likvida medel, erhålls ett bankintyg som styrker att ett belopp motsvarande det aktiekapitalet som ska registreras har tillkommit bolaget. När tillgångarna i ett senare skede återgår till moderbolaget, finns det i regel ingen som intygar att den fordran som erhålls av lagerbolaget har ett faktiskt värde som minst motsvarar det registrerade aktiekapitalet. Den bedömningen får istället göras i efterhand. Värderingen av fordringar som dotterbolaget ställer ut på moderbolaget sker mot bakgrund av moderbolagets solvens, säkerheter samt en rad andra omständigheter som påverkar moderbolagets ekonomi.¹⁹¹ Under långa perioder kan det således råda stor osäkerhet kring fordrans faktiska värde. Det är här som reglerna i 25 kap. 13-20 §§ ABL kan aktualiseras enligt min mening. Det kan vidare ifrågasättas huruvida reglerna i 25 kap. ABL gäller även för oregistrerade aktiebolag.¹⁹² Att reglerna i 25 kap. ABL kan bli gällande när bolaget väl är registrerat är däremot ett faktum.

Som framkommit är fordrans faktiska värde beroende av gäldenärens (bildarbolagets) betalningsförmåga. Följande ekvation borde gälla beträffande bildarbolagets betalningsförmåga: ju fler lagerbolag finns på lager, desto sämre betalningsförmåga har bildarbolaget. Den naturliga förklaringen är att ett stort antal bildade lagerbolag innebär att bildarbolaget har många utställda fordringar som ska motsvara minst 100 000 kronor om detta är det registrerade aktiekapitalet. I vanliga fall tas aktier i ett visst bolag upp som till-

¹⁹⁰ Oppenheimer, s. 350; kommentaren kring dom i Göteborgs tingsrätt, mål nr Å 86/84.

¹⁹¹ Nerep och Samuelsson III, s. 223 f.

¹⁹² Se diskussion i avsnitt 5.2.2.2.

gång i moderbolagets balansräkning. Aktiernas värde kan emellertid vara svårt att fastställa. Bildarbolaget brukar ta upp aktierna i sina lagerbolag som tillgång till ett värde på 100 000 kronor för varje bildat lagerbolag.¹⁹³ Värdet på aktier i ett lagerbolag bygger i princip enbart eller i varje fall till stor del på den fordran som det har på bildarbolaget, vilket beror på att lagerbolaget inte bedriver någon aktiv verksamhet. Lagerbolaget företar därmed inga transaktioner som kan minska eller öka det egna kapitalet. Däremot kan värdet som framhållits ovan, påverkas av bildarbolagets ekonomiska ställning (betalningsförmågan). Vid bedömningen av bildarbolagets betalningsförmåga bör hänsyn emellertid inte tas till det bokförda värdet av lagerbolagsaktier. Detta följer av RÅ 1998 ref. 9, där RegR ansåg att vid bedömningen av en låntagande aktieägarens möjlighet att återbetala ett lån, ska hänsyn inte tas till aktier i det långivande bolaget i de fall, när det långivande bolagets enda eller i varje fall dominerande tillgång utgörs av just dess fordran på aktieägaren. Rättsläget är dock inte helt klart.¹⁹⁴ Rättsfallet ger emellertid stöd till ekvationen som jag beskrivit ovan. Bildarbolagets betalningsförmåga torde försämrats ju fler lagerbolag det har på lager.

Det som med säkerhet kan konstateras är att bildarbolaget måste ha en mycket god likviditet (betalningsförmåga) för att ha täckning för samtliga fordringar. Under vissa förhållanden kan en ekonomisk analys utvisa att bildarbolaget helt saknar betalningsförmågan. I ett sådant fall får fordringen hos lagerbolaget skrivas av, vilket leder till att lagerbolaget, vars enda tillgång är denna fordran, hamnar på obestånd. Betalningsförmågan hos bildarbolaget kan även vara nedsatt. Under dessa förhållanden kan det finnas skäl att anta att kritisk kapitalbrist föreligger i lagerbolaget, då fordran på bildarbolaget måste skrivas ned. Nerep och Samuelsson menar att skäl att anta kapitalbrist föreligger redan när moderbolagets betalningsförmåga är nedsatt på ett påtagligt sätt utan att vara helt eliminerad. En sådan situation skulle enligt mitt tidigare resonemang kunna uppstå, när bildarbolaget äger ”för många” lagerbolag, dvs. så många lagerbolag att samtliga betalningslöften från bildarbolagets sida inte kan infrias. Situationen uppstår enbart om fordran måste skrivas ned med mer än 50 %. Konsekvensen kan bli att styrelsen i bildarbolaget kontinuerligt måste kontrollera solvensen dels i bildarbolaget och dels i sina lagerbolag för att analysera om det finns skäl att anta att det föreligger en kritisk kapitalbrist i lagerbolagen. Som framkommit i avsnitt 4.2.3 ankommer det på styrelsen att se till att bolag har ett fungerande system för rapportering av den ekonomiska ställningen. Den osäkerheten som kan tänkas råda kring såväl bildarbolagets som lagerbolagens solvens torde leda till att styrelsen tvingas att med jämna mellanrum upprätta både så kallade hypotetiska och formella KBR för att undgå det ansvaret som är kopplat till aktivitetsplikten. En fråga som uppstår är hur dessa problem kan lösas i praktiken.

Min uppfattning är att problematiken med tillämpningen av 25 kap. ABL sällan ställs på sin spets avseende lagerbolag, i varje fall under lagerhållningstiden. Kapitalskyddsreglerna torde i praktiken komma på pränt först

---

¹⁹³ EBM, s. 7

¹⁹⁴ Nerep och Samuelsson II, s. 198 f.

efter avyttringen av lagerbolaget och efter det att lagerbolaget kommit igång med sin verksamhet. Detta är av flera anledningar. Som framkommit i avsnitt 4.2.2 utlöses aktivitetsplikten för styrelsen om det har företagits resultatlösa utmätningsförsök eller om det finns skäl att anta kapitalbrist i bolaget. Några utmätningsförsök företas normalt sett inte mot lagerbolag, då bolagen inte driver någon aktiv näringsverksamhet och därmed inte uppträder som gäldenär i något rättsförhållande. Då lagerbolag oftast inte har några fordringsägare, torde det inte finnas några borgenärer som kan uppmärksamma frågor kring kapitalbrist i lagerbolag under lagerhållningstiden.

Frågan om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist torde därmed aktualiseras enbart om det finns skäl att anta att kapitalbristen är för handen. Som framkommit ovan involverar kapitalbristproblematiken en rad mycket komplicerade värderingsfrågor. Därför är det inte lika lätt för bolagsbildare själva att konstatera att kapitalbristen är för handen. Det ska även tas i beaktande att många lagerbolag lagerhålls under en begränsad tid, vilket i sin tur kan leda till att kapitalbristfrågan aldrig hinner uppdagas i praktiken. Om bolagsbildaren ändå kommer fram till att kapitalbrist föreligger i någon eller några av lagerbolagen, kan det innebära att reglerna i 25 kap. 13-20 §§ ABL blir aktuella. Likvidation av lagerbolagen innebär att bolagsbildare måste starta nya lagerbolag för att ersätta de gamla, vilket innebär både onödiga kostnader och onödig tidsåtgång. Bolagsbildaren kan välja att tillskjuta ytterligare förmögenhet för att rädda lagerbolaget. Kapitalbristen i lagerbolag är emellertid en konsekvens av bildarbolagets försämrade solvens, varför bildarbolaget självt torde sakna likvida medel till att rädda sina lagerbolag i kris. Någon möjlighet att minska aktiekapitalet borde ej heller föreligga, då det egna kapitalet i lagerbolag oftast sammanfaller med minimumaktiekapitalet och det registrerade aktiekapitalet.

En naturlig följd av det ovannämnda blir att tillämpningen av reglerna i 25 kap. 13-20 §§ ABL, vars huvudsakliga syfte är att tillgodose borgenärsintressena, ofta inte kommer att aktualiseras när det gäller lagerbolag. Det kan tänkas att likvidationsförfarande initieras av en revisor, men det förutsätter att åttamånadersfristen har utgått. Problem kan komma till ytan i samband med årsredovisning, men som framkommit ovan äger bildarbolaget många av sina lagerbolag endast en kortare tid.

Det enda sättet för bildarbolaget att minska risken för exponering mot reglerna i 25 kap. ABL är att inte bilda för många serier av lagerbolag. I en sådan situation blir det svårt att ifrågasätta bildarbolagets och därmed även lagerbolagens solvens. Enligt Anders Larsson, brukar seriösa bolagsbildare endast bilda så många lagerbolag, så att bildarbolaget har täckning för samtliga fordringar. Om bildarbolaget har 5 miljoner på sitt konto, ska det maximala antalet lagerbolag i lager vara 50. Bildarbolagets egna kapital brukar dessutom överstiga det registrerade aktiekapitalet, varför KBR i bildarbolaget inte behöver upprättas. Lagerbolagsverksamheten brukar generera vinst,

vilket ytterligare förbättrar bildarbolagets solvens. Situationen kan emellertid förändras om bildarbolaget skulle gå med förlust under en längre tid.¹⁹⁵

Kontentan är att bildarbolag med god solvens och högt aktiekapital har mer spelutrymme och behöver inte upprätta KBR, förutsatt att verksamheten går med vinst. Bildarbolag med ett lågt aktiekapital och dålig likviditet måste vara mer vaksamma, alternativt lagerhålla endast ett mindre antal lagerbolag åt gången.

---

¹⁹⁵ E-post korrespondens med Ander Larsson, (2009-11-17).

5 Lånerförbudsreglerna

5.1 Det allmänna låneförbudet

5.1.1 Bakgrund

Föregående kapitel innehåller en redogörelse för reglerna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist. Dessa regler utgör en del i det borgenärsskyddet som erbjuds av ABL. Borgenärerna skyddas även av regler som tar sikte på vissa typer av värdeöverföringar som typiskt sett hotar bolagets aktiekapital. ABL radar upp ett antal bolagstransaktioner som anses gå mot borgenärernas intressen. Bl.a. handlar det om transaktioner som innebär att bolaget förvärvar (köper tillbaka) sina egna aktier, olovliga värdeöverföringar samt transaktioner som innebär medgivande av penninglån till aktieägare, närstående till aktieägare eller penninglån som medges av målbolaget i samband med att det avyttras till en extern köpare. Det sistnämnda slaget av transaktioner har av EBM ansetts vara vanligt förekommande i lagerbolag.¹⁹⁶ Utöver borgenärsskyddet syftar låneförbudsreglerna till att skydda aktieägare om dessa inte är överens om att lånet till någon närstående ska medges.¹⁹⁷ Det primära syftet med utlåningsförbudet har emellertid varit att förhindra skatteflykt.¹⁹⁸

Fram till 1970-talet fanns det inga bestämmelser i ABL som kunde användas för att underkänna beslut om penninglån till aktieägare eller organledamöter.¹⁹⁹ Bestämmelser om låneförbud introducerades först år 1973 och fanns i 75 a-c §§ i den ändrade versionen av ABL 44. Bestämmelser om låneförbud fanns kvar i ABL 75 och var intagna i 12 kap. 7-9 §§. Resonemanget bakom bestämmelserna om utlåningsförbud är att det anses strida mot aktiebolagslagstiftningens grunder att en person som väljer aktiebolagsform för sin verksamhet, ska få åtnjuta friheten från det personliga betalningsansvaret samtidigt som bolagets tillgångar helt eller delvis kommer att bestå av en fordran på honom själv. Om en sådan skuldförbindelse är vid handen kommer aktiebolagets betalningsförmåga att bero på gäldenärens (aktieägarens) personliga solvens.²⁰⁰

Idag finns reglerna om förbjudna lån och säkerheter intagna i 21 kap. ABL. Låneförbudet anses vara motiverat huvudsakligen av två skäl. Det första skälet är detsamma som beskrivits ovan. Skälet talar för en klar skiljelinje mellan bolagets och aktieägarnas ekonomier. Det andra skälet är mer omdebatterat och har samband med beskattningsfrågor. Resonemanget grundas på det faktum att penninglån för ägarens privata konsumtion till skillnad från

---

¹⁹⁶ EBM, s. 10 f.

¹⁹⁷ Andersson, s. 185.

¹⁹⁸ Prop. 1973:93 s. 99 ff. och 133 ff.; prop. 1981/82:95 s. 4 ff.; Nerep och Samuelsson II, s. 394 f.

¹⁹⁹ Johansson, s. 86.

²⁰⁰ Prop. 1973:93 s. 91; SOU 1971:15 s. 322; Lindskog II, s. 152.

löneuttag normalt inte utlöser beskattning. Kritikerna menar emellertid att det inte är ett associationsrättsligt problem och att syftet med ABL inte inkluderar motverkande av skatteplanering.²⁰¹

5.1.2 Närståendebegreppet och låneförbudets innebörd

21 kap. ABL inleds med bestämmelser om låneförbud mot närstående, det så kallade allmänna låneförbudet. I närståendekretsen ingår aktieägare, organledamöter av andra slag (indirekt även revisor) samt närstående till de två första kategorierna som ingår i den så kallade släktkatalogen. Syftet med bestämmelserna är att förbjuda lån till subjekt som är närstående bolaget på ett eller annat sätt, dvs. sådana subjekt som direkt eller indirekt kan påverka bolagets beslut om utlåning av medel. Det finns även en risk för att dessa personer kan främja sin privatnytta framför bolagets vinstsyfte. Det intressanta är att låneförbudet till skillnad från reglerna i 17 kap. ABL inte tar hänsyn till bolagets ekonomiska ställning. Även om bolagets ekonomi är god, betraktas lån till närstående fortfarande som förbjudna. Förbudet i 21 kap. 1 § ABL täcker även lån till organledamöter i bolag som ingår i samma koncern samt utlåning till juridiska personer som kontrolleras av organledamöter som ingår i den förbjudna kretsen.²⁰² Den eller de närstående personerna ska ha ett bestämmande inflyttande i den juridiska personen som erhåller ett lån för att lånet ska vara förbjudet. Med begreppet ”bestämmande inflyttande” avses normalt ett förhållande som uppstår om förutsättningarna i 1 kap. 11 § första och andra stycken ABL är uppfyllda.

Förbudet i 21 kap. 1 § ABL inträder om lånet är att jämställa med en värdeöverföring, lånet lämnas utan beaktande av försiktighetsregeln och om lånet inkräktar på bolagets bundna kapital.²⁰³ Det allmänna låneförbudet omfattar lämnande av penninglån. Förskott på lön och arvoden hamnar utanför bestämmelsens räckvidd.²⁰⁴ I förarbetena undantas även så kallade normala varukrediter.²⁰⁵ Om kredit lämnas på villkor som är ovanligt förmånliga, kan krediten ses som ett förtäckt penninglån. Transaktionens rubricering saknar således många gånger relevans vid bedömningen av värdeöverföringens verkliga innebörd.²⁰⁶

Enligt 21 kap. 3 § ABL ska 1 och 2 §§ tillämpas på motsvarande sätt vad gäller ställande av säkerhet bl.a. i form av pant eller ingående av borgen för de närståendes förpliktelser. Galdenärbytte träffas också av låneförbudsreg-

---

²⁰¹ Sandström I, s. 318.

²⁰² 21 kap. 1 § femte punkten ABL.

²⁰³ Jfr. 17 kap. 3 § andra stycket ABL

²⁰⁴ RH 1987:89.

²⁰⁵ Prop. 1973:93 s. 133.

²⁰⁶ Prop. 2004/04:85 s. 803.

lerna. Denna regel har utbildats i praxis och innebär att gäldenärsbyte ska ses som ingående av ett nytt låneavtal.²⁰⁷

5.1.3 Undantagsbestämmelser

I 21 kap. 2 § st.1 ABL anges att vissa närstående undantas från låneförbudet. Paragrafens andra punkt innehåller det så kallade koncernundantaget. Koncernundantaget förutsätter att ett giltigt koncernförhållande är för handen.²⁰⁸ Koncernundantaget gör det möjligt att utan restriktioner lämna penninglån och ställa säkerhet inom svenska koncerner samt koncerner inom EES-området.²⁰⁹ Motivet bakom koncernundantaget är att en koncern ska betraktas som en enhet, varför bidrag som lämnas från ett dotterbolag till ett moderbolag och vice versa ska betraktas som transaktioner mellan olika rörelsegrenar inom ett och samma aktiebolag.²¹⁰ Transaktioner som träffas av koncernundantaget kan ändå vara förbjudna till följd av reglerna om olovliga värdeöverföringar i 17 kap. 3-4 §§ ABL om låntagaren är betalningsoduglig vid tidpunkten för lämnande av lånet och långgivaren helt eller delvis saknar utdelningsbara tillgångar vid lånetillfället.²¹¹

De företag som inte uppfyller förutsättningarna enligt 21 kap. 2 § första stycket andra punkten ABL hänvisas istället till bestämmelsen i tredje punkten, samma paragraf. Undantaget i punkten 3 tillämpas på lån om tre förutsättningar är uppfyllda. För det första måste låntagaren driva en rörelse, som ska existera vid lånetillfället. Lån som medges i syfte att gäldenären ska starta upp en verksamhet omfattas således inte av undantaget. För det andra ska lånet lämnas av rent affärsmässiga skäl. En sista förutsättning är att lånet uteslutande avses för gäldenärens rörelse. Lånet ska således betingas av kommersiella skäl och inte vara avsett för privat bruk. De företag som ofta kan ha nytta av undantaget i punkten 3 är dem som har en viss ägargemenskap utan att ingå i samma koncern. Affärsmässigheten ska bedömas utifrån långgivarens perspektiv och lånet ska vara ägnat att direkt eller indirekt främja den ekonomiska verksamheten som bedrivs i givarbolaget.²¹² Förarbetena innehåller ett exempel på när långgivarens verksamhet kan gagnas av lånet. Det handlar om situationer när givarbolaget finansierar en verksamhet som bolaget självt är involverat i eller om givarbolaget har ett intresse av att den låntagande verksamheten kommer till stånd.²¹³

5.1.4 Koncernbegreppet

Att koncernlån är tillåtna framgår klart av 21 kap. 2 § första stycket andra punkten ABL. Frågan är emellertid när ett sådant koncernförhållande kan

---

²⁰⁷ R 77 1:45 förhandsbesked i skattefråga; RÅ 1981 1:1; Andersson m.fl. II, s. 21:16.

²⁰⁸ Jfr. 1 kap. 11 § samt 21 kap. 2 § andra stycket ABL.

²⁰⁹ 21 kap. 2 § andra stycket ABL.

²¹⁰ Prop. 1973:93 s. 92.

²¹¹ NJA 1990 s. 343; Andersson, s. 186.

²¹² Andersson, s. 186.

²¹³ Prop. 2004/05:85 s. 804 samt prop. 1973:93 s. 93.

anses vara för handen. Ett giltigt koncernförhållande uppstår om någon av förutsättningarna i 1 kap. 11 § ABL är uppfyllda. Den idag gällande koncerndefinitionen trädde ikraft den 1 januari 1996 och överfördes senare till ABL 05. Det bör emellertid observeras att koncerndefinitionen i 21 kap. 2 § ABL är något bredare än den i 1 kap. 11 § ABL.²¹⁴

Utgångspunkten i den nuvarande definitionen är att moderbolaget ska kunna utöva ett bestämmande inflytande.²¹⁵ Koncernförhållandet kan vara direkt eller indirekt. Vad gäller lagerbolag torde det vanligaste vara att koncernförhållandet är direkt, då bildarbolaget brukar äga samtliga aktier i sina lagerbolag.²¹⁶ Moderbolagets bestämmande inflytande kan grunda sig på en rad olika faktorer. Enligt 1 kap. 11 § första stycket första punkten ABL uppkommer bestämmande inflytande om ett aktiebolag innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en annan juridisk person. Innehavet täcker såväl innehav med äganderätt som innehav på annan grund som uppkommer vid exempelvis pansättning.²¹⁷ Bestämmande inflytande kan även grundas på ägandet av ett visst antal aktier, kombinerat med andra kontrakt som ger aktiebolaget en röstmajoritet på stämman i det underliggande bolaget. Dessa kontrakt kan även syfta till att skapa andra former för utövande av bestämmande inflytande.²¹⁸ Mig veterligen brukar några sådana kontrakt inte upprättas av bolagsbildare, varför bestämmande inflytande som bildarbolaget har i sina lagerbolag oftast grundas på röstmajoriteten för aktieinnehavet i lagerbolag.²¹⁹

Kontentan av det ovannämnda är att bildarbolaget måste äga eller inneha aktier och rösträtter i sina lagerbolag, för att ett koncernförhållande mellan bildarbolaget och lagerbolag ska uppkomma. Den erforderade äganderätten uppkommer när aktieteckningen blir bindande. Bundenheten uppkommer i sin tur när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.²²⁰ Ägandet i sig är inte tillräckligt för att utöva bestämmande inflytande, utan bildarbolaget måste också kunna utöva sina rättigheter som aktieägare. Utövandet av aktieägarrättigheterna, bl.a. rösträtten, är avhängigt införingen i aktieboken.²²¹ När bolagsbildare undertecknat stiftelseurkunden och förts in i aktieboken i respektive lagerbolag kan dessa därmed utöva sitt bestämmande inflytande.²²²

Enligt 1 kap. 11 § ABL kan koncernförhållande uppkomma enbart mellan moderbolaget och en annan juridisk person. Koncernförhållandet uppkommer nämligen bara om det finns två separat rättssubjekt. Yttrycket ”annan

---

²¹⁴ Nerep och Samuelsson I, s. 64.

²¹⁵ Sandström I, s. 62.

²¹⁶ EBM, s. 6 f; undantag typfall 3, se avsnitt 2.5.

²¹⁷ Rutberg och Skog, s. 575.

²¹⁸ 1kap. 11 § första stycket första punkten ABL; SOU 1979:46 s. 31 f.; prop. 1979/80:143; Rutberg och Skog, s. 575 ff.

²¹⁹ E-post korrespondens med Anders Larsson, (2009-12-14).

²²⁰ 2 kap. 4 § första stycket ABL

²²¹ 4 kap. 37 § första stycket ABL samt 5 kap. 1 § andra punkten ABL.

²²² Material från BMK.

juridisk person” avser i första hand ett aktiebolag.²²³ Normalfallet är att ett lagerbolag är ett vilande aktiebolag. Som framkommit anses ett aktiebolag vara bildat när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.²²⁴ Frågan är om den juridiska personen uppkommer då stiftelseurkunden undertecknas eller då aktiebolaget erhåller sin rättshandlingsförmåga, vilket sker först när bolaget blir registrerat hos Bolagsverket.²²⁵ Spörsmålet diskuteras i avsnitt 5.2.1.2.

5.1.5 Förvärvslåneförbudet

5.1.5.1 Förvärvslåneförbudets innehåll

Utöver det allmänna låneförbudet innehåller ABL även det så kallade särskilda låneförbudet (förvärvslåneförbudet) som angriper lån, ställande av säkerhet eller förskott i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern. Definitionen av närståendekretsen i 21 kap. 5 § ABL sammanfaller med den i 1 §. Förvärvslåneförbudet fungerar som ett komplement till det allmänna låneförbudet och omfattar lån som ges i aktieförvärvssyfte. Ändamålet med bestämmelsen i 21 kap. 5 § ABL är att motverka situationer där förvärvet av målbolaget finansieras genom att den fysiska eller juridiska personen som köper andelar i ett bolag, erhåller ett lån från målbolaget.²²⁶ Lånet ska medges just i syfte att möjliggöra förvärvet av det långivande bolaget eller överordnat bolag i samma koncern för att bestämmelsen i 21 kap. 5 § ABL ska kunna tillämpas på den uppkomna skuldförbindelsen.²²⁷

ABL 75 innehöll inga generella undantag från förvärvslåneförbudet. Skattemyndigheten kunde emellertid på ansökan medge dispens från förbudet om det kunde anses vara påkallat av särskilda omständigheter.²²⁸ Dispensinstitutet hade tillkommit framför allt för att underlätta generationsskiften samt utlösen av delägare i familjeföretag.²²⁹ Idag innehåller ABL ett uttryckligt undantag från det särskilda utlåningsförbudet i 21 kap. 6 §. Undantaget avser mindre lån till anställda. Undantagen i 21 kap. 2 § ABL är inte tillämpliga i fråga om förvärvslån. I övrigt får det allmänna utlåningsförbudet anses ha företräde vid konkurrens med det särskilda låneförbudet om lånet i fråga lämnas till en aktieägare, någon av styrelseledamöter eller VD eller någon annan inom den förbjudna kretsen.²³⁰ Dispensinstitutet finns kvar i den nya ABL och är intaget i 21 kap. 8 §.

---

²²³ Nerep och Samuelsson I, s. 67.

²²⁴ 2 kap. 4 § första stycket ABL.

²²⁵ 2 kap. 25 § ABL; Sandström I, s. 70.

²²⁶ Andersson, s. 187.

²²⁷ Nerep och Samuelsson II, s. 427.

²²⁸ ABL 75 12 kap. 8 §.

²²⁹ Engerstedt och Gometz, s. 50 f.

²³⁰ Nerep och Samuelsson II, s. 427.

Transaktioner som förvärvslåneförbudet tar sikte på innebär en uppenbar risk för borgenärer, då målbolagets tillgångar enbart kommer att bestå av en reversfordran mot förvärvaren. Enligt Andersson kan förfarandet liknas vid att ett aktiebolag bildas med ett fullgott aktiekapital varefter aktieägaren erhåller ett lån som motsvarar aktiekapitalet från bolaget mot att bolaget självt erhåller en reversfordran mot den låntagande aktieägaren.²³¹

5.1.5.2 Lån som medges efter ett fullbordat förvärv

Det är viktigt att skilja mellan lån som ges i syfte att förvärva aktierna och dem som ges efter ett fullbordat förvärv. Detta ger emellertid upphov till svåra gränsdragningsproblem. Det ska även tas i beaktande att förvärvslåneförbudet är förenat med specialstraffrättsliga stadganden, vilket i sin tur innebär att regeln i 21 kap. 5 § ABL ska tolkas och tillämpas restriktivt för att bestämmelsen inte ska få allt för långtgående verkningar som inte varit åsyftade med det aktuella lagrummet. Samuelsson och Nerep anser att grundregeln borde vara att lån som lämnas efter ett fullbordat aktieförvärv inte omfattas av förvärvslåneförbudet.²³² Samma uppfattning framförs av Lindskog, som menar att sedan köpet är genomfört, borde det vara tillåtet i enlighet med koncernundantaget att omedelbart efter förvärvet medge lån i syfte att lyfta av förvärvsfinansiering. Om förvärvet däremot sker efter uppkomsten av skuldförbindelsen, finns det enligt Lindskog inget som tyder på att lånets olovlighet kan bli botad till följd av koncernundantaget.²³³ Även Rodhe anser att förvärvslåneförbudet inte ska tillämpas på lån som är tillåtna på grund av koncernundantaget och som ges i syfte att hjälpa reglera en skuld som förvärvaren ådragit sig på grund av ett redan fullbordat förvärv av målbolaget. Rodhe förutsätter emellertid att det rör sig om seriös kreditgivning där kreditgivaren stått en verklig kreditrisk.²³⁴

I doktrinen förefaller det råda enighet om att lån som medges efter ett fullbordat förvärv inte kan angripas med hjälp av det särskilda utlåningsförbudet. Ett krav på att kreditgivaren ska stå en verklig kreditrisk innebär enligt Nerep och Samuelsson endast en obetydlig utvidgning av förvärvslåneförbudets tillämpningsområde. Det kan konstateras att det särskilda låneförbudets tillämplighet kommer att till viss del bero på omständigheterna kring kreditgivningen i det enskilda fallet. Betalningsfullgörelsen kan tidsmässigt ligga väldigt nära aktieförvärvet så länge det handlar om seriös kreditgivning. Många gånger föreligger det ett mycket nära samband mellan aktieförvärvet och det lånet som under vissa omständigheter kan angripas med hjälp av 21 kap. 5 § ABL. Det kan under vissa omständigheter vara svårt att avgöra om aktieförvärvet har fullbordats innan det, ur lagens synpunkt, farliga lånet har lämnats.

---

²³¹ Andersson, s. 187.

²³² Nerep och Samuelsson II, s. 430.

²³³ Lindskog II, s. 173.

²³⁴ Rodhe, s. 115 f.

5.1.5.3 Förvärvsrekvisitet

Då bestämmelsen i 21 kap. 5 § ABL innehåller rekvisitet ”ska förvärva” förefaller det vara rimligt att ett lån som lämnas efter fullbordat förvärv inte träffas av förvärvslåneförbudet. Det måste emellertid klargöras när ett förvärv kan anses vara fullbordat. Lindskog knyter genomförande av ett förvärv till överlåtelsen av aktieägarbefogenheterna enligt det mellan säljaren och köparen träffade avtalet, vilket innebär att införing i aktieboken saknar relevans för förvärvstidpunkten i dessa sammanhang. Aktieägarbefogenheterna är knutna till förvärvet av aktierna. Lindskog menar således att om köparen har förvärvat aktierna före han lånar av målbolaget, träffas inte låneförbindelsen av det särskilda utlåningsförbudet. Detta gäller, enligt Lindskog, även om betalningsfullgörelsen tidsmässigt ligger väldigt nära förvärvet. Om gäldenären (förvärvaren) har en bristande betalningsförmåga, utgör detta inte skäl för tillämpning av förvärvslåneförbudet. Problem som har samband med låntagarens bristande betalningsförmåga får istället lösas med hjälp av kapitalskyddsregler, främst i 17 kap. ABL.²³⁵

Nerep och Samuelsson anser liksom Lindskog, att förvärv innebär att äganderätten till aktierna har övergått till förvärvaren via överlåtelse eller på annat sätt. Problemet består i att äganderätten till lösa saker inte alltid övergår vid en och samma tidpunkt.²³⁶ Vid aktieförvärv som ofta genomförs i två steg kan man skilja mellan den obligationsrättsliga äganderättsövergången som sker vid avtalstillfället (signing) och den sakrättsliga äganderättsövergången som normalt förutsätter tradition, denuntiation (closing).²³⁷ Nerep och Samuelsson anser, att om förvärvet ska anses ha gjorts redan vid signing, kommer en sådan tolkning av förvärvsbegreppet att medföra i det närmaste oändliga kringgåendemöjligheter vad gäller förvärvslåneförbudet. Förvärvsrekvisitet torde därmed knytas till closingdagen, dvs. det ögonblicket, då äganderätten till aktierna har övergått i samtliga delar. Nerep och Samuelsson menar vidare att tillträdesrekvisitet inte förutsätter faktiskt tillträde. Istället borde det räcka med att förvärvaren har gjort vad som ankommer på honom enligt förvärvsavtalet för ett giltigt tillträde, för att förvärvsrekvisitet ska vara uppfyllt.²³⁸

5.1.6 Kringgåenden av förvärvslåneförbudet

I praktiken har det gjorts åtskilliga försök att kringgå det stränga förvärvslåneförbudet. Vissa kringgåendeförsök går ut på så kallade bulvanarrangemang, som innebär överenskommelser med personer utanför den förbjudna lånekretsen. Förvärvslåneförbudet träffar i första hand förvärvaren, men även de som är närstående till honom eller henne (den andra närståendekret-

---

²³⁵ Lindskog II, s. 174.

²³⁶ Nerep och Samuelsson II, s. 432.

²³⁷ Sevenius, s. 171; Svernlöv II, s. 29.

²³⁸ Nerep och Samuelsson II, s. 433.

sen). Lindskog anser att i fråga om överenskommelser med personer utanför den andra närstående kretsen bör förvärvslåneförbudet tillämpas endast i mycket flagranta fall. Exemplet som tas upp av Lindskog är så kallade namnlån, där lånet upptas av en viss person i lånat namn. För att rättshandlingen inte ska träffas av förvärvslåneförbudet krävs två separata om än affärsmässigt kopplade rättsförhållanden, dvs. mellan låntagaren och bolaget samt mellan låntagaren och den egentliga låntagaren.²³⁹ Ett annat exempel på försök till kringgåenden av förvärvslåneförbudet är när målbolaget gör ett kapitaltillskott i det köpande bolaget. Tillskottet torde enligt Lindskog inte träffas av det särskilda utlåningsförbudet. Ett sådant tillskott måste emellertid vara affärsmässigt motiverat. I annat fall blir tillskottet att pröva efter reglerna om kapitalanvändning.²⁴⁰ Enligt min mening, torde det i princip vara omöjligt för ett lagerbolag att ge ett sådant tillskott, då lagerbolagets tillgångar motsvarar endast bundet eget kapital. Kapitalanvändningsregler skulle således sätta stopp för sådana transaktioner i lagerbolag.

Ett ytterligare sätt att kringgå förvärvslåneförbudet är att överföra aktierna i målbolaget till ett handelsbolag, vars andelar förvärvas i ett senare skede med medel som hänförs från det underliggande aktiebolaget. Det kan även tänkas att förvärvarbolaget låter sitt dotterbolag ta upp lån för att moderbolaget ska förvärva målbolaget. Möjligheter att angripa sådana kringgåenden med hjälp av det särskilda förvärvslåneförbudet borde, enligt Lindskog, bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Utgångspunkten är dock att transaktioner som exemplifierats ovan inte kan angripas, då dessa inte träffas av lagens bokstav.²⁴¹

Kringgåendeförsök sker ofta genom så kallade minutenlån, som innebär att förvärvaren inom loppet av några minuter lånar medel från banken motsvarande köpeskillingen för målbolaget. De lånade medel används för betalning till säljaren. Det förvärvade bolaget ställer i ett senare skede ut ett lån motsvarande köpeskillingen, som i sin tur används för att betala tillbaka det lånet som ställts ut av banken till förvärvaren av målbolaget. Förfarandet är möjligt på grund av koncernundantaget i 21 kap. 2 § första stycket andra punkten ABL.²⁴² Minutenlån och andra sätt att kringgå förvärvslåneförbudet har ifrågasatts i doktrinen. Sandström menar att det ska vara möjligt att angripa minutenlån med hjälp av förvärvslåneförbudet. Den frågan som borde stå i fokus enligt Sandström är om banken prövat förvärvarens egen kreditvärdighet eller om banken enbart förlitat sig på målbolagets betalningsförmåga. Lindskog förordar återigen att förvärvslåneförbudet tillämpas strikt enligt ordalydelsen, varför det inte ska vara möjligt att angripa transaktioner som företagits efter ett fullbordat förvärv. Enligt Lindskog bör minutenlån inte kunna angripas med hjälp av det särskilda utlåningsförbudet och förvärvarens egen betalningsförmåga är irrelevant i sammanhanget.²⁴³ Nerep och Samuelsson anser att frågan om överträdelse av förvärvslåneförbudet är

---

²³⁹ Lindskog II, s. 165 och s. 172.

²⁴⁰ Ibid., s. 172.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² Sandström I, s. 320.

²⁴³ Lindskog II, s. 173 ff.

avhängigt den bevisning som kan införskaffas och förebringas i fråga om det syfte som lånet från målbolaget eller tredje man har för förvärvet. Om det uppenbara syftet med lånet från målbolaget har varit att möjliggöra förvärvet, dvs. lånet är ett nödvändigt och avgörande steg i förvärvsprocessen, ska det särskilda utlåningsförbudet anses ha överträtts. Detsamma bör enligt Nerep och Samuelsson gälla beträffande lån som ges av överlåtare eller av en utomstående juridisk eller fysisk person i syfte att förvärvaren får tillträda aktierna och i ett senare skede reglerar skulden till kreditgivaren med hjälp av medel från det förvärvade bolaget. Bevisningen om lånets egentliga syfte och karaktär blir även i det senare fallet direkt avgörande för tillämpningen av förvärvslåneförbudet.²⁴⁴

Sammanfattningsvis kan det konstateras att förvärvslåneförbudet kan i teorin kringgås på ett flertal olika sätt. Om det kan bevisas att syftet med lånet, antingen från målbolaget självt eller från utomstående, har varit att möjliggöra förvärvet av målbolaget, borde transaktionen rimligtvis träffas av det särskilda utlåningsförbudet. Det går emellertid inte att tillämpa förvärvslåneförbudet enligt en civilrättsligt färgad tolkningsmodell. Detta förhindras av legalitetsprincipen eftersom förvärvslåneförbudet är förenat med specialstraffrättsliga stadganden. Konsekvensen blir att bestämmelsen i 21 kap. 5 § ABL måste tillämpas med betydande försiktighet. Legalitetsprincipen ger därmed inte mycket utrymme för utvidgade tolkningar av den aktuella bestämmelsen.

5.1.7 Rättsföljderna vid förbjudna lån

Överträdelser av 21 kap. 1, 3, 5 eller 10 §§ ABL är sanktionerade med böter eller fängelse i högst ett år.²⁴⁵ I fråga om lån föreligger ett fullbordat brott när betalningen sker. Om ett lån övertas, dvs. vid gäldenärsbyte, är det övertagandetillfället som blir avgörande. Ett löfte om att låna ut pengar eller om att ingå ett låneavtal, utgör inte ett fullbordat brott. Något stöd för att kontrahenten i ett sådant avtal kan dömas för försök till brott enligt 23 kap. 1 § första stycket BrB, finns inte i lagen.²⁴⁶

Den som kan dömas till ansvar enligt 30 kap. 1 § första stycket fjärde punkten ABL är den som beslutat eller på grund av sin ställning verkställt eller beordrat en anställd att verkställa utbetalning av det förbjudna lånet. Även den som medverkar i transaktionen, kan ådömas ansvar i enlighet med 23 kap. 4 § BrB. Låntagaren själv drabbas emellertid oftast inte av medverkansansvaret till följd av utformningen av brottsbeskrivningen.²⁴⁷

Olovliga lån har även civilrättsliga verkningar. Tidigare rådde det en viss osäkerhet om huruvida överträdelsen av låneförbudet också medförde rätts-

---

²⁴⁴ Nerep och Samuelsson II, s. 430 ff.

²⁴⁵ 30 kap. 1 § första stycket fjärde punkten ABL.

²⁴⁶ Nerep, Samuelsson II, s. 450.

²⁴⁷ Andersson, s. 188.

handlingens ogiltighet.²⁴⁸ Den nya ABL innehåller emellertid en uttrycklig ogiltighetsregel i 21 kap. 11 § ABL. Ogiltighetsregelns egentliga innebörd, kan emellertid diskuteras. Den huvudsakliga civilrättsliga rättsföljden vid förbjudna lån är ogiltighet med återbäringsskyldighet. Rättsföljderna korreponderar därmed med det som gäller vid olovliga värdeöverföringar enligt exempelvis 17 kap. 6 § ABL.

5.2 Låneförbudsreglernas betydelse för lagerbolag

5.2.1 Låneförbudsreglerna och lagerbolagsbildare

5.2.1.1 Utgångspunkter

Som framkommit i avsnitt 2.5 brukar den egendom som använts vid nybildning av lagerbolag återgå till bildarbolaget mot att lagerbolag erhåller en fordran på bildarbolaget, som i teorin ska motsvara minst 100 000 kronor. Ett sådant förfarande strider enligt EBM mot aktiebolagslagstiftningens grunder då det generellt inte borde vara tillåtet för en person att driva ett aktiebolag trots att bolagets tillgångar till stor del består av en fordran mot vederbörande själv.²⁴⁹

Utgångspunkten i ABL är att lån till närstående är förbjudna. Enligt ordalydelsen i 21 kap. 1 § ABL ingår bolag i samma koncern, dvs. bildarbolaget och lagerbolag, i den förbjudna kretsen. 21 kap. 2 § andra punkten ABL innehåller emellertid ett undantag avseende koncerninterna lån. Transaktionen som innebär att lagerbolaget lånar ut den egendom som tillskjutits vid bolagsbildningen till bildarbolaget mot att bolagsbildaren utfärdar en revers till lagerbolaget kan därmed inte träffas av förbudet i 21 kap. 1 § ABL om ett giltigt koncernförhållande är för handen. Problemet består enligt min mening i att lånet från lagerbolaget brukar erhållas innan lagerbolaget i fråga blivit registrerat hos Bolagsverket.²⁵⁰ Frågan blir således om ett giltigt koncernförhållande kan anses vara vid handen vid lånetillfället.

5.2.1.2 Klassificering av låneförbindelsen

Som framkommit i avsnitt 5.1.4 uppstår ett koncernförhållande bl.a. när bildarbolaget innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en juridisk person. Röstmajoritetskravet torde vara uppfyllt, när stiftelseurkunden för lagerbolaget i fråga har undertecknats och bildarbolaget har förts in i aktieboken. Det är emellertid oklart om lagerbolaget i fråga tillerkänns status av juridisk person före registreringen hos Bolagsverket. Det går således att ifrågasätta om ett koncernförhållande mellan bildarbola-

²⁴⁸ NJA 1992 s. 717, NJA 1999 s. 426.

²⁴⁹ EBM, s. 11.

²⁵⁰ Telefonintervju med Anders Larsson, (2009-12-07); EBM s. 6; se Bilaga B.

get och lagerbolaget kan uppstå innan det sistnämnda bolaget blivit registrerat. Det står klart att ett aktiebolag anses vara bildat efter det att stiftelsekunden har undertecknats av samtliga stiftare.²⁵¹ Utgångspunkten är emellertid att ett aktiebolag vinner slutlig status som juridisk person först efter registreringen hos Bolagsverket.²⁵² Kravet på registrering för aktiebolags rättskapacitet beror till stor del på de positiva effekterna som publicering av bolagsregistrering har.²⁵³ Principen om att ett aktiebolag erhåller sin rättskapacitet först vid registreringen hade emellertid kritiserats av Olivecrona som bl.a. menade att reglerna om personligt betalningsansvar för de som agerade för bolagets räkning före registreringen inte var tillräckliga ut borgenärsskyddssynpunkt. Olivecrona ansåg att det var bättre ur rättssäkerhets-synpunkt om borgenärerna även kunde vända sig mot bolagsförmögenhet.²⁵⁴ Det som blir avgörande enligt min mening är tolkningen av rekvisitet ”annan juridisk person” i 1 kap. 11 § ABL. Jag anser att en strikt tolkning av rekvisiten i 1 kap. 11 § ABL och 2 kap. 25 § ABL torde leda till slutsatsen att ett koncernförhållande inte uppkommer förrän det underliggande lagerbolaget blivit registrerat hos Bolagsverket. Det lån som ges från lagerbolaget till bildarbolaget kan därmed inte betraktas som ett koncernlån i egentlig mening.

ABL tillåter emellertid att vissa åtgärder vidtas i bolagets namn före registreringen.²⁵⁵ Åtgärderna ska syfta till att kräva in tecknade aktiebelopp eller andra utfästa tillskott. Medgivande av ovannämnda lån faller rimligtvis inte under denna kategori av åtgärder. I 2 kap. 26 § ABL klargörs vidare att ett aktiebolag inte kan bli bundet av rättshandlingar som företagits i bolagets namn innan det har blivit registrerat. Istället är det de som har deltagit i åtgärden eller i beslutet som blir solidariskt ansvariga för förpliktelsen. De som kan komma ifråga som ansvarssubjekt är framför allt stiftare, styrelseledamöter och verkställande direktören. Ansvarsbestämmelse kan även göras gällande mot personer med särskild firmateckningsrätt.²⁵⁶ I lagerbolaget handlar det oftast om samma personkrets. När lagerbolaget medger lån till bildarbolaget innan registreringen är det således styrelseledamöterna och stiftarna i lagerbolaget som blir solidariskt ansvariga för lånet. Med ansvarigheten menas främst avtalets fullgörande.²⁵⁷ Bildarbolaget har i sin tur normalt ingen laglig möjlighet att frånträda låneavtalet då det haft vetskap om att lagerbolaget ännu inte blivit registrerat vid lånetillfället.²⁵⁸ I 2 kap. 26 § ABL stadgas vidare att ansvaret för den uppkomna förpliktelsen övergår på bolaget i och med registreringen, om förpliktelsen uppkommit efter det att bolaget bildades eller om förpliktelsen följer av stiftelsekunden. Styrelseledamöterna i lagerbolag bär således ansvaret endast fram till regi-

---

²⁵¹ 2 kap. 4 § första stycket ABL.

²⁵² Sandström II, s. 151 f.; Nerep och Samuelsson I, s. 148; Lehrberg II, s. 93 ff.; jfr. även dom i Länsrätten i Stockholms län, mål nr 25969-07.

²⁵³ Lehrberg II, s. 95; Sandström II, s. 29 ff.

²⁵⁴ Olivecrona, s. 107 ff., 168 ff. och 176 ff.

²⁵⁵ 2 kap. 25 § ABL.

²⁵⁶ Svernlöv I, s. 96 f.

²⁵⁷ Andersson m.fl. I, s. 2:41.

²⁵⁸ 2 kap. 27 § ABL; prop. 2004/05:85 s. 534.

streringen då den tillskjutna egendomen utlånas efter det att lagerbolaget har bildats.

5.2.1.3 En utvidgad tolkning av koncernbegreppet

EBM verkar ha vidgat tolkningen av koncernbegreppet i sin utredning, då de anser att ett koncernförhållande mellan bildarbolaget och respektive lagerbolag föreligger redan vid tidpunkten för medgivandet av de aktuella lånen. Det går emellertid inte att utläsa varför en sådan tolkning av koncernbegreppet ha gjorts.²⁵⁹ Om ett giltigt koncernförhållande är för handen borde lånet betraktas som koncernlån och vara tillåtet enligt 21 kap. 2 § första stycket andra punkten ABL.

5.2.2 Lånets giltighet i förhållande till ABL:s bestämmelser om värdeöverföringar

5.2.2.1 Ekobrottsmyndighetens synpunkter

Transaktioner som anses vara tillåtna till följd av koncernundantaget kan ändå vara förbjudna enligt bestämmelser om olovliga värdeöverföringar i 17 kap. ABL.²⁶⁰ EBM har i sin utredning uppmärksammat det faktum att bolagsbildare skuldsätter sig genomgående hos lagerbolagen genom att tillskjuten egendom tas ut. Enligt EBM återställer många lagerbolagsbildare inte egendomen inför en framtida försäljning av lagerbolag. Det har även inträffat situationer, där bolagsbildaren inte kontrollerat att köparen återbetalat lånet till lagerbolaget eller ens haft ekonomisk förmåga att göra det. Enligt EBM är bolagsbildarens uttag av den tillskjutna egendomen att betrakta som ett definitivt avhändande av bolagets tillgångar. EBM har därför ansett att det borde prövas rättsligt om bolagsbildarens ingående av låneförbindelser med lagerbolag ska betraktas som olovliga värdeöverföringar.²⁶¹

EBM har vidare mot bakgrund av avgörandet i det så kallade Sueciamålet väckt frågan om huruvida vissa lån till bolagsbildare kan betraktas som förtäckta olovliga vinstutdelningar.²⁶² Grunden till lånets olovlighet skulle utgöras av att lagerbolagsbildarna dvs. aktieägarna i många fall är insufficianta.

5.2.2.2 Olovliga värdeöverföringar i oregistrerade aktiebolag

Frågan är om EBM har fog för sitt resonemang. För att reglerna om olovliga värdeöverföringar ska kunna aktualiseras, måste ett antal grundläggande frågor besvaras. För det första måste det konstateras att en värdeöverföring föreligger. För det andra måste det avgöras huruvida värdeöverföringen är

---

²⁵⁹ EBM s. 11.

²⁶⁰ NJA 1990 s. 343; Andersson, s. 186.

²⁶¹ EBM, s. 16.

²⁶² NJA 1951 s 6.

laglig eller ej.²⁶³ Den frågan som måste besvaras allra först enligt min mening är huruvida reglerna om olovliga värdeöverföringar gäller för oregistrerade bolag.

Låneförbindelsen mellan lagerbolaget till bildarbolaget uppkommer i regel innan lagerbolaget i fråga blivit registrerat hos Bolagsverket. Utgångspunkten i EBM:s utredning torde därmed vara att reglerna om olovliga värdeöverföringar är tillämpliga även på aktiebolag som ännu inte blivit registrerade alternativt att reglerna i 17 kap. ABL kan ha en retroaktiv verkan, dvs. att transaktioner som företagits innan registrering kan bedömas enligt 17 kap. ABL efter det att bolaget har blivit registrerat hos Bolagsverket. Det framgår tyvärr inte av utredningen varför EBM anser att reglerna i 17 kap. ABL bör vara gällande för oregistrerade lagerbolag.

Lagen och förarbeten ger inte uttryck för annat än att reglerna om värdeöverföringar är avsedda att tillämpas på överföringar från ett aktiebolag.²⁶⁴ Enligt 2 kap. 4 § första stycket ABL anses ett aktiebolag vara bildat när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare. Frågan är emellertid om man redan då har ett färdigt aktiebolag. Det faktum att aktiebolaget inte erhåller sin status som juridisk person förrän det har blivit registrerat hos Bolagsverket samt att bildandet är villkorat av att Bolagsverket bifaller ansökan om registreringen av bolaget, tyder på att ett aktiebolag uppkommer i egentlig mening först i och med registreringen.²⁶⁵ Slutsatsen ovan bekräftas även av det faktum att två av aktiebolagsformens kärnegenskaper, nämligen egen rättshandlingsförmåga samt frihet från det personliga betalningsansvaret uppkommer efter registreringen hos Bolagsverket. Ett aktiebolag utan rättskapacitet borde därför enligt min mening snarare betraktas som ett enkelt bolag.

Reglerna i 17 kap. ABL syftar i sin tur till att skydda kapital i ett aktiebolag. Resonemanget ovan tyder på att skyddet endast omfattar registrerade aktiebolag. Ett oregistrerat aktiebolag skyddas i stället av reglerna i 2 kap. ABL, som ska tillförsäkra att aktiekapitalet är till fullo inbetalt. Som framkommit i avsnitt 2.5 utgör 2 kap. ABL emellertid inget hinder mot att den tillskjutna egendomen en kort tid efter utfärdande av revisorsintyg eller bankintyg tas ut ur bolaget för att ersättas med ett skuldebrev på bildarbolaget. Bolagets företrädare ansvarar emellertid oavkortat för bolagets förpliktelser och skulder till dess att bolaget blivit registrerat hos Bolagsverket, vilket erbjuder ett visst kapitalskydd, i varje fall om företrädarnas betalningsförmåga inte är helt eliminerad.

Sammanfattningsvis anser jag att reglerna i 17 kap. ABL inte bör gälla för oregistrerade bolag. Varken ABL eller förarbeten ger stöd för att slutsatsen borde vara den omvända. Lagens nuvarande utformning ger ingen möjlighet till att tillämpa reglerna på 17 kap. ABL på oregistrerade bolag. Man får istället förlita sig på att bolagets företrädare svarar för de värdeöverföringar

---

²⁶³ Andersson, s. 61.

²⁶⁴ Prop. 2004/05:85 s. 369 ff.; prop. 1975:103 s. 475 ff.

²⁶⁵ Prop. 2004/05:85 s. 519.

som företas i bolagets namn före registreringen. Det faktum att reglerna i 2 kap. ABL inte erbjuder ett tillräckligt kapitalskydd under bildningsfasen, kan enligt min mening utgöra ett skäl för retroaktiv tillämpning av reglerna i 17 kap. ABL. Det skulle i sin tur innebära att rättshandlingarna företagna under bildningsfasen underkastas prövningen enligt 17 kap. ABL efter det att aktiebolagets i fråga blivit registrerat. Jag anser emellertid att något stöd för sådan retroaktiv tillämpning av reglerna om värdeöverföringar inte finns i lagen. Det går även att ifrågasätta huruvida sådan rättstillämpning kommer att få de önskade effekterna. Om företrädaren för bolaget är betalningsoduglig och det inte finns några praktiska möjligheter att utkräva det personliga betalningsansvaret, torde dessa möjligheter inte öka om återbäringsskyldigheten samt bristtäckningsansvaret görs gällande.

5.2.2.3 Om reglerna om olovliga värdeöverföringar ändå gäller

Om man ändå utgår från att reglerna om värdeöverföringar gäller för oregistrerade aktiebolag alternativt anser att reglerna får en retroaktiv verkan efter registreringen, gäller följande. Enligt 17 kap. 3-4 §§ ABL måste en värdeöverföring har ägt rum. Värdeöverföring är ett samlingsbegrepp som betecknar utdelning av förmögenhet till aktieägarna. Bolaget ska därmed ensidigt avstå förmögenhet.²⁶⁶ När bildarbolaget återtar den tillskjutna förmögenheten, utfärdar det en revers som ska motsvara den förmögenheten som återgår till bildarbolaget. Detta innebär i alla fall i teorin att värdeöverföringen från lagerbolaget inte är benefik, lagerbolagets förmögenhet minskar därmed inte. Om transaktionen inte kan klassificeras som en värdeöverföring kan reglerna i 17 kap. ABL överhuvudtaget inte bli aktuella.

Om lagerbolagets tillgångar avhändes definitivt, som EBM påstår, måste transaktionen klassificeras som en värdeöverföring, då lagerbolaget inte erhåller någon motprestation. En sådan värdeöverföring är inte möjlig till följd av täckningsprincipen och försiktighetsspärren.²⁶⁷ Anledningen till det är att lagerbolag ofta inte har något fritt kapital, utan enbart tillgångar, som motsvarar det registrerade aktiekapitalet.

Problemet är enligt min mening att det inte går att presumera att varje bolagsbildare som återtar tillgångar som har använts vid nybildning inte kommer att återställa aktiekapitalet i respektive lagerbolag. När lånet från lagerbolaget medges och dess laglighet bedöms enligt koncernundantaget samt reglerna i 17 kap. 3-4 §§ ABL torde transaktionen inte träffas av reglerna i 17 kap. ABL. Anledningen till det är att det på det stadiet blir svårt att bevisa att transaktionen utgör en värdeöverföring. Möjligen kan bolagsbildare som inte återställer aktiekapitalet i sina lagerbolag och ej heller kontrollerar att aktiekapitalet blir återställt av köparen drabbas i ett senare skede av påföljder i 17 kap. 6, 7 §§ ABL om det bevisas att transaktionen utgjort en

---

²⁶⁶ Sandström I, s. 286.

²⁶⁷ 17 kap. 3 § ABL.

värdeöverföring till följd av att tillgångarna avhäfts lagerbolaget definitivt. Bolagsbildaren kan då bl.a. vara tvungen att återbära den egendomen som lånats från lagerbolaget.

Vad gäller bildarbolagets insufficiens, kan det naturligtvis också påverka den rättsliga bedömningen av det lånet som ges av lagerbolag till bildarbolaget. Den principen som följer av NJA 1951 s. 6 (Sueciapricipen) innebär att ett penninglån ska betraktas som förtäckt utdelning om gäldenären inte är betalningsduglig. Enligt ABL 17 kap. 1 § 4 p utgör förtäckta utdelningar värdeöverföringar och träffas därmed av bestämmelser i 17 kap. 3,4 §§ ABL. Enligt EBM består tillgångarna hos vissa bolagsbildare av en kassa på 100 000 kronor, som används vid nybildning av nya lagerbolagsserier samt det bokförda värdet av aktier i alla lagerbolag. Om bolagsbildaren innehar 50 lagerbolag tas dessa upp i bokföringen till ett värde av 5 000 000. Frågan blir emellertid huruvida aktiernas värde inverkar på bedömningen av bolagsbildarens betalningsduglighet.²⁶⁸

Som framkommit i avsnitt 4.2.4 ger rättspraxis inte någon definitiv vägledning beträffande hur bolagsbildarens aktieinnehav i lagerbolag ska inverka på bedömningen av bolagsbildarens betalningsduglighet. Enligt Nerep och Samuelsson ligger det närmast till hands att sluta sig till att aktierna i fråga helt enkelt saknar betydelse i rättspraxis vid bedömningen av gäldenärens ekonomiska ställning.²⁶⁹ Nerep och Samuelsson anser vidare att aktierna inte ska beaktas vid bedömningen av gäldenärens sufficiens, när aktiernas marknadsvärde motsvarar lånebeloppet och de lånade medlen har använts för att förvärva aktierna ifråga. Om dotterbolaget lånar ut till moderbolaget, bör utgångspunkten enligt Nerep och Samuelsson vara att moderbolagets aktieinnehav i dotterbolaget beaktas vid bedömningen av moderbolagets betalningsförmåga.²⁷⁰ Rättsläget får ändå enligt min mening anses vara oklart.

Jag anser att lånet från lagerbolaget till bildarbolaget borde ses som förtäckt utdelning endast i mycket flagranta fall. Det borde inte vara tillåtet för bolagsbildare som enbart har en kassa på 100 000 kronor att låna från sina lagerbolag, om den sammanlagda skulden som bildarbolaget tar på sig långt överstiger kassaflödet i bildarbolaget, då detta äventyrar efterlevnaden av kapitalskydds- och borgenärsskyddsregler. Något rättsligt stöd för EBM:s påståenden om att ingående av aktuella låneförbindelser per automatik kan träffas av bestämmelser i 17 kap. 3-4 §§ ABL finner jag emellertid inte idag.

---

²⁶⁸ EBM, s. 7.

²⁶⁹ Nerep och Samuelsson II, s. 208.

²⁷⁰ Ibid.

5.2.3 Låneförbudsreglerna och köpare av lagerbolag

5.2.3.1 Reglering av köpeskillingen

Försäljning av lagerbolag kan i praktiken ske på olika sätt. Bolagsbildaren kan välja att på egen hand reglera skulden till lagerbolaget inför en framtida avyttring. Lagerbolaget säljs då med intakt aktiekapital och bolagsbildaren garanterar att tillgångar motsvarande 100 000 kronor finns insatta på lagerbolagets konto, vilket styrks med ett aktuellt bankintyg.²⁷¹ I dessa fall måste köparen erlægga en köpeskillning som motsvarar aktiekapitalet i målbolaget plus leverantörens pålägg.

Det vanligaste är emellertid att bolagsbildaren låter köparen reglera skulden innan själva avyttringen sker.²⁷² I dessa fall lämnar säljaren en fullmakt till köparen att öppna ett bankkonto i lagerbolagets namn. Köparen måste sätta in pengarna motsvarande aktiekapitalet och betala fakturan från lagerbolagsbildaren innan förvärvet fullbordas. Säljaren godtar i dessa fall enbart likvida medel som betalning.²⁷³

EBM framhåller i sin utredning att det vid försäljning av lagerbolag är vanligt att köparen övertar säljarens skuld till lagerbolaget.²⁷⁴ Avyttring sker genom att köparen övertar den av bildarbolagets utställda reversen samt betalar förmedlingsavgiften. Problemet består i att säljaren i detta fall inte ser till att skulden till lagerbolaget blir reglerat innan avyttringen fullföljs.

5.2.3.2 Tillåtna former för betalning av aktierna i lagerbolag

Det första sättet att avyttra lagerbolag på kan enligt min mening inte ifrågasättas. Förfarandet innebär inte medgivande av lån till köparen och kan därmed inte angripas med det särskilda utlåningsförbudet.

Det andra sättet för aktiebetalningen borde ej heller kunna angripas med 21 kap. 5 § ABL så länge skulden till lagerbolaget inte övertas av köparen, vilket i sin tur skulle innebära ingående av ett nytt låneavtal. Det kan naturligtvis förekomma att köparen finansierar sitt förvärv med lånade medel från tredje man, vilket kan innebära att lånet träffas av det särskilda utlåningsförbudet. Förekomsten av minutenlån torde emellertid vara ytterst begränsad vid köp av lagerbolag, i varje fall när det handlar om seriösa köpare. Anledningen till det är att köpeskillingen inte överstiger 100 000 kronor. Dessutom finns det oftast inga tillgångar i lagerbolaget som skulle kunna lånas ut

²⁷¹ <http://www.standardbolag.se/produkter/lagerbolag/aktiebolag/> (2009-12-02; 14:09).

²⁷² <http://www.lagerbolag.se/> (2009-12-02; 14:26); EBM, s. 7.

²⁷³ EBM, s. 7.

²⁷⁴ Förfarandet var särskilt vanligt vid användning av bildningskonceptet i typfall 3, EBM, bilaga 4b.

till köparen. Mitt resonemang om att antalet försök till kringgående av förvärvslåneförbudet borde vara begränsat stöds även av det faktum att EBM inte indikerat i sin utredning att sådana kringgåendeförsök utgör något större problem vid köp av lagerbolag.

Det förekommer emellertid att avgiften för bolagsbildning tas ut ur aktiekapitalet.²⁷⁵ En del av aktiekapitalet kommer därmed att vara förbrukat redan vid förvärvet. Förfarandet kan, enligt min mening ifrågasättas och angripas med hjälp av regler i 17 kap. 3-4 §§ ABL samt 21 kap. 5 § ABL.

Om skulden till lagerbolaget övertas av köparen sker ett gäldenärsbyte. Då gäldenärsbyte är att betrakta som ingående av ett nytt avtal, innebär köparens övertagande av låneförbindelsen att ett nytt låneavtal uppkommer mellan köparen och lagerbolaget. EBM har därför ansett att en sådan låneförbindelse kan träffas av det särskilda utlåningsförbudet. Jag håller med EBM i denna del och anser att köparens övertagande av säljarens skuld är olagligt.

---

²⁷⁵ <http://www.bolagspoolen.se/> (2009-12-02; 14:33).

6 Sammanfattande analys

6.1 Allmänt om lagerbolagsverksamheten i Sverige

I sin utredning målade EBM upp en tämligen dystert bild av lagerbolagsverksamheten i Sverige. I utredningen delades bolagsbildare upp i två grupper: seriösa och oseriösa. Även om EBM poängterade att det stora flertalet lagerbolagsbildare hanterade regelverket på ett normalt och korrekt sätt, fanns det enligt utredningen ett större antal oseriösa aktörer som bildade och lagerhöll aktiebolag utan att aktiekapitalet i respektive lagerbolag hölls intakt.

Enligt min mening fyller seriösa bolagsbildare en väldigt viktig funktion i det moderna näringslivet. Dessa lagerbolagsbildare gör det möjligt att snabbt komma igång med verksamheten eller utöka den, vilket har väldigt gynnsamma effekter för näringslivet. Jag vill även mena att en effektiv bolagsbildning torde gynna samhället i stort och öka välfärden.²⁷⁶ Oseriös bolagsbildning har i sin tur en negativ inverkan på samhällsekonomin. Lagerbolag som tillhandahålls av oseriösa bolagsbildare och utan intakt aktiekapital används enligt EBM i väldigt stor utsträckning för ekonomisk brottslighet. De ekonomiska brotten innefattar bl.a. bokförings- och skattebrott.

Det faktum att många lagerbolag används för ekonomisk brottslighet utgör ett tungt vägande argument som kan motivera ändringar i det befintliga regelsystemet. För att kunna bestämma hur den oseriösa lagerbolagsverksamheten ska bekämpas, måste det gällande regelsystemet analyseras. Vad är det som gör det möjligt att tillhandahålla lagerbolag utan intakt aktiekapital? Kan rättssystemet ändras så att möjligheterna att kringgå de viktiga bestämmelserna om kapitalskydd elimineras eller minskar? När dessa problem i det befintliga regelsystemet har identifierats, måste tänkbara åtgärder tas fram. Nyttan av åtgärderna som syftar till att bekämpa ekonomisk brottslighet och oseriös bolagsbildning måste vidare ställas mot de negativa effekterna som dessa åtgärder kan innebära för seriösa näringsidkare och näringslivet i stort. Åtgärderna måste således vara proportionella.

---

²⁷⁶ Se avsnitt 1.3.

6.2 Normativ konsekvensanalys av det befintliga regelsystemet

6.2.1 Inbetalning av aktiekapitalet

EBM:s visar att den nuvarande rättsordning gör det möjligt att i praktiken tillhandahålla lagerbolag utan intakt aktiekapital som i sin tur ofta används för ekonomisk brottslighet i ett senare skede. Även om man bortser från att vissa lagerbolag används för ekonomisk brottslighet, väcker de bildningskoncept som används av lagerbolagsbildare en rad frågeställningar. Detta gäller även de bildningskoncept som används av seriösa bolagsbildare. Problemet består i att lagerbolagsverksamheten byggs upp med hjälp av lån och olika koncernstrukturer istället för med gängse betalningsflöden och krediter.

Inbetalning av aktiekapitalet utgör den första kritiska tidpunkten då reglerna om bolagsförmögenhet aktualiseras. Om betalning görs med likvida medel och inbetalningskravet är uppfyllt, uppkommer det sällan några problem. Lagerbolag liksom andra aktiebolag, kan bildas med likvida medel som ska sättas på bolagets konto. I teorin föreligger det inga hinder mot att bilda lagerbolag med hjälp av apportegendom. Redogörelsen i kapitel 3 utvisar emellertid att apportbildning av lagerbolag är i det närmaste omöjlig att genomföra i praktiken. Det som ligger bakom oviljan att tillåta apportbildning av lagerbolag, är förmodligen rädslan för att lagerbolag kommer att bildas utan aktiekapital.

Då lagen inte särskiljer lagerbolag från andra aktiebolag, måste apportbildning av lagerbolag ske i enlighet med de krav som uppställs i 2 kap. 6 och 18 §§ ABL. Jag anser att apportbildning av lagerbolag borde vara möjlig så länge apporten motsvarar minst 100 000 kronor och är till nytta för den passiva, förvaltande verksamheten som ”bedrivs” i lagerbolaget. Lagen ger idag inget stöd för att man ska kunna uppställa högre krav avseende apportbildning av lagerbolag än andra aktiebolag. Lagerbolag borde således inte särbehandlas vad gäller apportbildning. Sådan särbehandling är inte ändamålsenlig, då den försvårar effektiv bolagsbildning och torde inte lösa problem med användning av vissa lagerbolag för ekonomisk brottslighet. Jag återkommer till det i avsnitt 6.2.

6.2.2 Aktiekapitalet under bildningsfasen

EBM:s utredning visar att både seriösa och oseriösa bolagsbildare måste uppfylla inbetalningskravet för att kunna registrera sina lagerbolag. Utredningen visar även att den egendom som tillskjutits vid bildningen av lagerbolag tas ut i ett senare skede för att ersättas med en fordran på bildarbolaget.²⁷⁷ Att det är det vanliga tillvägagångssättet har även bekräftats av bolagsbildare själva. Bolagsbildare utnyttjar således det faktum att 2 kap. ABL

---

²⁷⁷ Typfall 1 och 2.

inte erbjuder ett tillräckligt kapitalskydd under bildningsfasen, dvs. fram till registreringen hos Bolagsverket. Det som tyder på att kapitalskyddet inte är tillräckligt är att aktiekapitalet kan tas ut efter det att bankintyget alternativt revisorsintyget har utfärdats.

EBM menar även i sin utredning att aktiekapitalet borde skyddas av reglerna i 17 kap. samt 21 kap. ABL under bildningsfasen. Jag kan emellertid inte hålla med EBM i denna del, då ett flertal viktiga faktorer tyder på att reglerna i 17 kap. och 21 kap. ABL inte borde tillämpas på transaktioner som förekommer i oregistrerade aktiebolag.²⁷⁸

Kontentan blir att aktiekapitalet under bildningsfasen endast skyddas av reglerna i 2 kap. ABL. Det får emellertid tas i beaktande att lagerbolagets stiftare och i ett senare skede styrelsen och VD svarar solidariskt för rättshandlingar som de vidtar i bolagets namn före registreringen.

6.2.3 Aktiekapitalet efter registreringen

Efter det att lagerbolaget ifråga är registrerat hos Bolagsverket, omfattas aktiekapitalet i respektive lagerbolag av kapitalskyddsreglerna i 25 kap. ABL. Aktiekapitalet i lagerbolaget utgörs då av en fordran på bildarbolaget. Redogörelsen i kapitel 4 i uppsatsen tyder på att fordrans faktiska värde är svårt att fastställa, vilket gör att man ofta inte kan vara säker på att aktiekapitalet hålls intakt. Reglerna kan spela en avgörande roll för likvidation av lagerbolagskedjor hos oseriösa bolagsbildare. Om bildarbolaget är oseriöst har det oftast dålig likviditet. Om ett sådant bolag bildar ”för många” lagerbolag och utfärdar därmed fler skuldebrev än det har täckning för kan det resultera i att lagerbolagskedjorna måste likvideras.

Redogörelsen i kapitel 4 i uppsatsen visar emellertid att tillämpningen av reglerna i 25 kap. ABL avseende lagerbolag är förenad med ett flertal problem. Ett av problemen består i att fordringar tillhör gruppen av svårvärderade tillgångar, då fordrans värde är avhängigt gäldenärens betalningsförmåga. Problem kan således uppkomma med att konstatera att kapitalbristen är för handen samt med att bestämma när kapitalbristen kan ha uppstått. Ett annat problem är att många lagerbolag lagerhålls endast under en begränsad tid, vilket i sin tur kan leda till att kapitalbristfrågan aldrig hinner uppdagas i praktiken. Slutligen finns det inga borgenärer som skulle kunna uppmärksamma lagerbolagets insolvens. Då lagerbolag inte bedriver någon näringsverksamhet, finns det inga borgenärer som skulle vilja göra sina betalningskrav gällande mot lagerbolaget. Några utmätningar torde därför inte företas mot lagerbolag.

Vad avser reglerna i 17 kap. ABL, så gäller dessa fullt ut för registrerade lagerbolag. Några värdeöverföringar företas normalt inte efter registreringen av lagerbolaget, varför reglernas praktiska betydelse för lagerbolag blir ytterst begränsat. Reglerna i 17 kap. ABL kan emellertid få en stor betydelse

---

²⁷⁸ Se avsnitt 5.2.1.2 och 5.2.2.2.

om dessa kan tillämpas retroaktivt på utlåningen av den egendom som tillskjutits vid lagerbolagsbildningen. Den retroaktiva tillämpningens lagenlighet kan emellertid ifrågasättas enligt min mening.

6.2.4 Aktiekapitalet vid avyttringen av lagerbolaget

Det främsta skyddet för aktiekapitalet vid avyttringen av lagerbolag är det särskilda låneförbudet. Det framgår klart att den av bildarbolaget utställda reversen inte kan överlåtas till köparen, då detta innebär att ett nytt låneavtal ingås. Låneavtal mellan köparen och lagerbolaget som syftar till att finansiera förvärv av aktier i målbolaget får inte förekomma, då sådana avtal strider mot förvärslåneförbudet.

Redogörelsen i kapitel 5 i uppsatsen visar emellertid att det företagits åtskilliga försök att kringgå det stränga förvärslåneförbudet. Det finns tyvärr ingen information om huruvida sådana försök till kringgåenden av förvärslåneförbudet förekommer vid köp av lagerbolag eller ej. EBM har i varje fall inte indikerat i sin utredning att sådana kringgåendeförsök utgör något större problem vid köp av lagerbolag.

Förvärslåneförbudet utgör i sin tur inget skydd mot att lagerbolag överlåts utan intakt aktiekapital. Det finns heller inga andra regler i ABL som konstituerar en skyldighet för bolagsbildare att fylla på aktiekapitalet inför avyttringen av respektive lagerbolag. Det ankommer således på köparen att kontrollera att det köpta lagerbolaget har likvida medel eller andra tillgångar som motsvarar minst 100 000 kronor, alternativt reglera den skulden som bildarbolaget har till lagerbolaget. Oseriösa köpare som vill använda lagerbolag för ekonomisk brottslighet är naturligtvis inte intresserade av att hålla aktiekapitalet intakt. Oseriösa bolagsbildare är i sin tur ointresserade av att säkerställa att köparen reglerar skulden till lagerbolaget före avyttringen. Det är en av anledningarna till den höga konkursfrekvensen som uppvisas av vissa lagerbolagskedjor.

6.2.5 Kapitalskydd och behov av reformer

Det faktum att vissa lagerbolag tillhandahålls utan intakt aktiekapital tyder på att det kapitalskydd som erbjuds av ABL inte är tillräckligt för lagerbolag. Slutsatsen bekräftas även av den genomgången av gällande rätt som har gjorts i denna uppsats. Den fråga som måste analyseras härnäst är huruvida det finns ett behov av att utöka det kapitalskyddet som erbjuds av ABL och vad det är som i så fall skapar ett sådant behov. De positiva effekterna av ett utökat kapitalskydd måste i sin tur uppväga de negativa effekterna som ett utökat kapitalskydd kan innebära för intressenter med motstående intressen.

Den klassiska förklaringen till varför man har ett kapitalskydd inom den svenska associationsrätten är att kapitalskyddet ska tillse borgenärsintressen.

Ett vanligt aktiebolag som bedriver en näringsverksamhet, har ofta ett stort antal borgenärer, som i sin tur behöver skyddas mot ansvarslost företagande. Ett lagerbolag har oftast inga borgenärer förrän det har avyttrats till en extern köpare och börjat bedriva sin aktiva näringsverksamhet. Det är också i samband med avyttringen som ett lagerbolag blir ett "vanligt" aktiebolag. Den spontana slutsatsen borde vara att kapitalskyddet för lagerbolag inte borde utökas för att tillse borgenärsintressen, då några sådana intressen inte finns under bildningsfasen och lagerhållningstiden.

Ett tänkbart argument mot resonemanget ovan borde vara att de ekonomiska problem som är typiska för vissa avyttrade lagerbolag, bottnar i de brister i kapitalskyddet som förekommer under bildningsfasen och lagerhållningstiden. Ett utökat kapitalskydd kan således motiveras med att det skulle gynna lagerbolagets framtida borgenärer, dvs. sådana borgenärer som tillkommer efter det att bolaget är avyttrat till en extern köpare.

Det faktum att vissa lagerbolag används för ekonomisk brottlighet i form av bokföringsbrott och skatteundandragande tyder på att det finns andra skyddsvärda intressen i sammanhanget, nämligen de fiskala. Jag har emellertid svårt att se hur ett utökat kapitalskydd under bildnings- eller lagerhållningstiden skulle kunna minska möjligheterna att använda lagerbolag för ekonomisk brottlighet.

Den nytta som en utökning av kapitalskyddet under bildningsfasen och lagerhållningstiden kan medföra, torde därför, enligt min mening, vara begränsad. Den begränsade nyttan får dessutom sättas i proportion till den skadan som ett utökat kapitalskydd kommer att innebära för seriösa bolagsbildare, som trots allt fyller en väldigt viktig samhällsfunktion.

Att ett utökat kapitalskydd inte kan lösa de problem som är sammankopplade med lagerbolagsverksamheten, kan exemplifieras med följande. Kapitalskyddet kan utökas genom att ett krav på låsning av aktiekapitalet införs. Aktiekapitalet skulle då "låsas" i lagerbolaget fram till registreringen hos Bolagsverket. När eventuella lagändringar diskuteras måste emellertid samtliga effekter beaktas. Ett eventuellt krav på låsning av aktiekapitalet löser problemet med det otillräckliga kapitalskyddet i 2 kap. ABL, men bara temporärt. Problemet består i att kravet på låsning av aktiekapitalet hindrar utnyttjandet av kapitalet endast fram till registreringen. Det största problemet är enligt min mening att ett sådant krav medför en del negativa effekter.

Syftet med återgången av aktiekapitalet är att bildarbolaget ska kunna avsluta bankkonton för lagerbolagen samt kunna använda kapitalet vid bildning av nya lagerbolagsserier. Ett krav på låsning skulle göra det omöjligt för bolagsbildare att bilda nya lagerbolagsserier utan att använda nytt kapital, vilket i sin tur skulle innebära en påtaglig kostnadsökning för bolagsbildare. Det är sällan bra för ett företag att ha sina likvider låsta i ett visst objekt under en längre tid, då tillgångarna inte kan investeras i andra objekt. De ökade kostnaderna skulle drabba både seriösa och oseriösa bolagsbildare. Ett krav på låsning av kapitalet under bildningsfasen skulle även försvåra för

andra seriösa företag som inte ägnar sig åt bolagsbildning. Ett krav på låsning medför således kännbara negativa effekter, som inte står i proportion till den nytta som en sådan låsning av kapitalet innebär för bekämpning av oseriös bolagsbildning. Exemplet visar på att ett utökat kapitalskydd inte utgör den bästa lösningen på de problem som är förknippade med lagerbolagsverksamheten.

Sammanfattningsvis kan följande konstateras. Som framkommit ovan finns det ett antal kritiska tidpunkter då reglerna om bolagsförmögenhet aktualiseras. Vad gäller lagerbolag, anser jag, att den i särklass viktigaste tidpunkten är tidpunkten för avyttringen av lagerbolaget. Det är först efter avyttringen som lagerbolaget börjar driva näringsverksamhet och förmodligen får sina första borgenärer. Det är också endast i samband med att bolaget börjar driva näringsverksamhet som fiskala intressen kan aktualiseras. Jag anser därför att fokus borde ligga på det kapitalskyddet som erbjuds av ABL i samband med avyttringen. Kapitalskyddet under bildningsfasen och lagerhållningstiden är däremot av sekundär betydelse. Det finns således skäl som talar för man inte behöver fästa så stor uppmärksamhet vid kapitalskyddet i lagerbolag under bildningsfasen och lagerhållningstiden. Jag anser att försök att angripa olika bildningskoncept som förekommer i praktiken med hjälp av diverse kapitalskyddsregler inte är ändamålsenliga. Det gör det svårare för seriösa bolagsbildare att driva sin verksamhet, samtidigt som sådana angrepp inte hindrar förekomsten av den ekonomiska brottsligheten i avyttrade lagerbolag. En utökning av kapitalskyddet för lagerbolag under bildningsfasen och lagerhållningstiden skulle, enligt min mening, drabba det seriösa näringslivet samtidigt som nyttan av ett utökat kapitalskydd skulle vara begränsat. Andra åtgärder som ska tillförsäkra ett tillräckligt borgenärskydd och tillse fiskala intressen är därför att föredra.

6.3 Tänkbara åtgärder

6.3.1 Bolagsverket som bolagsbildare

Det bästa alternativet ur kapitalskyddssynpunkt är om lagerbolag skulle kunna tillhandahållas av Bolagsverket. Olika intressenter skulle således kunna köpa ett färdigbildat och registrerat aktiebolag direkt från Bolagsverket till ett pris av 100 000 kronor plus någon from av förmedlingsavgift, så att Bolagsverket får en break-even i sin bolagsbildarverksamhet. Den stora fördelen med en sådan modell är att Bolagsverket med säkerhet skulle kunna tillse att respektive lagerbolag avyttras med intakt aktiekapital och att ingen näringsverksamhet har bedrivits i bolaget. Bolagsverket anser emellertid att bolagsbildarverksamhet inte är förenlig med Bolagsverkets roll som myndighet. Även om Bolagsverkets övertagande av ansvaret för bolagsbildning utgör en tänkbar åtgärd i teorin, så är den svår att genomföra i praktiken. Enligt min mening kan det vidare ifrågasättas om en myndighet ska få konkurrera ut privat verksamhet. Kapitalskyddet i sig utgör enligt min mening inte ett tillräckligt starkt skäl för att Bolagsverket ska få överta an-

svaret för bolagsbildarverksamheten. Statlig monopolisering av bolagsbildarverksamheten kan vidare innebära högre förmedlingsavgifter och längre väntetider, vilket inte är förenligt med önskemålet om att ha en effektiv bolagsbildning.

Lagerbolagsverksamheten bör således även fortsättningsvis ligga på den privata sektorn. Verksamheten måste emellertid genomgå vissa förändringar för att på ett bättre sätt tillgodose borgenärs- och fiskala intressen. Åtgärderna negativa effekter får emellertid stå i proportion till den nytta som de tillför. I annat fall kan hela den svenska lagerbolagsverksamheten äventyras och önskemålet om att ha en effektiv bolagsbildning kommer inte att tillgodoses.

6.3.2 Reglering av bolagsbildarverksamheten

Det väsentliga är enligt min mening att associationsrättsliga frågor kring lagerbolag uppmärksammas och att man får en öppen diskussion kring lagerbolagsverksamheten och de regler som borde gälla för bolagsbildare.

Ett sätt att komma till rätta med de problem som kännetecknar verksamheten hos vissa bolagsbildare är att underkasta bildarverksamheten en noggrannare reglering. Bestämmelser om förutsättningar för registrering av lagerbolag kan då tas in i ABF. Alternativet är att reglera nybildning och registrering av lagerbolag direkt i ABL. Ett krav på att lagerbolag inte får bedriva näringsverksamhet under lagerhållningstiden kan då föras in i lagen. Vidare ska det framgå av näringslivsregistret vilka aktiebolag som är registrerade som lagerbolag. Vid en framtida avyttring kan lagerbolaget omregistreras som aktiebolag.

Dessa åtgärder kan hjälpa till att åstadkomma en tydlighet i tolkningen och tillämpningen av ABL avseende lagerbolag och lagerbolagsverksamheten.

6.3.3 Registrering av lagerbolagsbildare

Som framkommit i avsnitt 6.2.5 finns det starka skäl som talar för ett svagare kapitalskydd för lagerbolag under bildningsfasen och lagerhållningstiden. En sådan reform skulle emellertid kräva ett större ansvar från bolagsbildare. Det är nämligen dessa som i första hand ska tillse att lagerbolag avyttras med intakt aktiekapital eller att förvärvet av ett lagerbolag villkoras av att köparen fyller på aktiekapitalet. Idag vilar en del av ansvaret på revisorer i lager- och bildarbolag. Ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten kan medföra att ansvaret för bolagsbildare blir ännu större. Detta gäller särskilt bolagsbildare som inte kommer att använda sig av frivillig revision.

Trots att bolagsbildare har ett stort ansvar i sammanhanget och att det ansvaret kan utökas ytterligare vid ett svagare kapitalskydd för lagerbolag och eventuellt avskaffande av revisionsplikten, ställs det idag inga formella krav på den som vill driva lagerbolagsverksamhet. En möjlig lösning på problemet är att införa särskild registrering av bolagsbildare hos Bolagsverket.

Registreringen kan kopplas till någon form av etableringskontroll, som i sin tur ska säkerställa att bolagsbildarens de relevanta regelverk och att affärsidén är sund. De registrerade bolagsbildarna ska i sin tur få den exklusiva rätten att bilda och sälja lagerbolag. Lagerbolag från en oregistrerad bolagsbildare får helt enkelt vägras registrering. Antalet registrerade bolagsbildare får emellertid inte begränsas för att främja fri konkurrens.

Det kan även införas ett krav på att bolagsbildare i samband med avyttringen av sina lagerbolag och inlämnandet av ändringsanmälan till Bolagsverket, bifogar ett nytt, färskt bankintyg som styrker att det lagerbolaget som ska avyttras har tillgångar motsvarande minst 100 000 kronor. Ett sådant intyg kan utgöra en av förutsättningarna för att lagerbolaget omregistreras som ett vanligt aktiebolag. Efter det att bolaget blivit omregistrerat kan köparen börja bedriva sin näringsverksamhet.

De reformerna som har föreslagits ovan, kan utgöra ett steg i rätt riktning när det gäller bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten som är sammankopplat med vissa lagerbolagskedjor. Åtgärderna kan emellertid innebära allt för stora kostnader och inskränkningar för de seriösa bolagsbildarna. Möjligen kan registreringskravet och kravet på nytt bankintyg i samband med avyttringen balanseras ut med andra åtgärder som underlättar att driva lagerbolagsverksamheten.

6.4 Avslutning

Nu när den svenska aktiebolagsrätten genomgår en rad stora förändringar är det väldigt svårt att spå hur lagerbolagsverksamheten kommer att se ut i framtiden. Idag fyller seriösa bolagsbildare en viktig samhällsfunktion som på ett påtagligt sätt gynnar näringslivet. Förenklingar i aktiebolagsrätten kan emellertid resultera i att efterfrågan på lagerbolag minskar.

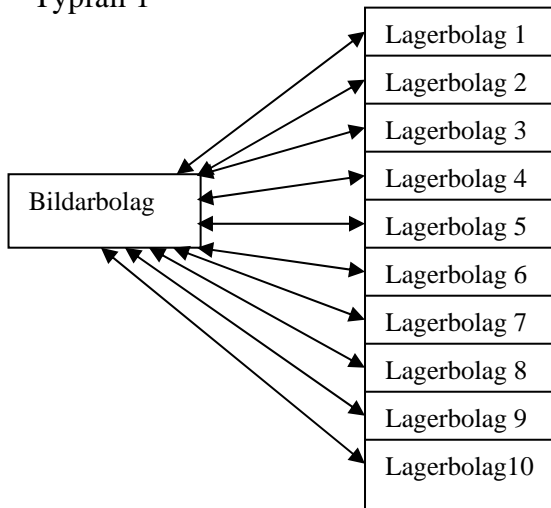
Uppsatsen visar att lagerbolagsbildare bygger upp sin verksamhet kring unika bildningskoncept. Dessa bildningskoncept är väldigt praktiska och effektiva och gör det möjligt att bilda långa serier av aktiebolag på en kort tid och med begränsade resurser. Dessvärre tolkas bestämmelserna i ABL av vissa bolagsbildare på ett felaktigt sätt. Vissa bolagsbildare tillämpar och tolkar ABL på ett sätt som kanske inte varit åsyftat av lagstiftaren. Många av de praktiska lösningarna som används av bolagsbildarna ligger i aktiebolagsrättens gråzon. Lagerbolagsverksamheten väcker därför många frågor som väldigt få verkar vilja ta tag i. Jag är helt övertygad om att många frågor skulle kunna bli besvarade om lagerbolagsverksamheten och lagerbolag hade uppmärksamats i större utsträckning. Ett första steg i rätt riktning är, enligt min mening, att införa en lagstadgad definition av lagerbolag.

Bilaga A

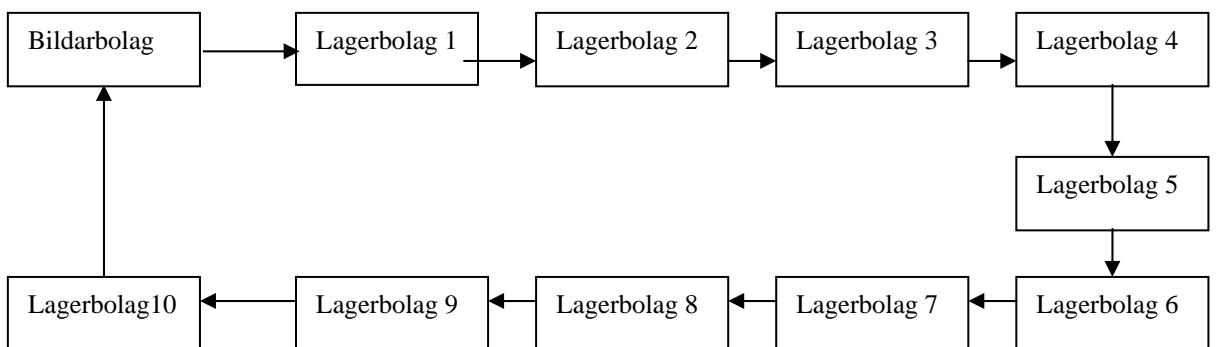
Bildningskoncept

Typfall 1

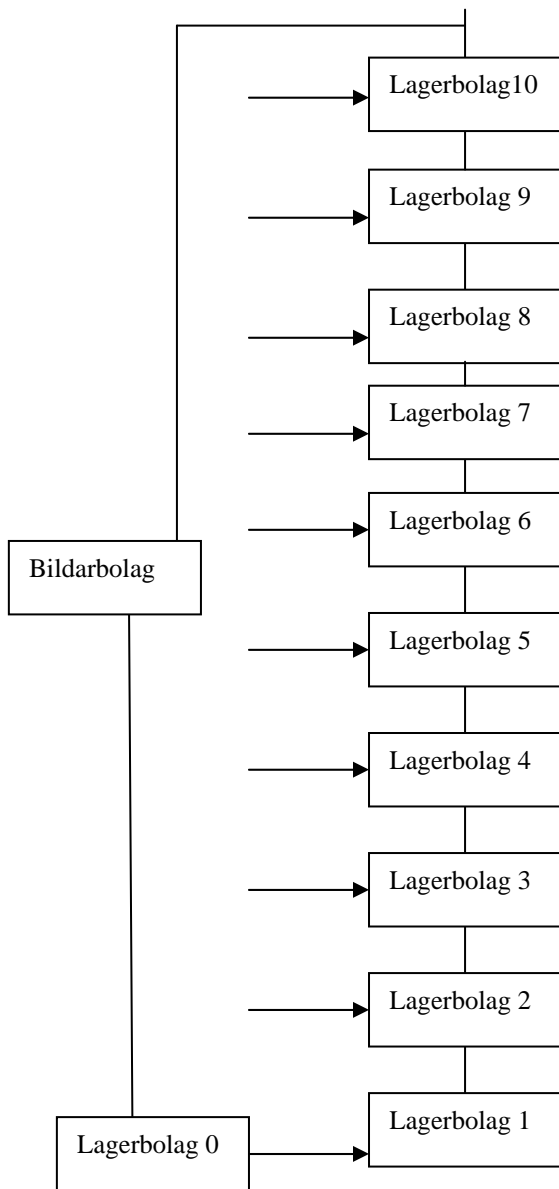
Pilarna illustrerar kapitalrörelser. Bankkonton öppnas för samtliga lagerbolag i en serie och 100 000 kronor överförs till respektive bolag. Bankmedel återgår till bildarbolaget efter 8-10 dagar och ersätts med en fordran på bildarbolaget.

Typfall 2

Bildarbolaget är moderbolag till samtliga lagerbolag. Likvida medel eller samma apportegendom passerar genom samtliga lagerbolag i en serie för att sedan återvända till bildarbolaget.

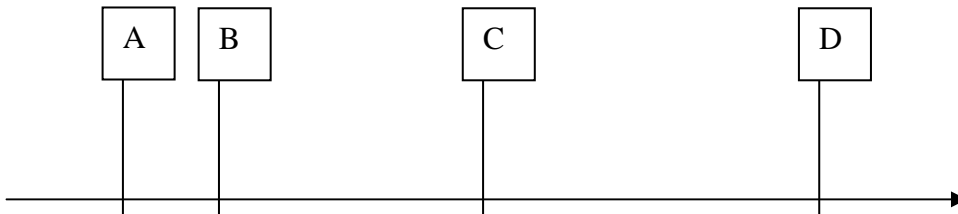
Typfall 3

Bildarbolaget tecknar sig för aktierna i varje lagerbolag. Bildarbolaget äger alltid aktierna i ett lagerbolag som tillskjuts som apportegendom till det första bolaget i serien. Aktier i lagerbolag 1 tillskjuts som apportegendom till lagerbolag 2 osv. Lagerbolag 2 äger lagerbolag 1, lagerbolag 3 äger lagerbolag 2 osv. Lagerbolag äger varandra i kedja och det sista lagerbolaget ägs av bildarbolaget. Inför en framtida avyttring av lagerbolag 1 säljs aktierna i lagerbolag 1 av lagerbolag 2 till bildarbolaget mot att bildarbolaget utfärdar en revers till lagerbolag 2.

Bilaga B

Utlåning av aktiekapitalet i lagerbolag (typfall 1 och 2)

Punkt A:

Lagerbolaget bildas. Aktiekapitalet tillförs. Bankintyg alternativt revisorsintyg utfärdas.

Punkt B:

Aktiekapitalsbeloppet (den tillförda egendomen) återgår till bolagsbildaren. Lagerbolaget erhåller ett skuldebrev som ska motsvara 100 000 kronor. Aktiekapitalsbeloppet (den tillförda egendomen) används av bildarbolaget för inbetalning av aktiekapital i nya lagerbolagsserier.

Punkt C:

Lagerbolaget registreras hos Bolagsverket.

Punkt D:

Säljaren lämnar köparen en fullmakt att öppna ett bankkonto i lagerbolagets namn. Till kontot ska köparen överföra 100 000 kronor. Lagerbolaget avyttras. Det förekommer fall då skulden till lagerbolaget inte regleras innan avyttringen. I dessa fall tar köparen över bildarbolagets skuld.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

- Proposition 1973:93 *Förslag till lag om konvertibla skuldebrev m.m.*
(ref. prop. 1973:93)
- Proposition 1975:103 *Förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*
(ref. prop. 1975:103)
- Proposition 1979/80:143 *Förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m.m.*
(ref. prop. 1979/80:143)
- Proposition 1981/82:95 *Om låneförbudet i aktiebolagslagen (1975:1385)*
(ref. prop. 1981/82:95)
- Proposition 1981/82:171 *Om revisors kompetens m.m.*
(ref. prop. 1981/82:171)
- Proposition 2000/2001:150 *Likvidation av aktiebolag m.m.*
(ref. prop. 2000/2001:150)
- Proposition 2004/05:85 *Ny aktiebolagslag*
(ref. prop. 2004/05:85)
- Proposition 2009/10:61 *En sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag*
(ref. prop. 2009/10:61)
- SOU 1971:15 *Förslag till aktiebolagslag m.m.*
(ref. SOU 1971:15)
- SOU 1979:46 *Koncernbegreppet m.m.*
(ref. SOU 1979:46)
- SOU 1983:36 *Effektivare företagsrevision*
(ref. SOU 1983:36)
- SOU 1997:22 *Aktiebolagets kapital*
(ref. SOU 1997:22)
- SOU 1999:36 *Likvidation av aktiebolag*
(ref. SOU 1999:36)

SOU 2008:32 *Avskaffande av revisionsplikten för små företag*
(ref. SOU 2008:32)

SOU 2009:34 *Förenklingslag i aktiebolagslagen m.m.*
(ref. SOU 2009:34)

Övriga yttranden och utredningar

Ekobrottsmyndigheten, 2003:3 *Lagerbolag och ekonomisk brottslighet*, Stockholm 2003
(ref. EBM)

FAR SRS, Etikuttalande *Nystartade aktiebolag, särskilt lagerbolag*, december 2008
(ref. EtikU)

KOM(2007) 394 *Meddelande från kommissionen om ett förenklat företagsklimat på områdena bolagsrätt, redovisning och revision*
(ref. KOM(2007) 394)

Skatteverkets yttrande från 2008-06-23 *Avskaffande av revisionsplikten för små företag*, Dnr 131-222668-08/112
(ref. Skatteverket 2008-06-23)

Litteratur

Alvstam, Ingvar Claes *Aktiebolag i praktiken*, fjärde upplagan, Norstedts Juridik AB, Kristianstad 1999
(ref. Alvstam)

Andersson, Jan *Kapitalskyddet i aktiebolag*, femte upplagan, LitteraturCompagniet AB, Stockholm 2005
(ref. Andersson)

Andersson, Sten
Johansson, Svante
Skog, Rolf *Aktiebolagslagen*, En kommentar, Del I, 1-10 kap., med supplement 3, Norstedts Juridik AB, Visby 2008
(ref. Andersson, m.fl. I)

- Andersson, Sten
Johansson, Svante
Skog, Rolf
- Aktiebolagslagen*, En kommentar,
Del II, 11-22 kap., med
supplement 3, Norstedts Juridik
AB, Visby 2008
(ref. Andersson, m.fl. II)
- Andersson, Sten
Johansson, Svante
Skog, Rolf
- Aktiebolagslagen*, En kommentar,
Del III, 23-32 kap., med
supplement 3, Norstedts Juridik
AB, Visby 2008
(ref. Andersson, m.fl. III)
- Danelius, Johan och Svensson, Bo
- Nya aktiebolagslagen*, Tholin &
Larsson förlag, Göteborg 2005
(ref. Danelius och Svensson)
- Danielsson, Erik
- Aktiekapitalet. Studier över aktie-
bolagets kapitalkonstruktion enligt
svensk rätt*, Gleerup, Lund 1952
(ref. Danielsson)
- Hemström, Carl
- Bolagens rättsliga ställning*, sjätte
upplagan, Norstedts Juridik AB,
Stockholm 2005
(ref. Hemström)
- Hydén, Håkan
- Rättssociologi som rättsvetenskap*,
Studentlitteratur, Lund 2002
(ref. Hydén)
- Håstad, Torgny
- Sakrätt avseende lös egendom*,
sjätte upplagan, Norstedts Juridik
AB, Stockholm 1996
(ref. Håstad)
- Johansson, Svante
- Nials svensk associationsrätt I
huvuddrag*, åttonde upplagan, Nor-
stedts Juridik AB, Stockholm 2001
(ref. Johansson)
- Lehrberg, Bert
- Praktisk juridisk metod*, fjärde
upplagan, Iustus Förlag AB, Upp-
sala 2001
(ref. Lehrberg I)
- Lehrberg, Bert
- I aktiebolagslagens skymnings-
land*, Iustus Förlag AB, Uppsala
1990

- (Lehrberg II)
- Lindskog, Stefan *Kapitalbrist i aktiebolag. Kommentarer till kap. 25:13-20 ABL*, Norstedts Juridik AB, Visby 2008 (ref. Lindskog I)
- Lindskog, Stefan *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet. Kapitalskydd och likvidation*, andra upplagan, JF kommentaren, Stockholm 1995 (ref. Lindskog II)
- Nerep, Erik *Aktiebolagsrättslig analys. Ett tvärsnitt av nyckelfrågor*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2003 (ref. Nerep)
- Nerep, Erik och Samuelsson, Per *Aktiebolagslagen – en lagkommentar. Kapitel 1-10*, Andra upplagan, Thomson Reuters, Stockholm 2009 (ref. Nerep och Samuelsson I)
- Nerep, Erik och Samuelsson, Per *Aktiebolagslagen – en lagkommentar. Kapitel 11-22*, Andra upplagan, Thomson Reuters, Stockholm 2009 (ref. Nerep och Samuelsson II)
- Nerep, Erik och Samuelsson, Per *Aktiebolagslagen – en lagkommentar. Kapitel 23-32*, Andra upplagan, Thomson Reuters, Stockholm 2009 (ref. Nerep och Samuelsson III)
- Nohagen, Lars *Sveriges Ekonomi, Introduktion i samhällsekonomi*, Bonniers, Stockholm 2009 (ref. Nohagen)
- Olivecrona, Karl *Studier överbegreppet juridisk person i romersk och modern rätt*, Uppsala 1928 (ref. Olivecrona)

- Oppenheimer, Bertil,
Blomberg, Gunnar,
Bruhn, Daniel,
Reiner, Jonas
- Företag i kris*, fjärde upplagan,
Jure AB Förlag, Stockholm 2007,
(ref. Oppenheimer m. fl.)
- Perloff, Jeffrey
- Microeconomics. Theory and applications with calculus*, Pearson International Edition
(ref. Perloff)
- Rodhe, Knut
- Aktiebolagsrätt*, tjugonde upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2002
(ref. Rodhe)
- Sandström, Torsten
- Svensk aktiebolagsrätt*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2007
(ref. Sandström I)
- Sandström, Torsten
- Publicitet om bolagsbeslut. Verkan av registrering och kungörande av uppgifter om aktiebolag*, Norstedts Juridik AB, Solna 2009
(ref. Sandström II)
- Sevenius, Robert
- Företagsförvärv – en introduktion*, Studentlitteratur, Lund 2003
(ref. Sevenius)
- Svensson, Ulf
- Nya aktiebolagslagen. En utförlig genomgång*, andra upplagan, Björn Lundén Information AB, Näsviken 2005
(ref. Svensson)
- Svernlöv, Carl
- Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget. En introduktion*, Norstedts Juridik AB, Visby 2008
(ref. Svernlöv I)
- Skog, Rolf
- Rodhes aktiebolagsrätt*, tjugoförsta upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2006

(ref. Skog)

Artiklar

- Engerstedt, Urban
Gometz, Ulf
Låneförbudet i ABL – särskilt förbudet mot s.k. förvärvslån, Balans nr 3, 1995
(ref. Engerstedt och Gometz)
- FAR SRS, noteringar
Slopad revisionsplikt utreds, Balans nr 1, 2007
- Jareborg, Nils
Rättsdogmatik som vetenskap, Svensk Juristtidning 2004, häfte 1
(ref. Jareborg)
- Nilsson, Stig
Revisorn och småföretagen, Balans nr 8-9, 1994
(ref. Nilsson)
- Nyquist, Kerstin
Slopad revisionsplikt i små aktiebolag, Balans nr 10, 2005
(ref. Nyquist)
- Rutberg, Anne
Skog, Rolf
Det nya koncernbegreppet, Svensk Skattetidning, häfte 6/7, 1997
(ref. Rutberg och Skog)
- Svanström, Tobias
Företagen vill behålla revisionsplikten. Små konsekvenser för branschen om revisionsplikten avskaffas, Balans nr 11, 2006
(ref. Svanström)
- Svernlöv, Carl
Företagsförvärvsskolan – del 5: Från avtal till tillträde, Balans nr 10, 2004
(ref. Svernlöv II)
- Wickenberg, Johanna
Apport av rörelse enligt ABL, Skattenytt, 2007
(ref. Wickenberg)
- Åström, Stig
Stopp för apportegendom vid bildande av lagerbolag: revisorsnämnden friade med hovrätten dömde revisorn för osant intygande, Balans nr 5, 2008
(ref. Åström)

Elektroniska källor

Bolagsverket

<http://www.bolagsverket.se/foretag/ab/lagerbolag/index.html> (informationen inhämtad 2009-03-11; kl. 17:11)

http://bolagsverket.se/aktuellt/2009/091002_apportegendom.html (informationen inhämtad 2009-11-26; kl. 13:42)

http://bolagsverket.se/om_bolagsverket/statistik/index.asp (informationen inhämtad 2009-12-07; 15:13)

Ekobrottsmyndigheten

<http://www.ekobrottsmyndigheten.se/upload/broschyror/A5%20Lagerbolag.pdf> (informationen hämtad 2009-09-30; kl. 16:24)

Lagerbolagsbildare

<http://www.bolagsratt.se/lagerbolag.htm> (informationen inhämtad 2009-09-12; kl. 11:42)

<http://www.standardbolag.se/produkter/lagerbolag/aktiebolag/> (informationen inhämtad 2009-10-05; 11:24)

http://www.lagerbolag.se/kopa_lagerbolag.htm (informationen hämtad 2009-10-05; 11:24)

<http://www.lagerbolagdirekt.se/att-kopa-lagerbolag-av-oss> (informationen hämtad 2009-11-24; kl. 11:06)

<http://www.bolagspoolen.se/> (2009-12-02; 14:33)

Myndighetsinformation och intervjuer

Information från myndigheter

Information från justitiedepartementet (inhämtad 2009-09-18)

Information från Svea Hovrätt (inhämtad 2009-11-04)

Information från Bolagsverket (inhämtad 2009-12-07).

Information från Länsrätten i Stockholms län (inhämtad 2009-12-11)

Telefonintervjuer

Telefonintervju med Anders Larsson, Bolagsrätt Sundsvall AB (genomförd 2009-09-10)

Telefonintervju med Anders Larsson, Bolagsrätt Sundsvall AB (genomförd 2009-12-07)

Övriga källor

Material erhållen i samband med praktiken på Baker & McKenzie Advokatbyrå KB i Stockholm (ref. Material från BMK)

E-post korrespondens med Anders Larsson, Bolagsrätt Sundsvall AB (ref. E-post korrespondens med Anders Larsson)

E-post korrespondens med Per Nordström, chefsjurist Bolagsverket (ref. E-post korrespondens med Per Nordström)

Rättsfallsförteckning

NJA 1943 s. 55
NJA 1947 s. 647
NJA 1951 s. 6
NJA 1979 s. 715
NJA 1981 s. 392
NJA 1987 s. 394
NJA 1988 s. 620
NJA 1990 s. 343
NJA 1992 s. 717
NJA 1999 s. 426

RÅ 1981 1:1
RÅ 1998 ref. 9

Svea Hovrätt
B 5095-05

Falu Tingsrätt
B 2576-03

Länsrätten i Stockholms län
Mål nr 25969-07